

XVIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi

The Eighteenth International Congress of Educational Research

"Transforming Vocational Education in the Age of Creative Economies: Digitalization, Sustainability, and Green Skill

26-28 October 2026

Bartın University

ABSTRACT BOOK

Organized by Turkish Educational Research Association & Bartın University In collaboration with International Association of Educators, European Educational Research Association, & World Education Reseach Association

(The Eighteenth International Congress of Educational Research was supported by TÜBİTAK)

Congress Co-Chairs
Prof. Dr. Ahmet Akkaya
Bartın University

Assoc. Prof. Dr. Sinan Kalkan
President of the Educational Research Association

Organizing Board Co-Chairs
Assoc. Prof. Dr. Emrullah Yılmaz
Bartın University

Assoc. Dr. Yahya Han Erbaş
Educational Research Association

Prof. Dr. Martina Riedler
International Educators Association

Members of the Organizing Committee

Prof. Dr. Bertram Bruce	**International Association of Educators**
Prof. Dr. Joanna Madalinska-Michalack	**International Association of Educators**
Prof. Dr. Julie Matthews	**International Association of Educators**
Prof. Dr. Winston Akala Jumba	**International Association of Educators**
Prof. Dr. Çetin Semerci	**Bartın University**
Prof. Dr. Hakan Dedeoğlu	**Educational Research Association (EAB)**
Prof. Dr. Nihat Gürel Kahveci	**Educational Research Association (EAB)**
Prof. Dr. Salih Zeki Genç	**Educational Research Association (EAB)**
Prof. Dr. Fatma Erdoğan	**Firat University**
Assoc. Prof. Dr. Gürkan Ergen	**Educational Research Association (EAB)**
Assoc. Prof. Dr. Levent Çetinkaya	**International Educators Association**
Assoc. Prof. Dr. Beyza Aksu Dünya	**Bartın University**
Assoc. Prof. Dr. Necati Cerrahoğlu	**International Educators Association**
Asst. Prof. Dr. Çiğdem Nilüfer Umar	**Educational Research Association (EAB)**
Asst. Prof. Dr. Neslihan Köse	**Bartın University**
Asst. Prof. Dr. Ümmühan Akpınar Afşin	**Bartın University**

Secretariat

Dr. Gülcan Erden Kocaarslan	**Educational Research Association (EAB)**
Dr. Mehmet Emrah Kuru	**Educational Research Association (EAB)**
Tuba Özgün Çoban	**Educational Research Association (EAB)**
Semanur Kulan	**Educational Research Association (EAB)**
Beril Genç	**Educational Research Association (EAB)**

Keynote Speakers

Prof Dr. Joe O'Hara

Assoc. Prof. Dr. Serkan Toy

Keynote Speakers

Prof. Dr. Mustafa Yunus Eryaman

Dr. Felice J. Levine

Keynote Speakers

Prof. Dr. Salih Zeki Genç

Edmund Misson

Keynote Speakers

Prof. Dr. Serdan Kervan

Honorary Committee

Dr. Nurtaç Arslan

Governor of Bartın

Prof. Dr. Ahmet Akkaya

Rector of Bartın University

Honorary Committee

The Head of International Educators Association

18. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi Açılış Konuşması

Sayın Valim, Sayın Milletvekilim, Sayın Garnizon Komutanım, Sayın Rektörüm, Sayın Belediye Başkan Vekilim, değerli öğretim elemanları, kıymetli misafirler ve sevgili öğrenciler,

Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Uluslararası Eğitimciler Birliği, Türkiye Eğitim Araştırmaları Birliği, Azerbaycan Eğitim Araştırmaları Birliği, Kazakistan Eğitim Araştırmaları Birliği ve Kosova Eğitim Araştırmaları Birliği tarafından düzenlenen ve 26-28 Ekim 2026 tarihleri arasında Bartın Üniversitesi'nde gerçekleştirilecek olan **18. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi açılış törenine hoş geldiniz.**

Kongremizin ana teması "**Yaratıcı Ekonomiler Çağında Mesleki Eğitimin Dönüştürülmesi: Dijitalleşme, Sürdürülebilirlik ve Yeşil Beceriler**" olarak belirlenmiştir. Kongremize gerek yüz yüze ve gerekse çevrimiçi oturumlar yoluyla 14 farklı ülkeden yaklaşık 300 araştırmacının katılımı beklenmektedir.

Dünyada baş döndürücü bir hızla yaşanan değişimler ve rekabetçi ortam ülkelerin vatandaşlarını nitelikli eğitim yoluyla dönüştürmelerini ve kalkınma yarışında daima ön saflarda olmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu dönüşüm sürecinde, bilginin üretilmesi ve yayılması önemli bir kaldıraç görevi görmektedir. Kongreler üretilen bilginin yayılması söz konusu olduğunda en önemli ortamlar olarak ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bu ortamlarda, yeni araştırma fikirleri ve iş birliği fırsatları da oluşmaktadır. Üç gün boyunca sürecek olan kongremizin amacı da tam olarak budur.

Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Ahmet AKKAYA'nın Bartın Üniversitesinin ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmaların merkezlerinden biri olması yönündeki vizyonu doğrultusunda gerçekleştirdiğimiz kongremize katılımlarınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Doç. Dr. Emrullah Yılmaz

Kongre Eş Başkanı

XVIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi – ICER 2026

Değerli Bilim İnsanları, Araştırmacılar ve Eğitim Paydaşları,

XVIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'ni (ICER 2026), 26–28 Ekim 2026 tarihleri arasında Bartın Üniversitesi ev sahipliğinde, ulusal ve uluslararası düzeyde değerli bilim insanlarının katılımıyla gerçekleştirmiş olmanın memnuniyetini taşıyoruz.

Eğitim, toplumsal değişimin yalnızca bir sonucu değil, aynı zamanda bu değişimi yönlendiren en güçlü yapılardan biridir. İçinde bulunduğumuz dönem ise eğitimin rolünü yeniden düşünmemizi gerektiren çok boyutlu bir dönüşüme tanıklık etmektedir. Yapay zekâ ve dijital teknolojiler öğrenme, öğretme ve çalışma biçimlerini hızla değiştirirken; iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, değişen iş gücü gereksinimleri, uluslararası hareketlilik ve yeni beceri alanları eğitim sistemlerinin önüne önemli sorumluluklar koymaktadır. Bu nedenle bugün eğitim araştırmalarından beklenen yalnızca mevcut durumu açıklamak değil; geleceğin eğitimini bilimsel kanıta dayalı, kapsayıcı, sürdürülebilir ve insan merkezli bir anlayışla biçimlendirmeye katkı sunmaktır.

ICER 2026'yı bu anlayış doğrultusunda, farklı disiplinlerden araştırmacıların bilgi ve deneyimlerini paylaşabilecekleri, yeni araştırma sorularının tartışılabileceği ve bilimsel bilginin eğitim politikaları ile uygulamaları arasında daha güçlü bağlar kurulabileceği ortak bir akademik zemin olarak tasarladık. Kongremizde eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirmenin farklı alanlarından çalışmaların yanı sıra dijitalleşme ve yapay zekâ odaklı çalışma yaşamı, sürdürülebilirlik ve yeşil beceriler, yaratıcı ekonomiler, mesleki ve teknik eğitim, ulusötesi politika, yönetişim ve iş gücü hareketliliği gibi günümüz eğitim sistemlerinin geleceğini doğrudan etkileyen konular ele alınmıştır. Bu çeşitlilik, eğitime ilişkin sorunların artık tek bir disiplinin sınırları içerisinde ele alınamayacağını; araştırmacılar, uygulayıcılar, politika yapıcılar ve farklı toplumsal paydaşlar arasında güçlü bir iş birliğine ihtiyaç duyulduğunu bir kez daha göstermektedir.

Bu kitapta yer alan bildiriler, farklı kuramsal yaklaşımları, araştırma yöntemlerini, eğitim kademelerini ve uygulama alanlarını temsil etmektedir. Her bir çalışma, kendi araştırma sorusu ve kapsamı içerisinde eğitim alanındaki bilimsel bilgi birikimine katkıda bulunmakta; aynı zamanda yeni araştırmalar için farklı sorular ve tartışma alanları ortaya koymaktadır. Bilimsel toplantıların en önemli işlevlerinden birinin de tam olarak bu olduğuna inanıyoruz: tamamlanmış sonuçları paylaşmanın ötesinde, yeni düşüncelerin ortaya çıkabileceği ve araştırmacılar arasında kalıcı akademik etkileşimlerin kurulabileceği bir ortam yaratmak.

Özellikle genç araştırmacıların, doktora öğrencilerinin ve akademik kariyerlerinin başlangıcındaki bilim insanlarının uluslararası bilim topluluğuyla etkileşim kurmalarını son derece değerli buluyoruz. Bilimin sürdürülebilirliği, yalnızca üretilen yayınların sayısıyla değil;

araştırma kültürünün, bilimsel etik değerlerin, eleştirel düşünmenin ve akademik iş birliğinin yeni kuşaklara aktarılmasıyla mümkündür. Bu nedenle ICER'in farklı kariyer aşamalarındaki araştırmacıları bir araya getiren yapısının, kongrenin en önemli akademik kazanımlarından biri olduğunu düşünüyorum.

XVIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nin gerçekleştirilmesine katkı sağlayan başta ev sahibi Bartın Üniversitesi olmak üzere; Uluslararası Eğitimciler Birliği, Türkiye Eğitim Araştırmaları Birliği, Azerbaycan Eğitim Araştırmaları Birliği, Kazakistan Eğitim Araştırmaları Birliği ve Kosova Eğitim Araştırmaları Birliğine; kongremize destek veren kurum ve kuruluşlara, davetli konuşmacılarımıza, bilim ve düzenleme kurullarımızın değerli üyelerine, hakemlerimize ve organizasyonun her aşamasında özveriyle görev yapan çalışma arkadaşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum. Kongremize bilimsel çalışmalarıyla katkı sağlayan, farklı ülkelerden ve kurumlardan katılarak bilgi ve deneyimlerini paylaşan tüm araştırmacılarımıza da ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu özet kitabının, kongremizde gerçekleştirilen bilimsel tartışmaların kalıcı bir kaydı olmasının ötesinde; yeni araştırmalara, disiplinler arası iş birliklerine ve eğitim alanında bilimsel kanıta dayalı uygulama ve politikaların geliştirilmesine katkı sağlamasını diliyorum. Bilimin, eğitimin ve uluslararası akademik iş birliğinin geleceğine birlikte katkı sunmak dileğiyle…

Doç. Dr. Sinan Kalkan

Kongre Eş Başkanı

XVIII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi – ICER 2026

ABSTRACTS

İlkokul Öğrencilerinde sosyal Duygusal Öğrenme Temelli Etkinliklerin Akran Zorbalığını Azaltmadaki Etkisi: Bir Eylem Araştırması

Mekiye Kurt

Sınıf Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
mekiyekurt636@gmail.com

Özet

Okul, çocukların yalnızca akademik bilgi ve beceriler kazandıkları bir ortam değil, aynı zamanda kişilerarası ilişkileri deneyimledikleri, sosyal roller geliştirdikleri ve duygusal yeterliklerini yapılandırdıkları temel yaşam alanlarından biridir. Bu ortamda ortaya çıkan akran zorbalığı ise öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerini, akranlarıyla sağlıklı ilişkiler geliştirmelerini ve okul yaşantısına etkin biçimde katılmalarını güçleştirebilen çok boyutlu bir sorun niteliğindedir. Özellikle ilkokul dönemi, çocukların duygu düzenleme, empati, iletişim, çatışma çözme ve sosyal problem çözme becerilerinin gelişmeye devam ettiği kritik bir gelişim evresidir. Bu nedenle akran zorbalığıyla mücadelede yalnızca istenmeyen davranışın ortaya çıkmasının ardından gerçekleştirilen müdahaleler yerine, zorbalığın ortaya çıkmasını ve sürdürülmesini etkileyebilecek sosyal ve duygusal süreçlerin güçlendirilmesine dayalı önleyici yaklaşımların ele alınması önemlidir. Sosyal-duygusal öğrenme (SDÖ), öğrencilerin kendilerini ve başkalarını anlamaları, duygularını düzenlemeleri, kişilerarası ilişkilerini sağlıklı biçimde yönetmeleri ve sosyal durumlarda sorumlu seçimler yapmaları için gerekli becerilerin geliştirilmesine odaklanması bakımından bu süreçte işlevsel bir çerçeve sunmaktadır.Bu araştırmanın temel amacı, sosyal-duygusal öğrenme temelli sınıf içi uygulamaların ilkokul öğrencilerinin akran ilişkilerine ve akran zorbalığıyla ilişkili davranışlarına nasıl yansıdığını incelemektir. Araştırmada değişim yalnızca zorbalık davranışının ortaya çıkması ya da azalması üzerinden ele alınmamakta; öğrencilerin zorbalığı tanımlama ve fark etme biçimleri, duygusal tepkilerini yönetmeleri, empatik bakış açısı geliştirmeleri, akranlarıyla yaşadıkları sorunlarda çözüm üretmeleri, yardım arama davranışları ve zorbalığa tanık olduklarında geliştirdikleri tepkiler de sürecin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Böylece sosyal-duygusal öğrenme ile akran zorbalığı arasındaki ilişkinin öğrencilerin günlük sınıf deneyimleri ve akran etkileşimleri içerisinde bütüncül biçimde anlaşılması hedeflenmektedir. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışma, eylem araştırması deseni doğrultusunda yürütülmektedir. Araştırmanın katılımcılarını ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma süreci sekiz haftalık bir eylem planı çerçevesinde yapılandırılmış ve uygulamalar haftada üç ders saati olarak gerçekleştirilmiştir. Eylem planının kuramsal ve uygulamalı yapısının oluşturulmasında sosyal-duygusal öğrenmenin öz-farkındalık, öz-yönetim, sosyal farkındalık, ilişki becerileri ve sorumlu karar verme boyutları temel alınmıştır. Bu doğrultuda duygu farkındalığı ve duygu düzenleme, empati ve bakış açısı geliştirme, etkili iletişim, kişilerarası sorunların çözümü, yardım arama, zorbalık karşısında uygun tepki geliştirme ve davranışların olası sonuçlarını değerlendirerek sorumlu seçimler yapma becerilerini destekleyen etkinlikler uygulanmıştır. Öğrencilerin sürece aktif katılımını sağlamak amacıyla drama ve rol oynama, işbirlikli grup çalışmaları, örnek olaylar, zorbalık senaryoları, karar verme uygulamaları ve yansıtıcı

etkinliklerden yararlanılmıştır. Eylem sürecindeki değişimi farklı veri kaynakları aracılığıyla izleyebilmek amacıyla doğal ve sistematik gözlemler, yarı yapılandırılmış öğrenci görüşmeleri, odak grup görüşmeleri, öğrenci yansıtıcı günlükleri, öğretmen alan notları, süreç değerlendirme günlükleri ve öğrenci ürünlerinden yararlanılmaktadır. Veri kaynaklarındaki bu çeşitlilik, öğrencilerin söylemleri ile sınıf ortamında gözlenen davranış ve etkileşimlerin birlikte değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Elde edilen nitel veriler içerik analizi ve tematik analiz doğrultusunda çözümlenmekte; süreç içerisinde ortaya çıkan örüntüler kodlar, kategoriler ve temalar aracılığıyla anlamlandırılmaktadır. Araştırmanın, sosyal-duygusal öğrenmenin akran zorbalığı bağlamındaki rolünü yalnızca kuramsal düzeyde tartışmak yerine, gerçek sınıf ortamında yürütülen sistematik bir eylem süreci üzerinden görünür kılması bakımından alana katkı sunması beklenmektedir. Çalışmanın ayrıca öğretmenlere, öğrencilerin sosyal-duygusal yeterliklerini güçlendirme ve daha destekleyici akran ilişkileri oluşturma süreçlerinde sınıf ortamına uyarlanabilir uygulamalar sunması öngörülmektedir. Bu yönüyle araştırma, akran zorbalığının önlenmesini yalnızca problem davranışın azaltılmasıyla sınırlandırmayarak çocukların sosyal-duygusal yeterliklerinin ve olumlu akran etkileşimlerinin geliştirilmesi ekseninde ele almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal-duygusal öğrenme, akran zorbalığı, ilkokul, eylem araştırması,

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dijital Eğitsel Oyun Geliştirme Öz Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Ayşe Nur Demireloğlu [1,*] & Hasan Basri Kansızoğlu [1]

[1] Türkçe Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
demireloglua@gmail.com

Özet

Oyun temelli öğrenme tekniğinde, teknolojinin eğitim ortamlarında yer edinmesiyle beraber dijital oyunlar kullanılmaya başlanmıştır. Bu oyunların tasarlayıcısı ve uygulayıcısı olan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının, süreci iyi yönetebilmeleri için birtakım dijital yeterliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bu da öğretmen adaylarının dijital oyun geliştirme öz yeterliklerinin belirlenmesini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının dijital oyun geliştirme öz yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline uygun olarak desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2024-2025 öğretim yılı Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 2,3 ve 4. sınıf öğrencilerinden 103 kişi oluşturmaktadır. İlgili grubun verileri, Kelleci ve Kulaksız (2020) tarafından geliştirilen "Dijital Eğitsel Oyun Geliştirme Öz-Yeterlik Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu ile toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde, ölçeğin eğitim ve oyun geliştirme boyutlarının normal dağılım gösterdiği görülmüş ve parametrik testler uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının dijital eğitsel oyun geliştirme öz yeterlikleri ile cinsiyetleri, yaşları, sınıf düzeyleri, not ortalamaları, gün içerisinde internette geçirdikleri süre, dijital oyun oynama süreleri ve sosyal medya kullanma süreleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Oyun, oyun temelli öğrenme, dijital eğitsel oyun geliştirme öz yeterliği, Türkçe öğretmeni adayı.

Finansal Okuryazarlıkla İlgili Araştırmaların Analizi

Leyla Uludağ Tunç

Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
leylauludag_@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada, Türkiye'de farklı kademelerde eğitim-öğretim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyini konu alan tez ve makalelerin sistematik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel bir çalışmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Veri toplama ve analiz sürecinde sistematik derleme ve doküman analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Belirlenen dahil etme ve dışlama kriterleri çerçevesinde 2015-2024 yılları arasına ait 15 makale ve 12 tezden oluşan toplam 27 çalışma analize tabi tutulmuştur. İncelemeye alınan çalışmalar; araştırma türü, eğitim kademesi, araştırma yöntemi, örneklem büyüklüğü ve temel bulgular çerçevesinde sistematik biçimde değerlendirilmiştir. Araştırmaların büyük bölümü nicel yöntemle yürütülmüş ve üniversite ile lise öğrencileri üzerine yoğunlaşmıştır. Buna karşın ilkokul ve ortaokul kademelerine yönelik araştırmaların sayıca yetersiz kaldığı dikkat çekmektedir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar genel olarak bu grubun finansal okuryazarlık düzeylerinin orta veya düşük seviyede olduğunu ortaya koymakta; cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi ve finansal deneyim gibi değişkenlerin finansal okuryazarlık üzerinde anlamlı etkiler yarattığını göstermektedir. Ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik çalışmalar, finansal okuryazarlığın erken yaşlarda şekillendiğini ve akademik başarı, özellikle matematik başarısı ile güçlü bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Finansal eğitim müdahalelerine odaklanan araştırmalar, yapılandırılmış uygulamaya dayalı ve etkileşimli öğretim yöntemlerinin finansal okuryazarlık düzeylerini artırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu araştırmalar, eğitim düzeyi arttıkça finansal okuryazarlığın yükseldiğini göstermektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, finansal okuryazarlık (1) çok boyutlu bir yapıdır. (2), demografik ve sosyoekonomik değişkenlerden etkilenmektedir ve (3) erken yaşta verilen planlı eğitimlerle geliştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Finans, finansal okuryazarlık, finansal eğitim

Suçluluk, Kefaret ve Anlam Arayışı: The Whale Filminin Varoluşsal Psikoterapi Perspektifinden İncelenmesi

Alper Güdül [1,*] & Berkan Demir [1]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
alpergudul3@gmail.com

Özet

Sanatsal materyaller ve sinema, insan psikolojisinin karmaşık dinamiklerini, savunma mekanizmalarını ve varoluşsal krizlerini somutlaştırmada psikolojik danışmanlık eğitiminde ve literatüründe önemli birer araç olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Darren Aronofsky'nin yönettiği The Whale (Balina, 2022) filminin ana karakteri Charlie'nin yaşam öyküsünü ve içsel süreçlerini, varoluşsal psikoterapi perspektifinden derinlemesine incelemektir. Mevcut çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Bu doğrultuda, Charlie'nin ölümün kaçınılmazlığı ve zamanın sınırlılığıyla yüzleşmesi, geçmişteki seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmesi ve varoluşsal tecrit ile anlamsızlıkla baş etme temalarıyla baş etme biçimleri çözümlenmiştir. Bulgular, karakterin aşırı yemek yeme davranışının ve obezitesinin, fiziksel boyutlarının yanı sıra sevgilisinin kaybıyla ilişkili suçluluk ve kendini cezalandırma temaları üzerinden de yorumlanabileceğine işaret etmektedir. Ölümün yaklaşmasıyla kızıyla yeniden bağ kurma ve dürüstlük temelinde yaşamına anlam kazandırma çabaları ise varoluşsal tecrit, otantik varoluş ve anlam arayışının anlatıdaki yansımaları olarak değerlendirilmiştir. Mevcut çalışma, film temelli karakter çözümlemelerinin psikolojik danışman eğitiminde vaka formülasyonu becerilerini geliştirmek ve varoluşsal dinamikleri somutlaştırmak amacıyla nasıl kullanılabileceğine dair öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: varoluşsal psikoterapi, film analizi, Balina (The Whale), anlam arayışı, psikolojik danışman eğitimi.

Türkiye'de Okulların Şiddet Olaylarına Karşı Hazırlık Düzeyi Ve Mevcut Önlemlerin Analizi

Fatma Menekşe Küççük [1,*], Hatice Şifa Konur [2], Hüseyin Taşkesen [3] & Beyza Aksu Dünya [4]

[1] Türkçe Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[2] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
[3] Sınıf Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[4] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
fatmamenekse84@gmail.com

Özet

Türkiye’de Okulların Şiddet Olaylarına Karşı Hazırlık Düzeyi ve Mevcut Önlemlerin Analizi

Okullarda yaşanan şiddet olayları, akran zorbalığı ve öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerine ilişkin sorunlar, eğitim kurumlarının olası şiddet ve kriz durumlarına ne ölçüde hazır olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. PISA 2022 sonuçları, Türkiye’de kız öğrencilerin %25’inin ve erkek öğrencilerin %28’inin ayda en az birkaç kez zorbalığa maruz kaldığını bildirdiğini; öğrencilerin okula giderken, sınıfta ve okulun diğer alanlarında kendilerini güvende hissetmeme oranlarının OECD ortalamalarının üzerinde olduğunu göstermektedir (OECD, 2023). Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de okulların şiddet olaylarına karşı hazırlık düzeyini ve mevcut önleyici uygulamaları ulusal ve uluslararası belgeler doğrultusunda incelemek; mevcut uygulamaların güçlü yönlerini, sınırlılıklarını ve geliştirilmesi gereken alanları ortaya koymaktır. Araştırma, doküman incelemesine dayalı nitel bir çalışma olarak yürütülmektedir. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi ve akran zorbalığına yönelik rehberlik materyalleri ile OECD, UNESCO, UNICEF ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan rapor ve uygulama rehberleri incelenmektedir. İlk doküman taraması tamamlanmış olup ayrıntılı içerik analizi devam etmektedir. Ön bulgular, Türkiye’de okul güvenliğine yönelik uygulamaların yalnızca fiziksel güvenlik önlemleriyle sınırlı olmadığını; rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, risk faktörlerinin belirlenmesi, akran zorbalığına yönelik farkındalık ve psikoeğitim çalışmaları ile veli ve öğretmen katılımını içeren uygulamaların da giderek önem kazandığını göstermektedir. Bununla birlikte uluslararası kaynaklarda önerilen bütüncül okul yaklaşımıyla karşılaştırıldığında, erken belirleme, sistematik izleme, öğrenci katılımı, sosyal-duygusal öğrenme ve okul-aile-toplum iş birliğinin daha kapsamlı biçimde ele alınması gereken alanlar olduğu görülmektedir. Bulgular ayrıca okul şiddetinin tek bir etkene indirgenemeyeceğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda çalışma, Bronfenbrenner’ın biyoekolojik yaklaşımı ve Bandura’nın sosyal öğrenme kuramından yararlanarak şiddeti bireysel özellikler, aile, akran ilişkileri, okul iklimi ve daha geniş toplumsal çevrenin karşılıklı etkileşimi çerçevesinde değerlendirmektedir. Araştırmanın tamamlanmasıyla Türkiye’deki mevcut uygulamaların uluslararası yaklaşımlarla karşılaştırılması ve okul temelli erken belirleme, sosyal-duygusal öğrenme, onarıcı yaklaşımlar, rehberlik hizmetleri ve çok paydaşlı müdahale mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul şiddeti, okul güvenliği, akran zorbalığı, kriz hazırlığı, bütüncül okul yaklaşımı,

Correlation Patterns Between Domain-Specific Self-Efficacy and Academic Achievement Across OECD and Non-OECD Countries

Esin Özdemir

Yabancı Diller Yüksekokulu Ondokuz Mayıs Üniversitesi
esin.ozdemir@omu.edu.tr

Özet

Academic achievement is associated not only with what students know, but also with how much they think they can apply their knowledge and skills. Consequently, large-scale international assessment studies have started to assess not only cognitive performance but also the psychological characteristics that determine the students' learning process. In the Programme for International Student Assessment (PISA) 2022, this approach was extended by developing new indicators to measure students' perceptions of self-efficacy in different learning domains. The aim of this study is to conduct a comparative analysis of the correlation patterns of students' reading, mathematics and science literacy achievements and subject-specific self-efficacy indicators by using PISA 2022 data from OECD member and non-member countries. This study is a quantitative secondary data analysis based on the student data of PISA 2022 conducted by the OECD. The study used students' reading, mathematics and science literacy achievement scores and indicators of self-directed learning self-efficacy (SDLEFF), mathematics self-efficacy (MATHEFF), and self-efficacy in mathematical reasoning and 21st-century mathematics skills (MATHEFF21). Achievement scores were analyzed using the IEA IDB Analyzer, taking into account the complex sampling design of PISA and the ten plausible values recommended by the OECD. For each country, Pearson product-moment correlation coefficients were calculated. Correlation patterns were compared across OECD and non-OECD countries. In both OECD and non-OECD countries, positive correlations were observed between achievement in reading, mathematics and science literacy and indices of self-efficacy for the respective subject area. The results reveal that the correlations between academic achievement and subject-specific self-efficacy differ depending on the type of self-efficacy. Moreover, the correlation coefficients were more homogeneous across OECD countries and more widely distributed across non-OECD countries. The results reveal that the associations between subject-specific self-efficacy and academic performance are broadly comparable across country groups, but may vary across countries.

Anahtar Kelimeler: Academic Achievement; Domain-Specific Self-Efficacy; Correlation Analysis

STEAMS: Sporu STEAM Eğitimine Entegre Eden Disiplinler Arası Bir Öğretim Modelinin Geliştirilmesi ve Uygulanması

Senem Altunbakır [1,*] & Dila Özçakmak [2]

[1] Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı
[2] Görsel Sanatlar ve Resim Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı
senemcelik.sca@gmail.com

Özet

Günümüzde eğitimde disiplinler arası öğrenme, öğrencilerin farklı bilgi alanları arasında bağlantı kurmalarını, gerçek yaşam problemlerine çözüm üretmelerini ve bilgi ile becerileri birlikte kullanmalarını destekleyen önemli bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. STEM ve STEAM eğitimleri; bilim, teknoloji, mühendislik, matematik ve sanat alanlarını bir araya getirerek öğrencilerin problem çözme, yaratıcılık ve disiplinler arası düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik öğrenme ortamları sunmaktadır. Bununla birlikte, fiziksel hareket ve psikomotor boyutun öğrenme sürecinin planlı bir parçası olarak ele alınması bu modellerin temel yapısında sınırlı kalabilmektedir. Bu çalışmada, sporu disiplinler arası öğrenme sürecinin pedagojik bir bileşeni olarak ele alan STEAMS Öğretim Modeli'nin geliştirilme süreci, kuramsal ve pedagojik temelleri ve uygulama sürecinden elde edilen bulguların ortaya konulması amaçlanmıştır. STEAMS Öğretim Modeli, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin beceri temelli, öğrenci merkezli ve bütüncül eğitim anlayışıyla uyumlu olarak geliştirilmiştir. Modelin temel yaklaşımında spor, öğrenme sürecine sonradan eklenen bağımsız bir fiziksel etkinlik olarak değil, disiplinler arası öğretimin planlı bir bileşeni olarak konumlandırılmaktadır. Bu doğrultuda model; yapılandırmacı, aktif, problem temelli, iş birlikli ve oyun temelli öğrenme yaklaşımlarından yararlanmaktadır. Hareket; öğrencilerin yalnızca fiziksel olarak etkin olmalarını sağlamak amacıyla değil, problem durumlarını deneyimlemeleri, karar vermeleri, çözüm üretmeleri, iletişim kurmaları ve farklı disiplinlerden elde ettikleri bilgileri uygulamaları için öğrenme sürecinin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Böylece bilişsel, fiziksel, sosyal ve duyuşsal gelişim alanlarının aynı öğretim süreci içerisinde ilişkilendirilmesi amaçlanmaktadır. Model kapsamında uygulanan beş disiplinler arası oyun, farklı derslerin öğretim programlarındaki kazanımlarla ilişkilendirilmiş; gerçek yaşam problemlerine dayalı senaryolar, öğrenme yaklaşımları, beceriler, öğretmen ve öğrenci rolleri, materyaller ve uygulama basamakları ders planı formatında yapılandırılmıştır. Bu uygulamalar için beş oyunu içeren bir kılavuz kitapçık hazırlanmıştır. Modelin ilk pilot uygulaması 2024–2025 eğitim öğretim yılında Mersin'in altı merkez ilçesinde 1.450 öğrenci ve 127 öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecinde öğrenci ve öğretmen geri bildirimleri ile 10 süreç gözlemcisinin saha gözlemlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda uygulama süreçleri, etkinlik içerikleri, problem senaryoları ve ders planları gözden geçirilerek model revize edilmiştir. Revize edilen model, 2025–2026 eğitim öğretim yılında aynı altı ilçede 2.870 öğrenci ve 458 öğretmenle yeniden uygulanmıştır. Pilot ve revize uygulama verileri karşılaştırıldığında temel göstergelerde artış görülmüştür. Oyunların açık ve anlaşılır bulunma oranı %90,5'ten %96,5'e, disiplinler arası öğrenmeye ilişkin gösterge %97,4'ten %98,6'ya, problem çözme becerisine katkı %84,6'dan %90,6'ya yükselmiştir. İş birliği göstergesi %87,7'den %92,5'e,

iletişim göstergesi ise %87,1'den %94,2'ye ulaşmıştır. Bu bulgular, pilot uygulamadan elde edilen geri bildirimlerin modelin geliştirilmesi ve yeniden uygulanmasında kullanılmasının ardından değerlendirme göstergelerinde olumlu yönde değişimler olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak STEAMS Öğretim Modeli, sporu disiplinler arası öğrenmenin planlı bir pedagojik bileşeni hâline getirerek öğrenme sürecine hareket boyutunu dâhil eden bir öğretim modeli olarak geliştirilmiştir. Modelin pilot uygulama sonrasında elde edilen geri bildirimler doğrultusunda revize edilmesi ve daha geniş bir katılımcı grubuyla yeniden uygulanması, model geliştirme sürecinin saha deneyimleriyle birlikte ilerlediğini göstermektedir. STEAMS'ın farklı disiplinlerin bilgi ve becerilerini hareket, problem çözme ve aktif katılım süreçleriyle ilişkilendirmesi, modelin eğitim uygulamalarında incelenmeye değer özgün bir yapı sunduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: STEAMS Öğretim Modeli, Disiplinler Arası Öğretim, Hareket Temelli Öğrenme, Aktif Öğrenme, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli

ÖĞRETMENLER İÇİN YAPAY ZEKÂ PEDAGOJİK YETERLİK ÖLÇEĞİ

Sevilay Igci Hapci [1], Serdan Kervan [2,*], Soner Yıldırım [3] & Shemsi Morina [4]

[1] Egitim Programlari ve Ogretimi Prizren Ukshin Hoti University
[2] Eğitim Programları ve Öğretimi Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
[3] Egitim Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
[4] Ilköğretim Prizren Ukshin Hoti University
serdan.kervan@uni-prizren.com

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, yapay zekâ teknolojilerinin eğitimde yaygınlaşmasıyla birlikte önem kazanan öğretmen yetkinliklerini ölçmek üzere geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Nicel araştırma desenlerinden ölçek geliştirme yaklaşımıyla yürütülen araştırmanın örneklemini, Kosova'da görev yapan Türk ve Arnavut öğretmenler oluşturmaktadır. Analizler için Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) aşamasında 175, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) aşamasında ise 233 farklı öğretmenden veri toplanmış; işlemler SPSS, JASP ve Jamovi programlarıyla yürütülmüştür. Uzman görüşleriyle Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ) .96 olarak hesaplanan taslaktan, AFA sonucunda bir madde elenmiştir. Nihai ölçek; Farkındalık, Kullanım Becerisi, Entegrasyon, Ölçme ve Değerlendirme, Etik ve Güvenlik ile Öz-Yeterlik olmak üzere 6 boyut ve 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans %61.90, KMO değeri .92 ve genel Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .95 olarak tespit edilmiştir. İleri analizlerle (HTMT, AVE, Fornell-Larcker) yakınsama ve ayırt edici geçerlikleri de doğrulanan "Öğretmenler İçin Yapay Zekâ Pedagojik Yeterlik Ölçeği"nin, alanda kullanılabilecek psikometrik açıdan güçlü, geçerli ve güvenilir bir araç olduğu kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, pedagojik yeterlik, öğretmen yeterlikleri, ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenirlik.

Yapay Zeka Okuryazarlığı: Sistematik derleme

Eda Nur Çetiner

Eğitim Programları ve Öğretim Bartın Üniversitesi
cetinereda3@gmail.com

Özet

Yapay zekâ teknolojilerinin eğitimden sağlığa kadar hayatın her alanında hızla yaygınlaşması, bireylerin bu teknolojileri anlama, sorgulayıcı ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme, etik çerçevede iş birliği içinde kullanabilme becerilerini kapsayan "yapay zekâ okuryazarlığı" kavramını ön plana çıkarmıştır. Bu yetkinlik, yalnızca teknik kullanım becerilerini değil; aynı zamanda algoritmik süreçleri anlama ve üretken yapay zekâ araçlarını işlevsel biçimde yönlendirebilme süreçlerini de içine almaktadır. Alanyazında giderek ivme kazanan yapay zekâ okuryazarlığına yönelik araştırmaların genel eğilimlerini, odaklandıkları disiplinleri, metodolojik yaklaşımlarını ve kullanılan ölçme araçlarını bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymak büyük bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı, yapay zekâ okuryazarlığına ilişkin yayımlanmış akademik çalışmaları çeşitli temalar (yıllar, bilim dalları, araştırma modelleri, veri toplama araçları ve çalışma grupları) açısından sistematik olarak incelemektir. Araştırmada betimsel içerik analizine dayalı sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması sürecinde Google Scholar, ResearchGate ve YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanları taranarak 2020–2026 yılları arasında yürütülen çalışmalar taranmıştır. Belirlenen ölçütler çerçevesinde ulaşılan 40 makale, 19 lisansüstü tez ve 14 ölçek olmak üzere toplam 73 bilimsel çalışma araştırmanın inceleme kapsamına alınmıştır. Elde edilen çalışmalar içerik analizi yaklaşımıyla kategorize edilmiş, verilerin geçerlik ve güvenirlik süreçlerinde alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma bulguları, yapay zekâ okuryazarlığına yönelik çalışmaların özellikle 2023 yılı sonrasında ciddi bir artış gösterdiğini (%58.33) ortaya koymaktadır. İncelenen araştırmaların %69.01'inin eğitim bilimleri alanında yoğunlaştığı, bunu sağlık/tıp bilimleri (%14.09) ile bilişim ve iletişim alanlarının (%16.90) izlediği belirlenmiştir. Yöntemsel açıdan çalışmaların büyük oranda nicel desende (%59.38) kurgulandığı, nitel (%29.69) ve karma (%10.93) modellerin daha sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Veri toplama aracı olarak çoğunlukla ölçek (%54.54) ve anketlerin (%21.82) tercih edildiği; hedef kitle olarak ise araştırmaların ağırlıklı olarak öğrenciler (%34.62) ve eğitimciler (%26.92) üzerinde yürütüldüğü görülmektedir. Ayrıca ölçek çalışmalarının büyük bölümünün (%71.43) uyarlama niteliğinde olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar ışığında; öğretmen yetiştirme programları ve temel eğitim müfredatlarına yapay zekâ okuryazarlığı ile prompt mühendisliği odaklı uygulamalı derslerin entegre edilmesi, kurumlarca yapay zekâ etik kullanım kılavuzlarının oluşturulması önerilmektedir. İleriye dönük araştırmalarda ise yalnızca durum tespiti yapan nicel taramalar yerine deneysel/boylamsal yöntemlerin benimsenmesi ve yerli/özgün ölçek geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmesi tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, Yapay zekâ okuryazarlığı, Sistematik derleme, İçerik analizi, Öğretim programları.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eleştirel, Yanal ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Fuat Aydoğmuş [1] & Fuat Aydoğmuş [1,*]

[1] Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
fuataydogmus80@hotmail.com

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde eleştirel, yanal ve yansıtıcı düşünme becerilerine yönelik görüşlerini betimlemek ve bu görüşlerin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Eğitim reformlarının kalbi konumunda olan öğretmenlerin, yeni müfredatın gerektirdiği bilişsel ve felsefi altyapıya bakış açılarını belirlemek, modelin gelecekteki revizyon süreçlerine ve hizmet içi eğitim programlarının tasarlanmasına ampirik bir temel sağlayacaktır. Bu araştırmada nicel araştırma yaklaşımlarından tarama modeli kullanılacaktır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmanın evrenini Bartın ve Ankara'da görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evrenden uygun örnekleme yöntemiyle seçilecek olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturacaktır. Veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan bir form kullanılacaktır. Formun ilk bölümünde öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, öğrenim durumu, görev yaptıkları il, okulun bulunduğu yerleşim yeri, okul türü, Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev süresi, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli hakkında hizmet içi eğitim alma durumu, mesleki gelişim etkinliklerine katılım durumu, haftalık ders saati ve materyal/kaynak yeterliliğine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik "Kişisel Bilgiler Formu" yer almaktadır. İkinci bölümde ise Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli çerçevesinde eleştirel, yanal ve yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Çerçevesinde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Eleştirel, Yanal ve Yansıtıcı Düşünme Becerilerine İlişkin Görüşleri Anketi" kullanılacaktır. Elde edilen nicel verilerin analizinde; verilerin normallik dağılımları incelenerek parametrik testlerden ilişkisiz örneklemler için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) veya parametrik olmayan testler kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Eleştirel Düşünme, Yanal Düşünme, Yansıtıcı Düşünme

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ile Genel Eğitim Programlarının Tasarım Süreçlerinin Karşılaştırılması

Ayça Akça

Eğitim Programları ve Öğretim Bartın Üniversitesi
aaycakcaa@gmail.com

Özet

Bu çalışmada Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) ile genel eğitim programlarının tasarım süreçlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma derleme araştırma olarak kurgulanmıştır. Araştırmada program geliştirme süreci; amaç, içerik, öğretim süreci, ölçme-değerlendirme ve uygulama boyutları açısından incelenmiştir. Çalışma kapsamında ilgili literatür taranmış, ulusal ve uluslararası kaynaklar incelenerek konuya ilişkin kuramsal bilgiler değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, genel eğitim programlarının tüm öğrencilere yönelik ortak hedefler doğrultusunda hazırlandığı, BEP'in ise öğrencinin bireysel özellikleri, performansı, öğrenme ihtiyaçları ve gelişim düzeyi dikkate alınarak oluşturulduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca BEP'in esnek ve öğrenci merkezli bir yapıya sahip olduğu; genel eğitim programlarının ise daha standart ve sistematik bir anlayış çerçevesinde geliştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada, BEP geliştirme sürecinde öğretmen, aile ve uzman iş birliğinin önemli olduğu; bireysel farklılıkların dikkate alınmasının öğrencinin akademik ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte, öğretmen yeterlikleri, materyal eksikliği ve uygulama sürecinde yaşanan çeşitli sorunların BEP'in etkililiğini etkileyebileceği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için genel eğitim programlarının bireyselleştirilmiş düzenlemelerle desteklenmesinin önemli olduğu belirlenmiştir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi açısından BEP uygulamalarının planlı, sistemli ve öğrenci merkezli olarak yürütülmesi gerektiği mesajı vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, genel eğitim programı, program geliştirme, özel gereksinimli birey

Beyin Temelli Öğrenmeyi Ölçme ve Değerlendirme

Çetin Semerci

Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
csemerci@bartin.edu.tr

Özet

Çalışmanın amacı, beyin temelli öğrenmenin ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin bir derleme yapmaktır. Çalışmada beyin, öğrenme ve beyin temelli öğrenme nedir? Beyin temelli öğrenmenin ilkeleri ile beyin temelli öğrenmenin ölçülmesi ve değerlendirilmesi üzerinde durulmaktadır. MacLean teorisine göre insan kafasında beynin (1)neokorteks, (2) limbik sistem ve (3) R-kompleks olmak üzere üç bölümü bulunmaktadır. Beyinde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için ve nispeten kalıcı izli davranış olabilmesi için bunlar birbirini desteklemekte ve tamamlamaktadır. Bu anlamda, beyin temelli öğrenme, beynin işleyişine dair kavramların eğitim alanına aktarılmasıyla ortaya çıkmış olup beynin yapısını çözerek anlamlı bir şekilde öğrenme sağlama yaklaşımıdır. "R-kompleks" denilen beyin bölgesinde mantıksal düşünme baskılanırsa ya da korku kültürü oluşturulursa mantıklı düşünen bir öğrencinin mantıksız davrandığı görülebilir. Diğer taraftan beyin sağ ve sol iki yarımküreden oluşmaktadır. Sol beyin daha çok analitik düşünme, mantıklı düşünme, çizgisel düşünme, problem çözme, matematiksel düşünme, somut düşünme, dil öğrenme becerisi vb. ile ilgilenirken sağ beyin de yaratıcı düşünme, sezgisel düşünme, üç boyutlu düşünme, soyut düşünme, duygusallık, müzikal yetenekler, yön bulabilme becerisi vb. üzerinde yoğunlaşmıştır. Öğretmenler sınıfta öğrencilere konuya ait sorular sormaya ve öğrenme günlükleri tutmaya yönelterek öğrenme hususunda öz değerlendirme yapmalarını sağlar. Öğrenciler kendi öğrenmelerini değerlendirip bu öğrenmelerin sorumluluğunu alırlar. Beyin temelli öğrenme değerlendirmelerinde, geleneksel değerlendirme yöntemlerinin yanında öğrencinin aktif olduğu portfolyo, sergiler, projeler ve öğrenme günlükleri de değerlendirme sürecine dâhil edilmektedir. Böylece öğrenci kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenmiş olur. Beyin temelli öğrenme kullanılan ölçme araçları üç ana grupta toplanmaktadır: Bunlar bilişsel, öğrenme sürecinde öğretim uygulamaları ve duyuşsal araçlardır. Çalışmalarda en yaygın kullanılan ölçme araçları da bu sırayı izlemektedir. Beyin temelli öğrenme yaklaşımında ölçme ve değerlendirme anket, görüşme formları, başarı testleri ve ölçeklerle yapılmakta olup formatif değerlendirme yoluyla izlenmektedir. Nörobilim alanında son yıllarda yapılan çalışmalarla birlikte beyin daha fazla anlaşılmaya başlanmıştır. Beyinde öğrenme süreci, milyarlarca sinir hücresinin (nöronun) birbirleriyle etkileşim sonucu gerçekleşir. Bu durumda beyinde öğrenmenin ölçülmesi ve değerlendirilmesi için sadece geleneksel ölçme araçları yeterli olmamaktadır. Bu nedenle, öğrenmeyi ölçebilmek için EEG (Elektroensefalografi) ve FMRI (Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme) cihazlarından da yararlanılmaya başlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beyin, beyin temelli öğrenme, ölçme ve değerlendirme

Yapay Zekâ Destekli Tersyüz Sınıf Modelinin İngilizce Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Sözcük ile Dil Bilgisi Başarısına Etkisinin İncelenmesi

Murat Güngör [1] & Berkay Kılıç [2,*]

[1] Ingilizce Öğretmenliği Yozgat Bozok Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bölümü Yozgat Bozok Üniversitesi
berkay.kilic@yobu.edu.tr

Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde eğitimde mekan ve zaman sınırlamalarının ortadan kalktığı söylenebilir. Eğitim almaya istekli bireylerin önündeki her türlü engelin kaldırılması ve ögrenme kaynaklarına erişimin sağlanması gibi imkanlar ortaya çıkartmıştır.. Bu avantajları kullanma çabası beraberinde yeni modellerin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Rotasyon modeli, esnek model, karma model, zenginleştirilmiş sanal model bunlardan bazılarıdır. Rotasyon modeli altında yer alan tersyüz sınıf modeli günümüzde sıklıkla kullanılan modellerden biridir. Tersyüz sınıf modeli genel olarak öğrencilerin ders öncesinde çeşitli okuma materyalleri, ders anlatım videoları, çalışma dokümanları gibi materyallerle eğitim programının taksonomik açıdan hatırlama ve anlama gibi teorik temellerine yönelik öğrenmeleri gerçekleştirdiği öte yandan uygulama, analiz, değerlendirme ve yaratma gibi daha üst düzey öğrenmeleri ders saatinde gerçekleştirdiği bir model olarak tanımlanabilir. Bu ders dışı hazırlık süresince yapılan çalışmalar sayesinde öğrenciler derste öğrenmelerini daha üst düzeye taşıma fırsatı bulmakta ve ders saatini daha etkili değerlendirebilmektedir. Ders öncesinde öğrenme yönetim sistemlerini inceleyen öğretmenler, öğrencilerin çeşitli ihtiyaçlarını veya eksikliklerini daha iyi tespit etme fırsatı yakalayarak onlara ders içerisinde etkili yaklaşımlar sergileme fırsatı kazanmaktadırlar. Nitekim birçok alanda olduğu gibi tersyüz sınıf modelinin dil öğretimindeki etkililiği son yıllarda yapılan çalışmalarda kanıtlandığı görülmektedir. Örneğin Chen vd. (2025), 70 çalışmayı ve 4616 öğrenciyi kapsayan meta-analizlerinde geniş bir etki bulmuş ve en yüksek etkinin 7–12 haftalık uygulamalarda ortaya çıktığını saptamıştır. Buna karşılık Van Alten vd. (2019), 114 çalışmada yalnızca küçük bir etki bulmuştur. Bu tutarsızlık, modelin kendisinden çok uygulanma biçiminin belirleyici olduğunu göstermektedir. Çünkü bu modelin başarısı ders öncesi bireysel hazırlık aşamasının niteliğine bağlıdır. Ancak bu aşamada yapılacaklar öğrencinin sorumluluk alarak çalışmaları tamamlama ve özdüzenleme yeterliğinin gerekliliğine dayanmaktadır. Bu süreçte öğretmen ve öğrenci iletişiminin eksikliği de bir diğer öne çıkan faktörlerdendir. Lo ve Hew (2017), en sık bildirilen öğrenci sorununu sınıf dışı öğrenme sırasında eş zamanlı desteğin bulunmaması olarak tanımlamış öğrencilerin video izlerken sorularını soramadıklarını, hazırlığı atlayarak derse geldiklerini ve öğretmenlerin hazır bulunuşluğu izleyemediğini raporlamıştır. Abeysekera ve Dawson (2015) çözüm olarak materyalin öğrencinin bilgi düzeyine uyarlanmış çoklu geri bildirimlerin ve öğrenme analitiğini önermiş ancak bu öneri her öğrenci için ayrı bir yük gerektirdiğinden kullanışlılığı üzerinde sorunlar olabileceği düşünülmektedir. Shahnama vd. (2021) ise tersyüz grubunun ancak ders öncesi materyale ek alıştırmalar eşlik ettiğinde üstünlük sağladığını göstermiştir. Günümüzde üretken yapay zekânın bu dezavantajları ortadan kaldıracağı ifade edilmektedir. Öğrencinin yaptığı çalışmalarda anında biçimlendirici geri

bildirim verebilmekte, öğrencinin yanıtına göre cevapları ayarlayabilmekte ve etkileşim kayıtlarıyla öğretim elemanına hazır bulunuşluk bilgisi sağlayabilmektedir (Li vd., 2025; Lyu vd., 2025). Bu araştırmanın amacı, yapay tersyüz modelin dezavantajlarını ortadan kaldıran bir öğretim modeli tasarlamak ve bu modelin İngilizce öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin sözcük bilgisi ve dil bilgisi başarısı ile öğrenmenin kalıcılığı üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırmada çarpaz deneysel desen kullanılacaktır. Tek şubeyle çalışılacağından gruplar arası desen kurulamamakta her katılımcı iki koşulu da farklı içerik setleri üzerinde yaşayarak kendi kontrolü olmaktadır. Tersyüz model tüm sınıfta ve her iki koşulda sabit tutalacak, yalnızca ders öncesi hazırlığın aracı değişecektir. Çalışma grubunu bir eğitim fakültesinin İngilizce Öğretmenliği programı hazırlık sınıfındaki yaklaşık 28 öğrenci oluşturacaktır. Katılımcılar öntest puanlarına göre yansız atamayla iki sıra grubuna ayrılacaktır. Hedef içerik sıklık düzeyi, CEFR düzeyi, sözcük türü ve ödünç sözcük oranı bakımından eşleştirilmiş iki madde setine bölünecek, setlerin denkliği pilot uygulamada olarak sınanacaktır. Uygulama 12 hafta sürecek olup veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilecek sözcük bilgisi (alıcı ve üretici), eş dizim ve dil bilgisi başarı testleriyle toplanacak; kalıcılık dört hafta sonra paralel formlarla ölçülecektir. Çözümlemede bağımlı örneklem t-testi, 2 × 2 karışık desen varyans analizi ve katılımcı ile maddeyi çaprazlanmış rastgele etki olarak alan karışık etkiler modeli kullanılacaktır. Model kapsamındaki hazırlık koşulunun sözcük bilgisi kazanımında anlamlı fark sağlaması beklenmektedir. Bunun özellikle üretici sözcük bilgisinde belirginleşmesi, alıcı sözcük bilgisinde ise anlamlı fark bulunmaması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: tersyüz sınıf, öğretmen adayları, İngilizce hazırlık sınıfı, öğretim tasarımı

Müzik Eğitiminde Teknolojinin Yükselişi: Hızla Gelişen Bir Alanın Bibliyometrik Çalışması

Festa Nevzati Thaçi

Müzik Eğitimi Üniversite "Ukshin Hoti" – Prizren, Eğitim Fakültesi
festanevzatithaci@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, 2016-2025 yılları arasında müzik eğitiminde teknolojinin kullanımına ilişkin yayınları bibliyometrik yöntemlerle incelemektir. Scopus ve Web of Science veri tabanlarından elde edilen toplam 1.553 çalışma, Bibliometrix 5.2 yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizde performans göstergeleri ve bilimsel haritalama yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bulgular, alanın yıllık ortalama %16,36 oranında büyüdüğünü göstermektedir. Özellikle 2020 yılından sonra yayın sayısındaki artışın, uzaktan müzik eğitimine yönelik araştırmaları artıran COVID-19 pandemisiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Alandaki en etkili dergiler Music Education Research, Journal of Music Technology and Education ve International Journal of Music Education olarak belirlenmiştir. Çin, ABD, İspanya ve Birleşik Krallık, alanda en fazla yayın üreten ülkeler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, çalışmaların yalnızca %7,34'ü farklı ülkelerden araştırmacıların uluslararası iş birliğiyle gerçekleştirilmiştir. Anahtar kelime analizi, araştırmaların temel olarak eğitimsel konular ve teknik sorunlar olmak üzere iki ana kategoriye ayrıldığını göstermektedir. Yapay zekâ, sanal gerçeklik ve derin öğrenme henüz araştırma alanının büyük bir bölümünü oluşturmamakla birlikte, bu konulara yönelik ilginin giderek arttığı görülmektedir. Müzik eğitiminde teknoloji, farklı disiplinleri bir araya getiren ve hızla gelişen bir araştırma alanıdır. Alanın gelişimini desteklemek amacıyla daha fazla uluslararası iş birliği yapılması ve yeni teknolojilerin eğitim teorisi ve öğretim tasarımıyla daha fazla bütünleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Müzik Eğitiminde Teknoloji, Dijital Teknoloji, Müzik Teknolojisi, Bibliyometrik Analiz.

Görev Tabanlı Video Destekli Tartışma Ortamının Ortaokul Öğrencilerinin İngilizce Konuşma Kaygıları ve Derse Yönelik Öz Düzenleme Becerileri Üzerindeki Etkisi

Songül Ayer [1,*] & Mustafa Fidan [2]

[1] Eğitim Programları ve Öğretimi Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
ates.songulates@gmail.com

Özet

Bu araştırmada, görev temelli ve video destekli bir tartışma platformu olan Flip'in, ortaokul öğrencilerinin İngilizce konuşma kaygıları ile derse yönelik öz-düzenleme becerilerine etkisi değerlendirilmiştir. Çalışma, nicel ve nitel veri toplama süreçlerinin bir arada yürütüldüğü karma araştırma yöntemlerinden açıklayıcı sıralı desen modeliyle tasarlanmıştır. Bu kapsamda nicel aşamada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel model tercih edilirken, nitel aşamada durum çalışması yöntemi benimsenmiştir. Araştırma, Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir ortaokulda öğrenim gören 54 yedinci sınıf öğrencisinin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar tarafsız bir şekilde deney ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Toplam 8 hafta süren uygulama boyunca deney grubundaki öğrenciler Flip uygulaması üzerinden verilen görevlere uygun videolar hazırlayıp paylaşmış ve akranlarına dönüt vermiştir; kontrol grubunda ise mevcut ders akışı değiştirilmemiştir. Veri toplama sürecinde nicel olarak "İngilizce Konuşma Kaygısı Ölçeği" ile "Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği (GÖSÖ)", nitel olarak ise "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Nicel veriler SPSS 27.0 yazılımı aracılığıyla, nitel veriler ise içerik ve betimsel analiz teknikleriyle çözümlenmiştir. Elde edilen bulgular, Flip uygulamasını kullanan deney grubundaki öğrencilerin İngilizce konuşma kaygılarının kontrol grubuna kıyasla belirgin şekilde düştüğünü göstermiştir. Ayrıca ön test puanları kontrol edilerek yapılan analizlerde; değer, kaygı, bilişsel ve meta-bilişsel stratejiler, kaynak yönetimi ile öğrenme stratejileri alt boyutlarında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı gelişmeler kaydedilmiştir. Görüşme verileri de öğrencilerin video destekli bu öğrenme ortamına ilişkin genel olarak olumlu deneyim ve tutumlara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmanın sonunda, video tabanlı dijital araçların eğitim süreçlerine entegrasyonuna yönelik çeşitli uygulamalı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Flip, İngilizce, konuşma kaygısı, öz-düzenleme, video destekli tartışma.

Yeniden Okul Yöneticisi Olmak: Deneyimli Yöneticilerin Yöneticiliğe Geri Dönüş Motivasyonları ve Millî Eğitim Akademisinden Beklentileri

Saban Berk [1], Mustafa Demirer [2,*] & Gizem Dak [3]

[1] Eğitim Programları Marmara Üniversitesi
[2] Eğitim Yönetimi Milli Eğitim Bakanlığı
[3] Eğitim Yönetimi Milli Eğitim Bakanlığı, Izmir
mktdemirer@gmail.com

Özet

Araştırmanın amacı, yeniden okul yöneticiliğine dönen eğitimcilerin göreve dönüş motivasyonlarını, yöneticilik deneyimlerine ilişkin değerlendirmelerini, yönetim anlayışlarındaki değişimleri ve Millî Eğitim Akademisinden beklentilerini belirlemektir.. Araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülmüştür. Çalışma grubunu, daha önce okul yöneticiliği yapmış ve yeniden yöneticilik görevine dönmek için Istanbul Anadolu yakasında Milli Eğitim Akademisinde eğitime alınan 55 eğitimci oluşturmaktadır. Araştırma verileri açık uçlu sorular aracılığıyla toplanmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bulgular, katılımcıların önceki yöneticilik görevlerinden ayrılmalarında tayin ve yer değişikliği gibi zorunlu nedenlerin yanı sıra iş yükü ve çalışma koşulları, yönetim iklimi, ailevi ve kişisel nedenler ile mevzuata bağlı etkenlerin rol oynadığını göstermektedir. Yeniden yöneticiliğe dönüşte ise liderlik ve yönetme isteği, geçmiş yöneticilik deneyiminden yararlanma, okula ve eğitim süreçlerine katkı sağlama ve mevcut uygulamaları geliştirme isteği öne çıkmaktadır. Katılımcılar geçmiş yöneticilik deneyimleri ile günümüz okul yöneticiliğini karşılaştırırken özellikle dijitalleşme, artan iş yükü ve hesap verebilirlik, değişen öğrenci ve veli beklentileri ile paydaş ilişkilerinin karmaşıklaşmasına dikkat çekmiştir. Yeniden yöneticiliğe döndüklerinde benimsedikleri yönetim anlayışında adalet, çözüm odaklılık, iş birliği ve iletişim, deneyimlerden öğrenme, sorumluluk, demokratik yönetim, liderlik ve vizyon vurguları ön plana çıkmıştır. Millî Eğitim Akademisine yönelik beklentiler ise güncel bilgi ve mevzuat, uygulama ağırlıklı eğitim, dijital yönetim sistemleri, deneyim paylaşımı, liderlik ve insan ilişkileri, iletişim ve kriz yönetimi alanlarında yoğunlaşmıştır. Sonuç olarak yeniden okul yöneticiliğine dönüşün yalnızca bir göreve geri dönme değil, geçmiş yöneticilik deneyimlerinin değişen okul koşulları ve yeni mesleki gereksinimler doğrultusunda yeniden değerlendirildiği bir kariyer geçişi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda okul yöneticilerinin mesleki gelişim programlarının önceki deneyim ve kariyer aşamalarını dikkate alacak biçimde farklılaştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: okul yöneticiliği, yeniden görevlendirme, yönetici motivasyonu, mesleki gelişim, Millî Eğitim Akademisi

Okullarda Şiddetin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Uygulamalar ve Politikalar: Karşılaştırmalı Bir İnceleme

Hasan Ertuğrul Gürgenci [1,*], Berra Sertkayalı [1], Medine Şevval Güller [1], Muhammed Ahmet Olaş [2] & Beyza Aksu Dünya [3]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
[2] Okul Öncesi Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[3] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
ertugrulgurge19@gmail.com

Özet

Okullarda şiddet; öğrencilerin güvenliğini, iyi oluşunu, akademik yaşantısını ve okul iklimini etkileyen çok boyutlu bir sorun olarak ulusal ve uluslararası düzeyde önemini korumaktadır. Fiziksel ve sözel şiddet, akran zorbalığı, dijital şiddet ve daha ağır saldırı biçimleri farklı eğitim sistemlerinde çeşitli önleyici politika ve uygulamaların geliştirilmesine yol açmıştır. Bu araştırmanın amacı, okul ortamlarında şiddetin önlenmesine yönelik farklı ülkelerde geliştirilen politika, program ve uygulamaları incelemek ve Türkiye açısından yararlanılabilecek yaklaşımları belirlemektir. Araştırma, doküman incelemesine dayalı nitel bir araştırma olarak yürütülmektedir. Veri toplama sürecinde UNESCO, UNICEF, OECD, WHO ve Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan rapor ve politika belgelerinin yanı sıra ERIC, Scopus ve Web of Science veri tabanlarında yer alan akademik çalışmalar taranmaktadır. Tarama kapsamında okul temelli şiddet ve zorbalığın önlenmesi, okul güvenliği, kriz ve tehdit değerlendirmesi, olumlu okul iklimi, sosyal-duygusal öğrenme ve paydaş katılımı ile ilişkili çalışmalar incelenmektedir. Çalışmanın ilk tarama ve sınıflandırma süreci tamamlanmış, ayrıntılı doküman analizi ise devam etmektedir. Ön bulgular, uluslararası uygulamaların yalnızca olay gerçekleştikten sonra uygulanan güvenlik önlemleriyle sınırlı kalmadığını; önleyici ve bütüncül okul yaklaşımlarının belirgin biçimde öne çıktığını göstermektedir. İlk incelemelerde uygulamaların üç temel grupta yoğunlaştığı görülmüştür: (1) okul iklimini, öğrencilerin aidiyet duygusunu ve sosyal-duygusal becerilerini güçlendirmeye yönelik önleyici uygulamalar, (2) risklerin erken belirlenmesine, bildirim ve tehdit değerlendirme süreçlerine dayalı müdahale modelleri ve (3) fiziksel güvenlik, kriz yönetimi ve kurumlar arası iş birliğini içeren güvenlik politikaları. Ayrıca ilk bulgular, etkili uygulamalarda öğrenci, öğretmen, aile ve okul yönetiminin birlikte sürece dâhil edildiği bütüncül yaklaşımların önem kazandığını göstermektedir. Araştırmanın ilerleyen aşamasında belirlenen uygulamalar amaç, hedef grup, uygulama düzeyi, kanıt durumu ve uygulanabilirlik açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Elde edilen sonuçların Türkiye'de okul şiddetinin önlenmesine yönelik politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul şiddeti, okul güvenliği, şiddetin önlenmesi, uluslararası uygulamalar, eğitim politikaları

Eğitim Ortamlarında Şiddetin Öğrenci, Öğretmen ve Veli Perspektifinden İncelenmesi

Tuğçe Çelik [1,*], Zehranur Budak [1], Şevval Begüm Demirsoy [1] & Beyza Aksu Dünya [2]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
[2] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
tugcellkk29@gmail.com

Özet

Eğitim ortamlarında şiddet; öğrencilerin güvenliğini, psikososyal gelişimini, iyi oluşunu ve eğitim süreçlerine etkin katılımını etkileyen önemli bir sorundur. Okullarda şiddet; fiziksel saldırı, sözel ve psikolojik şiddet, akran zorbalığı ve dijital ortamlarda gerçekleşen saldırgan davranışlar gibi farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Son yıllarda ulusal ve uluslararası düzeyde kamuoyuna yansıyan okul şiddeti olayları, konunun yalnızca öğrenciler açısından değil, öğretmenler ve veliler açısından da çok boyutlu biçimde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu araştırmanın amacı, eğitim ortamlarında meydana gelen şiddet olaylarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerini incelemek; şiddetin ortaya çıkmasına katkıda bulunduğu düşünülen etmenleri, okul iklimine ilişkin algıları, kişilerarası ilişkilerin rolünü, kurumsal müdahale süreçlerini ve şiddetin önlenmesine yönelik önerileri farklı paydaşların bakış açıları doğrultusunda ortaya koymaktır. Araştırmanın karma yöntem yaklaşımıyla yürütülmesi planlanmaktadır. Nicel verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen, kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formunun kullanılması öngörülmektedir. Anket formunda katılımcıların okul ortamındaki şiddetin yaygınlığına, nedenlerine, okul güvenliğine ve önleme uygulamalarına yönelik görüşlerini belirlemeye yönelik maddeler yer almaktadır. Örnek olarak "Okulumda öğrenciler kendilerini genel olarak güvende hissederler", "Öğrenciler arasındaki şiddet olaylarında akran ilişkilerinin önemli bir etkisi vardır" ve "Okulda şiddet olaylarının önlenmesine yönelik mevcut uygulamalar yeterlidir" ifadelerine yer verilmesi planlanmaktadır. Ayrıca katılımcıların okul şiddetinin nedenleri ve önlenmesine yönelik önerilerini ifade edebilecekleri açık uçlu sorular da forma dâhil edilmiştir. Hazırlanan veri toplama aracı hâlen kapsam, açıklık ve amaca uygunluk açısından uzman görüşü alma aşamasındadır ve uzman değerlendirmeleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Nitel aşamada ise gönüllü öğrenci, öğretmen ve velilerle gerçekleştirilecek yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla konuya ilişkin deneyim ve görüşlerin daha ayrıntılı biçimde incelenmesi amaçlanmaktadır. Verilerin toplanması ve raporlanması sürecinde gönüllülük, gizlilik ve katılımcı mahremiyeti ilkeleri gözetilecektir. Araştırma sonucunda farklı paydaşların okul şiddetine ilişkin algılarının ve çözüm önerilerinin bütüncül biçimde ortaya konulması; elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim kurumlarında şiddetin önlenmesi, güvenli okul ortamlarının geliştirilmesi ve olumlu okul ikliminin desteklenmesine yönelik uygulanabilir öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: okul şiddeti, okul güvenliği, okul iklimi, öğrenci görüşleri, karma yöntem

İlkokullarda Şiddetin Önlenmesinde Koruyucu ve Önleyici Rehberlik: Uygulayıcı Perspektifinden Bütüncül Bir Yaklaşım

Elif Yılmaz [1,*] & Bilge Sulak Akyüz [1]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
bipedereci@gmail.com

Özet

Okullarda şiddet; bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimini zedeleyen, her türlü zorbalık, fiziksel ve sözel saldırganlık olarak tanımlanmaktadır. İlkokulda şiddet vakaları çoğunlukla akran zorbalığı, itme-vurma gibi fiziksel müdahaleler, lakap takma ve dışlama gibi sözel boyutlarda gözlenmektedir. Bu davranışların önlenmesinde koruyucu ve önleyici rehberlik hizmetleri hayati bir rol oynamaktadır. Koruyucu ve önleyici faaliyetler; risk faktörlerini henüz kriz ortaya çıkmadan tespit etmeyi, öğrencilerin duygu düzenleme ile sosyal becerilerini güçlendirmeyi ve güvenli bir okul iklimi inşa etmeyi amaçlayan rehberlik hizmetleridir. Bu çalışma; bir devlet ilkokulunda sekiz yıldır görev yapan ve yılda ortalama 400 öğrenciyle çalışan bir okul psikolojik danışmanının saha deneyimleri doğrultusunda, koruyucu-önleyici rehberlik uygulamalarının niteliğini, etkisini ve karşılaştığı yapısal sınırları değerlendirmeyi hedeflemektedir. Okullarda koruyucu rehberlik süreçleri, Millî Eğitim Bakanlığı standartları doğrultusunda her eğitim-öğretim yılı başında sınıf rehber öğretmenlerince doldurulan sınıf risk haritalarıyla başlamaktadır. Belirlenen risk altındaki öğrencilerle okul psikolojik danışmanı tarafından bireysel görüşmeler yürütülmekte; ihtiyaca göre duygu düzenleme, öfke kontrolü, sosyal beceri ve akran iş birliği odaklı çalışmalar yapılmaktadır. Uygulayıcı gözlemlerine ve öğretmenlerle yapılan değerlendirmelere göre; öğrenciyle güvene dayalı bir bağ kurulması, akran grubunca kabul görmesinin desteklenmesi ve başarının takdir edilmesi olumlu davranış kazanımında en etkili yöntemlerden sayılabilir. Özellikle psiko-eğitim formatındaki sosyal beceri çalışmaları öfke kontrolüne de dolaylı katkı sağlamaktadır. Ancak sahadaki bu müdahalelerin etkisi bazı durumlarda sınırlı kalmaktadır. Veli ile gerekli iş birliği sağlanamadığında ve okulda kazandırılan davranışlar ev ortamında desteklenmediğinde istenilen gelişme elde edilememektedir. Tıbbi değerlendirme veya Rehberlik ve Araştırma Merkezi yönlendirmesi gereken vakalarda veli onayının alınamaması, müdahale sürecini tıkamaktadır. Veli görüşmeleri zaman zaman okul personeli için tehdit ve saldırı riski barındırmakta; uygulayıcıyı koruyan tanımlı bir kurumsal güvence mekanizması bulunmamaktadır. Bu deneyimler okulda sağlanan desteğin ailede ve çevrede karşılık bulmadığında kalıcı olamadığını göstermektedir. Çalışmada savunulan bütüncül yaklaşım; sorunu bir doküman incelemesinden öteye taşıyarak sahadaki tıkanıklıkları aşmayı hedefleyen sistemik bir model teklifidir. Bu modeldeki unsurlar; öğrenci odaklı PDR müdahaleleri, okul çapında zorbalığa hayır anlayışı, veli zorunlu katılımı ve yaptırımı, RAM, sağlık ve sosyal hizmetleri içeren kurumlar arası dinamik sevk zinciri ve uygulayıcıya mesleki/hukuki güvence sağlayan mevzuat desteğidir. Sonuç olarak; bu beş unsuru entegre eden bir İlkokul Şiddet Önleme Modelinin hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İlkokulda Şiddet, Koruyucu Önleyici Rehberlik, Risk Altındaki Öğrenciler

Probleme Dayalı STEM Uygulamalarında Cinsiyetin STEM Tutumları Üzerindeki Rolü

Ceyda Özçelik [1,*] & Nuriye Semerci [2]

[1] Eğitim Programları ve Öğretim Meb
[2] Eğitim Bb Bartın Üniversitesi
ceydakara1@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, probleme dayalı öğrenmeye (PDÖ) dayalı STEM uygulamalarının ortaokul öğrencilerinin STEM'e yönelik tutumları üzerindeki etkisini cinsiyet faktörü açısından incelemek ve kız, erkek ve karma gruplardaki öğrencilerin uygulamalara ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada gömülü karma desen kullanılmış; nicel boyutta ön test-son test deneysel desen, nitel boyutta ise durum çalışması benimsenmiştir. Çalışma, 7. sınıfta öğrenim gören 45 öğrenciyle yürütülmüş ve öğrenciler 15'er kişilik kız, erkek ve karma olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Dokuz hafta süren uygulama sürecinde matematik, fen, teknoloji ve mühendislik tasarım süreci gerçek yaşam problemleri çerçevesinde bütünleştirilmiştir. Nicel veriler STEM Tutum Ölçeği ile, nitel veriler ise gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Grup içi karşılaştırmalarda Wilcoxon işaretli sıralar testi, gruplar arası karşılaştırmalarda ANCOVA, nitel verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Bulgular, uygulama sonrasında kız, erkek ve karma grupların genel STEM tutumları ile fen, matematik ve 21. yüzyıl becerileri alt boyutlarındaki son test puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Buna karşılık mühendislik ve teknoloji alt boyutunda gruplar arasında anlamlı farklılık belirlenmiş ve bu farklılığın kız öğrenciler lehine olduğu görülmüştür. Ayrıca her üç grubun STEM tutumlarının ön testten son teste anlamlı biçimde arttığı belirlenmiştir. Sonuçlar, PDÖ'ye dayalı STEM uygulamalarının farklı cinsiyet gruplarındaki öğrencilerin STEM'e yönelik tutumlarını desteklediğini ve özellikle kız öğrencilerin mühendislik ve teknoloji alanlarına yönelik tutumlarının geliştirilmesinde etkili olabileceğini göstermektedir. Bu doğrultuda, öğrencilerin eşit koşullarda aktif ve deneyim temelli öğrenme yaşantıları edinebilecekleri probleme dayalı STEM uygulamalarına ve mühendislik tasarım süreçlerine öğretim ortamlarında daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: cinsiyet, karma desen, probleme dayalı öğrenme, STEM, tutum

Kırsal Kesiminde Yaşayan Dezavantajlı Kadınların Eğitim Sorunları Ve Çözüm Önerileri

Ayşenur Keşkekoğlu [1,*] & Gülsün Şahan [2]

[1] Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bartın Üniversitesi
[2] Education Sciences Bartın University
aysenurkeskekoglu@gmail.com

Özet

Türkiye'nin kırsal kesimlerinde yaşayan kadınlar, ekonomik zorluklar, cinsiyet rolleri, erken yaşta evlilikler, bakım sorumlulukları ve eğitime ulaşımda sınırlamalar gibi çeşitli engellerle mücadele etmektedir. Bu yüzden bu çalışmanın amacı, kırsal kesiminde yaşayan dezavantajlı kadınların eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları, bu zorlukların sebeplerini ve çözümlerini incelemektedir. Bu araştırma, nitel bir araştırma yöntemi ile planlanmıştır. Çalışma grubunu; Türkiye'nin kırsal alanında ikamet eden, en az bir eğitim engeli yaşamış olan 13 dezavantajlı kadın oluşturmaktadır. Katılımcılar 18 yaş ve üzeri olup, farklı eğitim düzeyleri (okuryazar olmayan, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu vb.) özelliklere sahiptirler. Ayrıca katılımcılar farklı sosyoekonomik durumlar (gelir düzeyi düşük, tarımsal gelirle geçinen vb.) oluşmaktadır. Katılımcılar, belirli bir amacı gözeterek örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve 7 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Görüşme formunda, kadınların eğitim geçmişi, eğitime ulaşma deneyimleri, eğitimde karşılaştıkları zorluklar, eğitim sürecinde ailevi ve çevresel etkenler ile eğitime dair beklentileri hakkında açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Elde edilen bilgiler, içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Analiz aşamasında veriler belirli kodlarla düzenlenmiş, benzer kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuş ve bu temalar üzerinde yorumlar yapılmıştır. Hazırlanılan kişisel bilgi formunun soruları ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun soruları için 3 uzmanın görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonuçlarının, kadınların eğitimlerini erken bırakmalarında ekonomik yetersizlikler, ataerkil aile yapısı, toplumsal cinsiyet temelli rol beklentileri ve kurumsal destek eksikliğinin önemli faktörler olduğunu ortaya koyması beklenmektedir. Aynı zamanda, yetişkinlik döneminde eğitime geri dönmenin önünde, zaman, bakım yükümlülükleri ve özgüven eksikliği gibi engellerin bulunduğu öne sürülmektedir. Bunun yanı sıra, bazı katılımcıların eğitimi güçlenmek ve toplumsal yaşama katılmak için önemli bir unsur olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Bu çalışmanın, kırsal alanda yaşayan dezavantajlı kadınlar için eğitim politikalarının oluşturulmasına, yerel yönetimlerin ve yaygın eğitim kuruluşlarının planlamalarına ve toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı uygulamalara fayda sağlaması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: kırsal kesim, dezavantajlı kadınlar, eğitim sorunları.

Evaluating Scientific Attitudes, Images of Scientists, and Learning Experiences at a Science Festival*

Neslihan Gül

Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Elazığ Science and Art Center
gulneslihan85@gmail.com

Özet

*This study was produced within the scope of the The Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TÜBİTAK) 4007 - Science Festivals Support Program, Project No. 125B757.

This study aimed to examine changes in participants' scientific attitudes and images of scientists alongside their views on learning experiences at a science festival supported by the TÜBİTAK 4007 Science Festivals Support Programme. The festival took place in Elazığ, Türkiye and featured 36 workshops and two talks for different age groups. Quantitative and qualitative data collection methods were used in the evaluation process. The Draw-a-Scientist Test was administered to 110 preschool and 120 primary school students before and after the event to examine their images of scientists. Lower and upper secondary school students' scientific attitudes were assessed using age-appropriate scales administered as pretests and posttests. In addition, semi-structured interviews were conducted with 50 lower secondary school students, 50 upper secondary school students, and 50 adults. Attitude scores were analysed using paired-samples t-tests, drawings were examined using a structured coding scheme, and interviews were analysed through content analysis. The findings indicated statistically significant differences favouring posttest scores across all subdimensions of the scientific attitude scales ($p < .05$). The drawings showed a decline in stereotypical representations depicting scientists exclusively as laboratory workers, alongside more diverse portrayals of scientists working collaboratively and in different settings. Interview findings highlighted connections between science and everyday life, the role of practical activities in making learning more concrete, and perceived confidence in approaching scientific problems. Participants described the festival environment as supportive and conducive to asking questions. These findings suggest that science festivals have the potential to support positive orientations towards science and experiential learning across different age groups. However, the absence of a control group and follow-up assessments precludes attributing the observed changes solely to the festival or drawing conclusions about their persistence.

Anahtar Kelimeler: Science festival, scientific attitudes, images of scientists, out-of-school learning, science communication.

Beyond Correct or Incorrect: Unpacking Teacher Feedback on Open-Ended Student Responses

Sema Sulak Güzey [1,*] & Beyza Aksu Dünya [2]

[1] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
[2] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
semasulak@gmail.com

Özet

This study aims to examine the written feedback provided by teachers from different subject areas on students' responses to open-ended questions in terms of feedback types and the formative functions of feedback The study group consisted of 18 teachers from different subject areas. Data were collected during an in-service teacher training program. The teachers were asked to bring student examination papers containing open-ended questions that they had previously administered in their own classes. During the implementation, each teacher was asked to examine students' responses to all open-ended items on their examination papers and to write feedback directly on the student papers for each response. Thus, the dataset consisted of written feedback generated by teachers on authentic open-ended examination questions and student responses from different subject areas. The teachers' feedback was analyzed in two dimensions using theory-driven directed content analysis. In the first dimension, feedback was classified according to the nature and level of elaboration of the information provided. In the second dimension, the formative functions of feedback were coded as feed up ("Where am I going?"), feedback ("How am I going?"), and feed forward ("Where to next?"). This two-dimensional analysis enabled an examination of not only the type of information conveyed through teachers' feedback but also the extent to which the feedback served the functions of clarifying learning goals and success criteria, providing information about students' current performance, and guiding subsequent learning steps. Multiple coding was permitted when a feedback statement served more than one formative function. The analysis further examined which types of feedback were most prevalent in teachers' responses to open-ended student answers and how feedback patterns varied across subject areas. Examining feedback generated by teachers from different subject areas using questions from their own examinations and authentic student responses provides an opportunity to investigate teachers' feedback practices across disciplines and within authentic assessment contexts. The findings are expected to contribute to the development of teachers' feedback and formative assessment literacy and to inform the design of in-service teacher training programs aimed at improving the quality and formative use of feedback.

Anahtar Kelimeler: teacher feedback, open-ended questions, formative assessment, feed up, feedback, feed forward

Counselor Trainees' Views and Experiences of Feedback in Individual Psychological Counseling Practice

Bilge Sulak Akyuz [1] & Sema Sulak Güzey [2,*]

[1] Pdr Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
semasulak@gmail.com

Özet

Feedback is a fundamental component of learning that helps students recognize the strengths and areas for improvement in their performance and regulate their subsequent learning. Contemporary approaches conceptualize feedback not merely as performance information transmitted from an instructor to a student, but as a process in which students interpret information obtained from multiple sources and use it to inform subsequent performance. This function of feedback is particularly important in counselor education, where theoretical knowledge needs to be integrated with practice. Within Individual Psychological Counseling Practice, counselor trainees have opportunities to apply counseling skills, evaluate their own performance, and receive feedback from multiple sources, including supervisors, peers, and clients. This study aimed to examine counselor trainees' views and experiences of feedback in Individual Psychological Counseling Practice. Specifically, it explored trainees' views regarding the necessity and functions of feedback, their evaluations of the adequacy of the feedback they received, their expectations and preferred forms of feedback, the challenges they encountered during the feedback process, and their emotional experiences associated with receiving feedback. The study employed a qualitative research approach. The participants were four undergraduate counselor trainees enrolled in Guidance and Psychological Counseling programs who had experience conducting individual counseling sessions as part of their practical training. Three participants were fourth-year students and one was a third-year student. Data were collected through a written open-ended questionnaire designed to elicit participants' views and experiences of feedback. The questions addressed the perceived necessity of feedback at the university level, the adequacy and importance of feedback in Individual Psychological Counseling Practice, preferred characteristics and modes of feedback, challenges encountered during the feedback process, and emotions associated with receiving feedback. The data were analyzed thematically by examining recurring patterns as well as similarities and differences across participants' accounts. The findings indicated that counselor trainees primarily viewed feedback as an opportunity to recognize their shortcomings and mistakes, identify their strengths, evaluate their own performance, and improve their counseling skills. Participants emphasized that feedback should not focus exclusively on weaknesses but should also acknowledge strengths and should be constructive, clear, objective, and multidimensional. Timeliness and accessibility also emerged as important features of effective feedback. One participant reported that the number of trainees assigned to a supervisor limited opportunities to receive feedback after every counseling session and that having to wait a week for feedback was particularly challenging when uncertainty arose about how to proceed in a subsequent session. Participants' accounts further showed that feedback was not limited to supervisors; peers and

clients also contributed to the feedback process. Peer feedback appeared to serve not only an instructional function by helping trainees recognize strengths and areas for improvement but also a relational function by showing them that others experienced similar difficulties. The emotional experience of receiving feedback was not uniformly positive or negative. Participants described feelings of anxiety, shyness, embarrassment, and inadequacy alongside motivation, happiness, and increased self-confidence. Importantly, experiencing negative emotions did not necessarily lead participants to perceive critical feedback as unhelpful. Rather, they recognized the value of feedback that identified areas requiring improvement. Some participants also described translating feedback into changes in subsequent counseling practice. For example, one trainee reported reconsidering how they used confrontation after receiving feedback that their approach had been overly harsh, illustrating how feedback could inform subsequent counseling behavior. Overall, the findings suggest that counselor trainees perceive feedback in Individual Psychological Counseling Practice not merely as an evaluation of their performance but as a multidimensional learning process that helps them reflect on their counseling skills and improve subsequent practice.

Anahtar Kelimeler: feedback, counselor trainees, individual psychological counseling practice, supervision, counselor education.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öncesi ve Sonrası 2. Sınıf Türkçe ve Matematik Öğretim Programlarının Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları Açısından Karşılaştırılması

Ebru Doğruöz

Eğitim Bilimleri Çankırı Karatekin Üniversitesi
ebrudemircioglu@karatekin.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) öncesi ve sonrasında kullanılan 2. sınıf Türkçe ve Matematik öğretim programları ölçme ve değerlendirme açısından karşılaştırılmıştır. İnceleme kapsamında 2019 Türkçe ve 2018 Matematik öğretim programları ile 2024 yılında yayımlanan Türkçe ve Matematik öğretim programları ele alınmıştır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülmüş, veriler doküman analizi yöntemiyle elde edilmiş ve içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Karşılaştırmada değerlendirme yaklaşımları, kullanılan ölçme araçlarının çeşitliliği, bu araçların programlarda ele alınma biçimleri ve süreç odaklı değerlendirme göstergeleri dikkate alınmıştır. Dört programın tamamında tanıma-yerleştirme amaçlı değerlendirmeye ilişkin ifadeler bulunmuştur. Ölçme ve değerlendirme araçlarının çeşitliliği bakımından en belirgin fark 2024 Matematik Öğretim Programında ortaya çıkmış ve bu programda 16 farklı ölçme ve değerlendirme aracı belirlenmiştir. Türkçe programlarında ise geri bildirim ve öz değerlendirme gibi bazı uygulamaların hem 2019 hem de 2024 programında yer aldığı görülmüştür. Ayrıca 2024 Türkçe ve Matematik programlarında ölçme araçlarının öğrenme çıktıları ve becerilerle ilişkilendirilmesine yönelik ifadelerin önceki programlara göre daha belirgin olduğu belirlenmiştir. Süreç odaklı değerlendirme bakımından 2024 programlarında öğrenme kanıtları, geri bildirim ve değerlendirme sonuçlarına göre öğretimin düzenlenmesine ilişkin açıklamalar öne çıkmıştır. Bununla birlikte süreç odaklı değerlendirmeye ilişkin bazı unsurların TYMM öncesi programlarda da bulunduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar, TYMM sonrasında önceki programlardan tamamen farklılaşan bir yapıdan çok, mevcut bazı yaklaşımların daha sistematik biçimde düzenlendiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, ölçme ve değerlendirme, Türkçe öğretim programı, Matematik öğretim programı, doküman analizi

Eğitimde Yapay Zekâ Okuryazarlığı Araştırmalarının Metodolojik ve İçerik Eğilimleri: Bir Sistematik Derleme

Mehmet Fatih Yiğit

Eğitim Bilimleri Hakkari Üniversitesi
mehmetfatihyigit57@gmail.com

Özet

Günlük yaşamın birçok alanında olduğu gibi eğitimde de kendine yer bulan ve kullanımı günden güne yaygınlaşan yapay zekâ (YZ) teknolojileri, beraberinde bu teknolojileri anlama, kullanma ve değerlendirme becerilerini ifade eden YZ okuryazarlığı kavramını da sahip olunması beklenen önemli bir gereklilik olarak ön plana çıkarmıştır. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, eğitimde YZ okuryazarlığını konu edinen makalelerin yöntem ve içerik eğilimlerini sistematik olarak incelemektir. Belirlenen dahil edilme ölçütlerini karşılayarak inceleme kapsamına alınan 131 çalışma, yayın yılları, coğrafi kapsamları, araştırma yöntem ve desenleri, örneklem türü ve büyüklükleri, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri ve YZ okuryazarlığının ele alındığı değişken biçimleri bakımından değerlendirilmiştir. Bulgular, konuya ilişkin ilginin özelikle son 2 yılda ivme kazandığını göstermiştir. Coğrafi dağılım açısından bakıldığında, Türkiye dışında gerçekleştirilen çalışmaların ağırlıkta olduğu, ancak Türkiye menşeili çalışmaların da kayda değer bir sayıda olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca çalışmaların genel olarak nicel yaklaşıma dayandığı ve bu doğrultuda ilişkisel taramanın en sık başvurulan desen olduğu görülmüştür. Buna karşın, karma ve nitel yaklaşımları benimseyen çalışma sayısı ise sınırlıdır. Buna ek olarak, Türkiye merkezli çalışmaların büyük oranda nicel ve betimsel odakta ele alındığı, Türkiye dışı çalışmalarda ise karma ve nitel yöntemlere daha sık başvurulduğu dikkati çekmiştir. Örneklem türü ile ilgili olarak, çalışmaların çoğunlukla lisans öğrencilerine odaklandığı ve bunu takiben öğretmenler ve lisansüstü öğrencilerin incelendiği tespit edilmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim seviyeleri ile veli ve yönetici gibi dış paydaşlar ise çalışmalarda oldukça kısıtlı yer bulmuştur. Örneklem büyüklüklerinde orta ölçekli grupların baskın olduğu belirlenmiştir. Veri toplama araçlarında nicel ölçekler ilk sırada yer alırken, bunu nitel görüşme formları takip etmiştir. YZ etkileşim kayıtları, istem logları ve portfolyolar gibi süreç odaklı araçların kullanımı ise görece düşük kalmıştır. Veri analizi yöntemlerinde korelasyon, yapısal eşitlik modellemeleri, grup karşılaştırma testleri ve betimsel istatistikler öne çıkmıştır. Çalışmalarda ele alınan değişken biçimleri incelendiğinde, YZ okuryazarlığının çoğunlukla tutum, kabul, özyeterlik, yaratıcılık ve zihinsel becerileri etkileyen bir bağımsız değişken ve bunun yanında eğitim müdahaleleri ile teknolojik deneyimlerden etkilenen bir bağımlı değişken olarak sınandığı görülmüştür. Sonuç olarak, mevcut alanyazın eğitimde YZ okuryazarlığı ile ilgili olarak daha ziyade nicel ilişkilere odaklandığından, nitel verilere, deneysel müdahalelere, performans odaklı veri araçlarına ve K-12 düzeyindeki paydaşlara yönelik araştırmalara gereksinim duyulduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, okuryazarlık, yapay zekâ okuryazarlığı, eğitim, doküman incelemesi

Öğretmenlerin Üretken Yapay Zekâ Araçlarını Kullanım Eğilimleri ve Tutumlarının İncelenmesi

Fatih Aytekin

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Fırat Üniversitesi
fatihaytekin08@gmail.com

Özet

Problem Durumu ve Amaç: Son yıllarda hızla gelişen ve eğitim ortamlarına entegre olan üretken yapay zekâ teknolojileri (ChatGPT, Gemini vb.), öğretim süreçlerinde devrim niteliğinde değişimler yaratmaktadır. Bu teknolojiler içerik üretimi, kişiselleştirilmiş öğrenme ve değerlendirme süreçlerinde öğretmenlere önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Ancak, sahadaki uygulayıcıların bu teknolojilere ne sıklıkla başvurduğu, hangi araçları tercih ettiği ve yapay zekâya yönelik genel tutumlarının ne düzeyde olduğunun belirlenmesi, eğitim politikalarının planlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, kamu okullarında görev yapan öğretmenlerin üretken yapay zekâ araçlarını kullanım eğilimlerini ve bu teknolojilere yönelik tutumlarını çeşitli demografik değişkenler açısından incelemektir.

Yöntem: Çalışma, nicel araştırma yaklaşımlarından betimsel tarama modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Elazığ ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kamu okullarında görev yapan toplam 305 öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Demografik ve Kullanım Eğilimleri Formu" ile öğretmenlerin yapay zekâya yönelik tutumlarını ölçen 18 maddelik 5'li Likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Elde edilen veriler; betimsel istatistikler (frekans, yüzde, ortalama), bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak incelenmiştir.

Bulgular ve Sonuç: Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin üretken yapay zekâ araçlarını ağırlıklı olarak "haftada birkaç kez" ve "ayda birkaç kez" sıklığında kullandıkları; en çok tercih edilen araçların sırasıyla ChatGPT, Gemini ve yapay zekâ destekli sunum/tasarım araçları olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin eğitimde üretken yapay zekâ kullanımına yönelik genel tutumlarının oldukça olumlu düzeyde olduğu (Ortalama = 3.86 / 5.00) tespit edilmiştir. Yapılan fark analizleri sonucunda, öğretmenlerin yapay zekâ tutum puanlarının cinsiyetlerine ($p>0.05$) ve mesleki kıdemlerine ($p>0.05$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu durum, yapay zekâ teknolojilerine yönelik olumlu algının tüm mesleki kıdem seviyelerinde ve cinsiyet gruplarında benzer şekilde yüksek olduğunu kanıtlamaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, okullardaki dijital altyapının güçlendirilmesi ve öğretmenlerin uyum süreçlerini destekleyecek pratik yapay zekâ eğitimlerinin artırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üretken yapay zekâ, öğretmen tutumları, eğitim teknolojileri, yapay zekâ entegrasyonu, dijital eğitim

Artificial Intelligence in the Transformation of Academic Identity: Graduate Students' Experiences

Elif Köser [1,*] & Nur Akcanca [2]

[1] Okul Öncesi Öğretmenliği Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi
[2] Temel Eğitim Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
25415011010@ogr.comu.edu.tr

Özet

The increasingly widespread use of generative artificial intelligence (AI) tools in academic research and writing is bringing about significant changes in graduate students' research practices. Alongside the speed and convenience these tools provide, their potential implications for researcher identity, originality, academic skills, and ethical boundaries have become increasingly debated. This study aims to examine the AI use experiences of graduate students in the field of early childhood education and how such use is reflected in the development of their academic identities. The study group consisted of 15 master's and doctoral students in early childhood education. Data were collected through a semi-structured interview form addressing the purposes of AI use, researcher identity, academic writing and style, academic development, ethical considerations, and education and awareness. The interview data were analyzed using content analysis; meaningful statements were coded, and similar codes were grouped into subthemes and themes. The analysis yielded five main themes and one supplementary theme. The main themes were AI Use, Researcher Identity, Academic Writing, Originality and Style, Academic Development, and Ethical Evaluation, while Education and Awareness emerged as a supplementary theme. Participants reported using AI tools primarily for literature reviews, summarization, idea generation, academic writing, and text editing. The findings indicate that AI was perceived as supportive in terms of idea generation, time saving, and efficiency, while also posing risks related to dependence, reduced researcher autonomy, weakened critical thinking, and concerns about originality. Participants generally positioned AI as a supportive tool in academic writing and emphasized the importance of verifying and restructuring AI-generated content while preserving their own academic voice. Source verification, plagiarism, academic ownership, data privacy, and disclosure of AI use emerged as key ethical concerns. The findings also highlighted a need for systematic training and institutional guidance. In conclusion, AI use appears to offer opportunities to support the development of graduate students' academic identities; however, these benefits depend on conscious, controlled, and ethical use.

Anahtar Kelimeler: artificial intelligence, academic identity, graduate education

Matematik Öğretmeni Adaylarının Yapay Zekâ Destekli Dijital Matematik Oyunları Tasarlama Süreçleri

Özden Şahin [1,*] & Pınar Akyıldız Taş [1]

[1] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
duruozdensahin@gmail.com

Özet

Yapay zekâ teknolojilerinin ve büyük dil modellerinin eğitim ortamlarına hızla entegre olması öğretmen adaylarının dijital öğretim materyali ve eğitsel oyun tasarlama süreçlerindeki rollerini köklü bir biçimde dönüştürmüştür. Bu araştırma ilköğretim matematik öğretmeni adaylarının yapay zekâ araçlarını kullanarak dijital matematik oyunu tasarlama süreçlerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yaklaşımlarından tekli durum çalışması deseniyle yürütülen araştırmanın durumunu ilköğretim matematik öğretmeni adayları, analiz birimini ise yapay zekâ destekli dijital matematik oyunu tasarlama süreçleri oluşturmaktadır. Katılımcı grup 2025-2026 eğitim-öğretim yılında bir devlet üniversitesinin İlköğretim Matematik Öğretmenliği Programı son sınıfında öğrenim gören 6 öğretmen adayıdır. Araştırma verileri öğretmen adaylarının yapay zekâ platformlarına verdikleri metin tabanlı prompt dokümanları ile tasarım süreci sonrasında gerçekleştirilen bireysel klinik mülakatlardan elde edilmiştir. Prompt verileri, sekiz bileşenli yapılandırılmış prompt formülü çerçevesinde betimsel analizle, mülakat verileri ise gömülü teori deseninin veri analizi yöntemi olan açık ve eksenel kodlama ve tematik analizle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının yapay zekâ araçlarını salt bir teknik içerik üreticisi olarak değil, pedagojik kararlarını şekillendiren ve tasarım sürecindeki bilişsel yükü hafifleten dinamik bir öğretim tasarım ortağı olarak konumlandırdıkları saptanmıştır. Adayların yapay zekâ sistemlerine belirgin roller yükledikleri ve belirli matematik öğretim programı öğrenme çıktılarına odaklanan yapılandırılmış promptlar oluşturdukları belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının karşılaştıkları halüsinasyonlar, hatalı cevap atamaları ve teknik sınırlılıklar karşısında yinelemeli prompt mühendisliği stratejileri geliştirerek ölçme-değerlendirme, anlık dönüt ve pedagojik uygunluk boyutlarında aktif güncellemeler yaptıkları görülmüştür. Elde edilen bulgular yapay zekâ araçlarının matematik eğitiminde nitelikli birer eğitsel materyale dönüşebilmesinin öğretmen adaylarının pedagojik ve matematiksel alan bilgisi kararlarına bağlı olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda öğretmen yetiştirme programlarına yapay zekâ içerikli dersler ve uygulamalı prompt mühendisliği eğitimlerinin entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, Dijital matematik oyunları, Oyun tasarımı, Prompt mühendisliği, İlköğretim matematik öğretmeni adayları

Sınıf Öğretmenleri, Chatgpt Ve Gemini Tarafından Üretilen Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Açısından Karşılaştırılması

Kübra Polatlı [1,*] & Mustafa Kocaarslan [2]

[1] Sınıf Öğretmenliği Milli Eğitim Bakanlığı
[2] Temel Eğitim Bartın Üniversitesi
polatlikubra91@gmail.com

Özet

Araştırma kapsamında, 2025-2026 eğitim öğretim yılı içinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Bartın'daki çeşitli ilkokullarda görev yapmakta olan 102 sınıf öğretmeni ve ChatGPT-5.5 Thinking ile Gemini Flash tarafından ayrı ayrı oluşturulan 102 öyküleyici metin (toplam 306 metin) Ateşman Okunabilirlik formülüne göre incelenmiştir. Öyküleyici metinler; öğretmenlere, içinde 10 farklı başlık altında seçim yapabilecekleri öyküleyici metin yazma yönergesi verilerek yapay zekâ araçlarına ise zero shot rubrikli promptlar girilerek toplanmıştır. Metin üretim sürecinde bağlamdan etkilenme durumu olmaması için her öyküleyici metin yazımında yeni bir sayfa açılmıştır. Araştırma bulgularına göre ChatGPT-5.5 tarafından oluşturulan öyküleyici metinler (76.69) ile sınıf öğretmenleri tarafından yazılan öyküleyici metinler (76.27) okunabilirlik puan ortalamaları açısından birbirine daha yakın bulunmaktadır. Gemini Flash ile üretilen öyküleyici metinlerde ise okunabilirlik puanı 66.79 olarak görülmektedir. Tukey HSD testi sonucunda Gemini tarafından üretilen metinlerin okunabilirlik puanlarının hem sınıf öğretmenleri hem de ChatGPT-5.5 tarafından üretilen metinlerden anlamlı düzeyde düşük olduğu görülürken sınıf öğretmenleri ile ChatGPT-5.5 arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Okunabilirlik, herhangi bir metnin zorluk derecesiyle ilişkili olduğu için bu durum Gemini Flash ile üretilen öyküleyici metinlerin dilsel yoğunluğunun, ortalama kelime ya da cümle uzunluklarının diğerlerine göre daha fazla olduğunu göstermektedir. Bulgulardan hareketle yapay zekâ araçlarının bilinçli kullanıldığında metin üretme potansiyellerinin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak hangilerinin öğrenci seviyesine ve sınıf düzeyine daha uygun metinler üretebildiği ya da belirtilen kriterleri ne ölçüde karşılayabildiği gibi konularda öğretmen kontrolüne ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okunabilirlik, Öyküleyici Metinler, Yapay Zeka.

Generative Artificial Intelligence for Foreign Language Learning in the YouTube Ecosystem: A Netnographic Study

Abdullah Koç [1,*] & Funda Ergüleç [2]

[1] Eğitim Teknolojileri Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
[2] Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
abdullahkoc1337@gmail.com

Özet

Recent advances in generative artificial intelligence (AI), particularly large language models like ChatGPT, have introduced new possibilities for personalized interaction and adaptive practice in language education. Parallel to these developments, YouTube has become a dominant informal learning platform for language learners. While global studies indicate that YouTube creators often frame generative AI as a conversational partner while acknowledging risks like hallucinations, no systematic research has yet examined how these tools are pedagogically framed within the Turkish context. This qualitative case study aims to develop a comprehensive profile of Turkish YouTube videos focusing on generative AI tools for foreign language learning. Employing a netnographic approach, the study analyzes video content published between November 2022 and February 2026. Data collection involves purposive sampling of Turkish-language videos, focusing on the professional profiles of creators, pedagogical strategies, usage scenarios, and addressed limitations (e.g., misinformation, ethical concerns). Initial analysis suggests that Turkish YouTube content predominantly frames generative AI around practicality and efficiency, often emphasizing vocabulary acquisition and writing practice over deep pedagogical grounding. While benefits like free access are highlighted, critical issues such as AI hallucinations are insufficiently addressed. Furthermore, teacher-led channels tend to offer more pedagogical cautions compared to hype-driven technology channels. The findings highlight the critical need to strengthen AI literacy in informal learning environments and develop pedagogically grounded guidelines for integrating AI into language education.

Anahtar Kelimeler: Generative AI, ChatGPT, Foreign Language Learning, YouTube, Netnography.

New-Gen Language Teachers: Aligning Pre-Service Teachers' GenAI Literacy Profiles with Competence-Based Curriculum Design

Neslihan Köse [1,*], Erdi Şimşek [2], Kenan Çetin [3] & Betül Çimenli Olcars [2]

[1] Department of Educational Sciences Bartın University
[2] Yabancı Diller Eğitimi Bartın Üniversitesi
[3] Ingilizce Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
neslihannnkose@gmail.com

Özet

New-Gen Language Teachers is an Erasmus+ KA220-HED project that aims to help future and practicing language teachers develop ethical competences for using artificial intelligence (AI) in education. The project offers a 20-hour learning module, a gamified toolkit, and an open-access MOOC to support human-centred and innovative teaching approaches. Partners from Latvia, Türkiye, Spain, and Austria work together to promote multilingual inclusion, professional development, and exchange between practice and policy, in line with the EU Digital Education Action Plan and the Artificial Intelligence Act. As the first step of the project, a transnational needs analysis was conducted to identify pre-service language teachers' levels of GenAI literacy, as well as their learning preferences and knowledge needs. Data were collected from 738 pre-service language teachers across Latvia, Spain, and Türkiye. The research utilized the validated EFL Teachers' GenAI Literacy Scale (Wang et al., 2025), assessing five core dimensions: knowledge, use, evaluation, design, and ethics, complemented by an additional section focusing on learning specifics and knowledge needs. The needs analysis findings provided a basis for identifying the key areas to be addressed in the development of the teacher education modules, particularly in relation to ethical AI use, practical application, and the development of GenAI-related competences. Building on these needs and the scale sub-constructs, five module topics, which will be designed and piloted as part of the project activities, were identified to address the identified gaps while responding to the shared and context-specific needs of pre-service language teachers across the three countries.

Anahtar Kelimeler: Digital readiness; generative artificial intelligence; language teacher education; GenAI literacy; ethical AI

Prompttan Doğrulamaya: Öğretmen Adaylarının Üretken Yapay Zekânın İşleyişine ve Kullanımına İlişkin Kavrayışları

Murat Debbağ

Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
muratdebbag@gmail.com

Özet

Bu araştırma, öğretmen adaylarının üretken yapay zekâ araçlarının çalışma mantığını, arama motorlarından farkını, eğitim amaçlı prompt (istem) oluşturma becerisini ve yapay zekâ çıktısının doğruluğunu değerlendirme yaklaşımlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yaklaşımının benimseneceği araştırmanın çalışma grubu, 2026-2027 akademik yılındaki güz döneminde bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören gönüllü öğretmen adaylarından oluşacaktır. Veriler, Google Forms üzerinden uygulanacak açık uçlu sorulardan elde edilecektir. Katılımcılardan, üretken yapay zekânın, çıktıyı oluşturmak için gönderilen promptlara göre belirli bir yanıtı nasıl ürettiğini açıklamaları istenecek, yapay zekâ ve arama motorlarının çalışma ve çıktı yöntemlerinin karşılaştırılmasına ilişkin görüşleri alınacaktır. Eğitim amaçlı belirli bir örneğe yönelik komut oluşturmaları ve bu komutları geliştirerek işlevsel hale getirmeleri istenecektir. Son olarak, herhangi bir yapay zekâ tarafından üretilen yanıtı, öğretim amaçlı kullanılmadan önce nasıl doğruladıklarını açıklamaları beklenecektir. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilecektir. Katılımcıların ilk ve iyileştirilmiş promptları; hedef kitle, görevin netliği, bağlam, istenen çıktı formatı, sınırlılıklar ve pedagojik yönlendirme gibi kriterlere göre karşılaştırmalı olarak incelenerek raporlaştırılacaktır. Araştırmadan elde edilecek sonuçların, öğretmen adaylarının yapay zekâ konusunda hangi noktalara ihtiyaç duyduğunu ortaya koyması ve bu konudaki eğitim ve ders içeriklerinin geliştirilmesine fayda sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üretken yapay zekâ, öğretmen adayları, yapay zekâ okuryazarlığı, prompt, doğrulama stratejileri

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrenciler İçin Yapay Zekâ Destekli Fen Bilimleri Ders Planı Tasarım Modeli: Kavramsal Bir İnceleme

Feyza Erol Keskin [1,*] & Bekir Güler [2]

[1] Fen Bilgisi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Bartın Üniversitesi
[2] Fen Bilgisi Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
ferol5941@gmail.com

Özet

Fen bilimleri dersi, içeriğindeki soyut kavramlardan dolayı özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin zorlanabildiği derslerden birisidir. Özel Öğrenme Güçlüğü olan öğrenciler, diğer öğrencilere göre öğrenme aşamasında daha fazla zamana ve uygulamaya ihtiyaç duymaktadırlar. Özel öğrenme güçlüğü ile ilgili yapılan çalışmalarda teknoloji destekli öğretim uygulamaları etkili olduğu görülmektedir. Alan yazında, özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için gömülü öğretim, grafik düzenleyiciler, öyküleştirme, arttırılmış gerçeklik, aktif öğrenme tekniği, beyin fırtınası, akvaryum, vızıltı 22, altı şapka gibi birçok yöntem ve tekniğin uygulandığı ve olumlu sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Ancak her öğrencinin gelişimi ve öğrenme güçlüğü seviyesi aynı değildir. Bunun yanında öğretmenler ders esnasında kullancağı yöntem ve tekniğin seçimi, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) uygulamakta ve güncel müfredatla bütünleştirme konusunda mesleki donanıma sahip olmadıkları görülmektedir. Çalışmanın temel çıktısı olarak, öğretmenlerin tek bir yapay zeka yönlendirmesiyle hem sınıfın akışını sağlamış olacak hem de sınıf içerisinde özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin BEP hedeflerine eş zamanlı hizmet eden kapsayıcı fen bilimleri etkinlikleri oluşturabilmesini sağlayan ve ders planı tasarım rehberini geliştirebilmesini hedeflemektedir. Böylece sınıf içerisinde LGS sınav ve başarı odaklı giden öğrenciler ile özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler öğrenimini daha kolay şekilde gerçekleştirecektir. Ayrıca ders öğretmeni, özel öğrenme güçlüğü olan ve diğer öğrencileri için fen bilimleri dersindeki soyut kavramları öğrencilerine aktarması kolaylaştırarak eğitimdeki fırsat eşitliğini sağlamış olacaktır. Sonuç olarak araştırma, özel eğitim ve fen eğitimi kesişiminde yapay zeka teknolojilerinin kuramsal ve pratik entegrasyonuna yönelik yenilikçi bir kavramsal çerçeve kazandırmayı hedeflemektedir. Bu çalışmada ise 8. Sınıf LGS sürecinde göz ardı edilen özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin gereksinimlerine ve müfredat kazanımlarına göre yapay zeka destekli, kapsayıcı ders planı ve istem tasarımı (prompt) kavramsal modeli kurgulanmayı amaçlamaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve içerik incelemesi olarak yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: yapay zeka, fen eğitimi, özel öğrenme güçlüğü, ders planı

Bernard Stiegler ile Yapay Zekâ Çağında Eğitimi Yeniden Düşünmek: Proleterleşmeden Negantropik Bireyleşmeye

Beyhan Bayrak

Eğitim Bilimleri/Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri Abd Düzce Üniversitesi
beyhanbayrak@duzce.edu.tr

Özet

Üretken yapay zekânın eğitim alanında giderek yaygınlaşması, bilginin nasıl üretildiği, edinildiği ve birey tarafından yeniden sahiplenildiği sorusunu gündeme getirmektedir. Yapay zekânın metin üretme, özetleme, sınıflandırma, ilişkilendirme ve problem çözme gibi bilişsel işlemlere katılması, bireyin bilgiyle ve kendi düşünme süreçleriyle kurduğu ilişkinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda temel mesele, teknik kapasitenin genişlemesinden çok, bu kapasitenin bireyin bilme, yapabilme ve düşünme süreçlerini hangi yönde dönüştürdüğüdür. Bu sorunun felsefi olarak kavranmasında Bernard Stiegler'in teknik, dışsallaştırma, bellek ve bireyleşme üzerine düşünceleri güçlü bir kuramsal zemin sunmaktadır. Stiegler'in düşüncesinde teknik, insanın karşısında konumlanan dışsal bir araçtan çok, insanın deneyiminin, bilgisinin ve yapabilme kapasitesinin oluşumuna katılan kurucu bir süreçtir. İnsan deneyiminin ve bilgisinin teknik nesnelerde dışsallaştırılması, belleğin bireyin ötesinde birikmesini ve kuşaklar arasında aktarılmasını mümkün kılmaktadır. Stiegler'in üçüncül bellek kavramı, bu dışsallaştırılmış teknik bellek alanını ifade etmektedir. Ancak dışsallaştırma, bilginin korunmasını ve aktarılmasını sağlayan bir süreç olmanın yanında, bireyin dışsallaştırılmış bilgi ve becerileri yeniden edinme kapasitesinin zayıflaması durumunda proleterleşmenin de zeminini oluşturabilmektedir. Bu bağlamda Stiegler'in proleterleşme çözümlemesi, emek süreçlerinde becerilerin kaybının ötesinde, bireyin kendi bilgi, beceri ve düşünme süreçleri üzerindeki hâkimiyetinin aşınmasına uzanan epistemik bir dönüşümü açıklamaktadır. Savoir-faire (yapabilme bilgisi) ve savoir-vivre (yaşama ve birlikte yaşama bilgisi) biçimlerinden teorik bilgi üretme kapasitesine uzanan bu süreç, üretken yapay zekânın bilişsel işlemleri giderek daha fazla üstlendiği günümüzde yeni bir görünüm kazanmaktadır. Böylece teknik sistemlere bilgi ve bilişsel işlemlerin dışsallaştırılması ile bireyin bunları yeniden edinmesi arasındaki gerilim, eğitimin temel meselelerinden birine dönüşmektedir. Çalışmanın temel sorusu, Stiegler'in proleterleşme eleştirisinin yapay zekâ çağında eğitimin işlevini nasıl yeniden düşünmeye imkân verdiğidir. Bu bağlamda Stiegler'in deproleterleşme düşüncesi, eğitimin proleterleştirici teknik süreçler karşısında üstlenebileceği yönelimi açıklamak üzere ele alınmaktadır. Bu yeniden edinim süreci, Stiegler'in negantropi kavramıyla birlikte düşünüldüğünde, eğitimin mevcut bilginin aktarımından bireyin bilgi üretme ve düşünme kapasitesinin yeniden kuruluşuna yönelen bir süreç olarak kavramsallaştırılmasına imkân vermektedir. Bu çerçevede eğitim, teknik sistemler aracılığıyla dışsallaştırılmış bilgiyi yeniden işleyen, sorgulayan, anlamlandıran ve yeni bilgi üretimine dönüştüren negantropik bir bireyleşme pratiği olarak konumlandırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bernard Stiegler, üretken yapay zekâ, proleterleşme, deproleterleşme, negantropi, eğitim

Sistem Düşünme Becerisi ve Sürdürülebilir Kalkınma Konusunda Fen Bilgisi Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Sahip Olması Gereken Yeterliklerin Belirlenmesi: İhtiyaç Analizi

Sena Kayrak [1,*] & Gamze Tezcan [1]

[1] Fen Bilgisi Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
senakayrak1@gmail.com

Özet

Sürdürülebilir kalkınma kapsamında yaşanan çevresel, sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde sistem düşünmesi becerileri önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle fen bilimleri öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kapsamında sistem düşünmesi becerilerine yönelik yeterliklerinin belirlenmesi önem kazanmaktadır. Ancak alanyazında bu yeterlikleri bütüncül olarak ortaya koyan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, fen bilgisi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kapsamında sistem düşünmesi becerilerine yönelik sahip olmaları gereken yeterlikleri belirlemektir. Araştırma keşfedici sıralı karma yöntem deseninde yürütülmektedir. Araştırmada iki çalışma grubu yer almaktadır. İlk çalışma grubunu; ikisi fen eğitimi, ikisi çevre eğitimi alanında uzman dört akademisyen ile iki fen bilgisi öğretmeni ve iki fen bilgisi öğretmen adayından oluşan ihtiyaç analizi katılımcıları oluşturmaktadır. İkinci çalışma grubunu ise bir ölçme ve değerlendirme uzmanı, iki program geliştirme uzmanı, iki fen eğitimi uzmanı, bir dil uzmanı ve bir fen bilimleri öğretmeninden oluşan yedi kişilik uzman paneli oluşturmaktadır. Araştırmada üç veri kaynağından yararlanılmıştır: ihtiyaç analizi formu, dokümanlar ve uzman görüşü formu. Doküman analizi kapsamında UNESCO (2017), UNECE (2012), Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (2024) ve Karaarslan'ın (2016) doktora tezinden yararlanılmıştır. İhtiyaç analizi formu ve dokümanlardan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş, elde edilen bulgular doğrultusunda 103 maddelik yeterlik havuzu oluşturulmuştur. Maddeler; Bilişsel Yeterlikler, Değerler ve Etik Yeterlikler, Destekleyici Yeterlikler, Sürdürülebilirlik Kapsamında Sistem Düşünmesi Becerileri ve Pedagojik Yeterlikler olmak üzere beş kategori altında sınıflandırılmıştır. Taslak yeterlik maddelerinin kapsam geçerliğini incelemek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiş ve Lawshe (1975) tarafından geliştirilen İçerik Geçerlilik Oranı (İGO) kullanılarak kapsam geçerliği değerlendirilmiştir. İlk analizde yalnızca dokuz madde minimum içerik geçerlilik ölçütünü karşılamıştır. Bununla birlikte uzmanların nitel görüşleri doğrultusunda maddeler yeniden incelenmiş, kategori değişiklikleri ve madde revizyonları gerçekleştirilmiştir. Kapsam geçerliği analizleri sonucunda Değerler ve Etik Yeterlikler kategorisi çıkarılmış; Destekleyici Yeterlikler ile Sürdürülebilirlik Kapsamında Sistem Düşünmesi Becerileri kategorileri birleştirilerek Sürdürülebilirlik Kapsamında Sistem Düşünmesi Becerilerini Destekleyici Yeterlikler kategorisi oluşturulmuştur. Sonuçta yeterlikler; Bilişsel Yeterlikler (5 madde), Sürdürülebilirlik Kapsamında Sistem Düşünmesi Becerilerini Destekleyici Yeterlikler (5 madde) ve Pedagojik Yeterlikler (9 madde) olmak üzere toplam 19 madde altında yapılandırılmıştır.

Araştırmada belirlenen yeterliklerin, fen bilgisi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının sürdürülebilirlik kapsamında sistem düşünmesi becerilerine ilişkin yeterlik alanlarının ortaya konulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilen bulguların öğretmen yetiştirme programlarının ve hizmet içi eğitimlerin sürdürülebilirlik ile sistem düşünmesi odağında geliştirilmesine bilimsel bir temel sunacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir kalkınma, sistem düşünmesi, fen bilgisi öğretmeni, öğretmen adayı, ihtiyaç analizi.

Fen Eğitiminde Eğitsel Oyunların Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Başarısı, İnovasyon Becerisi Ve Girişimcilik Becerisine Etkisi

Ilke Çalışkan [1,*] & Deniz Yücel [2]

[1] Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Hacettepe Üniversitesi
[2] Fen Bilgisi Öğretmenliği Hacettepe Üniversitesi
clsknilke@gmail.com

Özet

Eğitimde yenilikçi yaklaşımlar ve dijitalleşme, son yıllarda giderek artan bir öneme sahiptir. Özellikle fen bilimleri eğitiminde, öğrencilerin başarısını artırmak ve girişimcilik ile inovasyon becerilerini geliştirmek amacıyla çeşitli yöntemler ve araçlar kullanılmaktadır. Bu bağlamda, eğitsel oyunlar, öğrencilerin ders içeriklerini daha eğlenceli ve etkileşimli bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olan önemli araçlardan biridir (Johnson ve diğerleri, 2015; Gee, 2005). Eğitsel oyunlar, eğitim-öğretim hedeflerine uygun olarak tasarlanmış ve öğrenme süreçlerinin gelişimine katkıda bulunan her türlü oyundur (Tural, 2005). Eğitimde teknolojinin ve yenilikçi yaklaşımların giderek daha fazla önem kazanmasıyla birlikte, eğitsel oyunların kullanımı da artmıştır. Araştırmalar, eğitsel oyunların öğrencilerin fen bilimleri derslerindeki başarısını artırmada etkili olduğunu göstermektedir (Johnson ve diğerleri, 2015). Eğitsel oyunlar, öğrencilerin ders içeriğine olan ilgisini artırarak, daha aktif bir öğrenme süreci sunmaktadır. Eğitsel oyunların fen bilimleri derslerine entegre edilmesi, öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarını ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini sağlamaktadır (Anderson ve Dill, 2000). Ayrıca, bu oyunlar öğrencilerin problem çözme yeteneklerini artırarak, girişimcilik ve inovasyon becerilerini desteklemektedir (Prensky, 2001). Girişimcilik, Bozkurt'a (2000), göre bireylerin yaşadığı ortamdaki fırsatları fark ederek, günlük hayatta kullanılabilecek düzeyde, yaratıcılıklarını ve inovatif düşünme becerilerini kullanarak plan ve proje geliştirip yönetmesi olarak tanımlanmaktadır. Girişimci bireyler genellikle liderlik vasfı olan, iletişim kurma becerisi gelişmiş, ikna yeteneği yüksek, inandığı değerleri vereceği kararların temeline alan, yenilikçi ve yaratıcı düşünebilen, gerektiğinde risk alabilen, ileri görüşlü olabilme yetisine sahip kişilerdir (Başar, vd. 2013). İnovasyon ise bireyle başlayıp tüm toplumu etkileyen; bilişsel, toplumsal ve ekonomik olarak kalkınmanın gerçekleşmesini sağlayan bir beceri olarak görülmekte ve kelime anlamı olarak yenilemek, yenilik yapmak, yeni yöntemler kullanmak veya değiştirmek kavramlarına karşılık gelmektedir (Akkaya, 2016). Bilginin hızla yenilendiği bu çağda her alanda çok hızlı değişimler yaşanmaktadır. Bireylere çağın ihtiyaçlarına göre aktarılması veya geliştirilmesi gereken problem çözme, eleştirel ve inovatif düşünme, yaratıcılık gibi becerilerin kazandırılmasındaki en büyük görev eğitim sistemine düşmektedir (Erbek, vd. 2023). Bu becerilere sahip bireyler de vizyon sahibi, girişken, bilgiye güvenen, yeni fikirler denemeye açık olan, üst düzey düşünme becerisi yüksek olan, teknolojiyi iyi kullanan bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır (Özgür, 2013). Eğitim sistemleri, bireylerde bu becerilerin kazandırılması adına değişim göstermektedir. Günümüzde, özellikle ortaokul düzeyindeki öğrencilerin girişimcilik ve inovasyon konularında bilgi sahibi olmaları gerektiği görülmektedir. Bu nedenle, öğretim programlarında öğrencilerin girişimci ve yenilikçi bireyler olarak yetiştirilmesi hedeflenmiş ve bu beceriler Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ve

yenilikçi fen programlarına dahil edilmiştir. Girişimcilik ve inovatif becerilerin bireylere kazandırılması ve öğrenmenin günlük yaşam durumlarıyla ilişkilendirilerek kalıcılığının sağlanması konusunda eğitsel oyunlar önemli bir yere sahiptir. Yukarıda belirtilen akademik tespitler doğrultusunda bu çalışmanın temel amacı, eğitsel oyunların ortaokul 6. sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersi başarısına, girişimcilik becerilerine ve inovasyon becerilerine etkilerini incelemektir. Eğitsel oyunların kullanımıyla öğrencilerin derslere olan ilgisinin artması, daha aktif bir öğrenme süreci yaşamaları ve öğrendiklerini günlük hayatlarında uygulayabilme becerilerini kazanmaları hedeflenmektedir. Araştırmanın çalışma grubu, 2025-2026 eğitim-öğretim yılında Mardin ili, Ömerli ilçesinde bulunan bir devlet okulunda okumakta olan altıncı sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya başlamadan önce eğitsel oyun destekli öğretim uygulamalarının yapılacağı ünite "Madde ve Isı" ünitesi olarak belirlenmiştir. Uygulama süreci toplam beş hafta süresince 20 ders saati olarak devam etmiştir. Ünitedeki konular deney ve kontrol grubunda öğrencilere fen bilimleri ders kitaplarına bağlı olarak işlenmiş olup deney grubunda farklı olarak ders araştırmacılar tarafından geliştirilen eğitsel oyunların kullanılmasıyla desteklenmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak, Soylu ve arkadaşları (2020) tarafından hazırlanan başarı testi, Chell ve Athayde (2009) tarafından geliştirilen ve Akkaya (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan İnovasyon Becerisi Ölçeği ve Deveci (2018) tarafından geliştirilen Fen Tabanlı Girişimcilik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS programından yararlanılarak ilişkili (bağımlı) örneklemler t testi (paired sample t test), ilişkisiz (bağımsız) örneklemler t testi (independent sample t test), ANCOVA ve betimsel analiz yapılmıştır. Araştırma sonucu, eğitsel oyunlara dayalı fen öğretimi uygulamalarının ortaokul öğrencilerinin girişimcilik ve inovasyon becerilerini olumlu yönde geliştirdiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Fen eğitimi, eğitsel oyunlar, inovasyon,girişimcilik

Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Üretken Yapay Zekaya Yönelik Algıları

Burak Kiras [1], Dilara Betül Bircan [2,*] & Burcu Kiraz [2]

[1] Department of Mathematics and Science Education Bartın University
[2] Fen Bilgisi Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
dilara.betul.8@gmail.com

Özet

Üretken yapay zeka araçları her alanda olduğu gibi eğitimde de kolaylık ve pratiklik sağlamaktadır. Ancak bu teknolojinin oluşturabileceği potansiyel risklerin de göz önünde bulundurulması gerekir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının bu konudaki algılarını belirlemek, Üretken yapay zeka konusunda oluşturulacak devlet politikaları için gereklidir. Özellikle teknoloji kullanımı konusunda yetkin olması gereken geleceğin fen bilgisi öğretmenlerinin Üretken yapay zekaya yönelik algılarını tespit etmek oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı, fen bilgisi öğretmen adaylarının üretken yapay zekaya yönelik bilişsel yapılarını ve metaforik algılarını incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Katılımcı grubunu fen bilgisi öğretmenliği 4. sınıfta öğrenim gören 11 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak Kelime İlişkilendirme testi (KİT) ve Üretken Yapay Zekaya Yönelik Metaforik Algı Formu kullanılmıştır. Veriler tek oturumda ve yüzyüze toplanmıştır. Elde edilen verilere betimsel analiz ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda fen bilgisi öğretmen adaylarının üretken yapay zekaya yönelik genel olarak olumlu bir algıya sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların üretken yapay zekanın potansiyel tehlikeleri hakkında yeterince farkındalık sahibi olmadıkları söylenebilir. Araştıma sonuçlarından yola çıkılarak, fen bilgisi öğretmen adaylarının, üretken yapay zeka kullanımının oluşturduğu ve oluşturabileceği riskleri içeren nitelikli eğitimlerin artırılması gerektiği önerilmiştir. Farklı üniversitelerdeki fen bilgisi öğretmen adayları ve fen bilgisi öğretmenleri ile benzer çalışmalar yapılarak mevcut araştırma sonuçları kıyaslanabilir.

Anahtar Kelimeler: üretken yapay zeka, fen bilgisi, metaforik algı, bilişsel yapı, fenomenoloji

Kaynaştırma Eğitiminde Yaşanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri

Mustafa Orhan

Erzurum Il Milli Eğitim Müdürlüğü Milli Eğitim Bakanlığı
mstaforhan@gmail.com

Özet

Kaynaştırma eğitimi, özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin kendi akranları ile birlikte aynı sınıf ortamında eğitilmesini ifade etmektedir. Kaynaştırma eğitiminin etkin olarak gerçekleştirilmesi özel eğitim gereksinimi bulunan öğrencilerin gelişimi için önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine yönelik güncel görüşlerinin ortaya konması önemlidir. Bununla birlikte bu araştırmanın, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının niteliğinin artırılmasına yönelik düzenlemelerin hayata geçirilmesi yönünde yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada, kaynaştırma eğitimi uygulanması sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara cevap aranmıştır: (i) Kaynaştırma eğitimine yönelik eğitim/eğitimler aldınız mı? Açıklayınız. (ii) Kaynaştırma eğitimi konusunda kendinizi yeterli buluyor musunuz? Neden? Açıklayınız. (iii) Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında sorun yaşıyor musunuz? Açıklayınız. (iv) Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşamış olduğunuz sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir? Bu çalışma, nitel araştırma tekniklerinden fenomenoloji (olgu bilimi) yaklaşımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2025-2026 eğitim öğretim yılında Erzurum ili Aziziye, Palandöken ve Yakutiye merkez ilçelerindeki ilkokullarda görev yapan ve ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 30 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formu hazırlama aşamasında ilgili alan yazın taranmış, alan uzmanlarından görüş alınmıştır. Sonuçta, dört sorunun yer aldığı yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin çoğunluğunun kaynaştırma eğitimine yönelik eğitim aldıkları; buna karşılık kaynaştırma eğitimi konusunda kendilerini yeterli görmedikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin çoğunlukla kaynaştırma eğitiminde sorun yaşadıkları ve en fazla yaşadıkları sorunların zaman yetersizliği, aile desteği alamama ve kaynaştırma eğitimindeki öğretmen yeterliği konuları olduğu belirlenmiştir. Kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunların çözümünde en fazla öğretmenlere yönelik eğitimlerin düzenlenmesi, ailelere yönelik eğitim/rehberlik çalışmalarının yapılması ve aile desteğinin sağlanması konularının ön plana çıktığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma eğitimi, öğretmen, ilkokul, olgubilim

Matematik Eğitiminde STEM Odaklı Araştırmalar: Tematik Bir İnceleme

Fatmanur Tortop [1,*] & Ahmet Şükrü Özdemir [2]

[1] Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Programı Istanbul Aydın Üniversitesi
[2] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
fatmanurtortop@aydin.edu.tr

Özet

Matematik, disiplinlerarası bağıntıların kurulması ve bütünleşik STEM eğitiminin yapılandırılması açısından temel bir bileşen niteliğindedir. STEM yaklaşımlarının eğitim-öğretim süreçlerine entegrasyonunda matematik yalnızca ölçme ve hesaplama aracı olarak değil, aynı zamanda problem çözme, yaratıcı düşünme, mantıksal çıkarım ve etkili iletişim gibi üst düzey bilişsel becerilerin geliştirilmesini destekleyen temel bir disiplin olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda araştırmada matematik eğitimi perspektifinde STEM odaklı yapılan güncel lisansüstü çalışmaların sistematik incelenerek tematik eğilimlerin belirlenmesi hedeflenmektedir. Çalışma nitel araştırma olup, 2021-2026 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan, erişime açık 5 doktora, 30 yüksek lisans toplam 35 lisansüstü tez araştırmaya dahil edilmiştir. Tezler yıl, tür, bilim dalı, araştırma deseni, çalışma grubu, veri toplama-analiz, öğretim yöntemi, konu alanları ve matematiksel becerilere göre kodlanarak frekanslar oluşturulup doküman incelemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Eğitim-öğretim alanında STEM yaklaşımlarına yönelik çalışmaların çoğunlukla fen bilimleri alanında yürütüldüğü, buna karşın matematik temelli STEM çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda, 2021-2026 yılları arasında matematik temelli STEM alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının son yıllarda azalma eğilimi gösterdiği, çalışmaların çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde olduğu, doktora düzeyinde ise sınırlı sayıda kaldığı görülmektedir. Çalışmaların ağırlıklı olarak ortaokul düzeyinde gerçekleştirildiği, etkinlik temelli yürütüldüğü, matematik başarısı ve matematiksel muhakeme gibi bilişsel alanların yanı sıra matematiğe yönelik tutum gibi duyuşsal alanların da ele alındığı belirlenmiştir. Matematik eğitiminde teorik bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesi, matematiksel düşünme ve keşfederek öğrenme gelişiminin desteklenmesi açısından, STEM yaklaşımıyla yürütülen çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik eğitimi, STEM odaklı yaklaşımlar, tematik analiz

Matematik Eğitiminde Otoetnografik Araştırmalara Genel Bir Bakış

Işıkhan Uğurel [1] & Zeynep Arvasi Aydın [2,*]

[1] (Ortaöğretim) Matematik Öğretmenliği Dokuz Eylül Üniversitesi
[2] Matematik Öğretmenliği Dokuz Eylül Üniversitesi
arvasi.zeynep@ogr.deu.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı, geleneksel düşünce kalıplarında sayılar ve bilişsel süreçlerle sınırlandırılan matematik öğrenme-öğretme deneyimlerine, alternatif bir pencereden bakmayı sağlayan otoetnografik araştırmalar üzerine genel bir bakış sunmaktır. Matematik, yapısı gereği genellikle kültürden ve duygulardan bağımsız, mutlak ve tarafsız bir disiplin olarak kabul edilir (Lue & Turner, 2020). Ancak gerçekte matematik sınıfları; ırk, toplumsal cinsiyet ve sınıf dinamiklerinin, güç mücadelelerinin ve yoğun psikolojik yükler gibi birçok bileşenden oluşan ve tarafsız ol(a)mayan alanlardır. Geleneksel nicel çalışmalar bize matematik sınavlarındaki başarısızlık istatistiklerini ve eğilimleri gösterse de bu sayıların arkasındaki nedenleri, nasıl olduğunu, insanların hikayelerini ve dezavantajlı grupların yaşadıkları deneyimleri bütünüyle açıklayamamaktadır. Özellikle kadınların, azınlıkların ve farklı sosyokültürel geçmişe sahip bireylerin matematik dünyasında karşılaştıkları dışlanma ve görünmezlik gibi durumlar nicel araştırma yöntemlerinde çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Otoetnografi, araştırmacının kendi kişisel deneyimlerini (oto), kültürel bağlamları (etno), anlamak üzere sistematik olarak analiz ettiği (grafi), nitel bir yaklaşımdır (Ellis vd., 2011). Bu yöntemin matematik eğitiminde hikâye anlatıcılığı ile katı bilimsel kalıplar arasında köprü kurma potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Otoetnografik çalışmaların, kimi gizli engellerin aşılmasına, potansiyellerin daha fazla fark edilmesi ve nihayetinde bireylerin hak ettikleri başarı seviyelerine, daha insancıl çalışma koşullarına ulaşılmasında katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Yapılan literatür taraması kapsamında seçilen 37 çalışma, konuları ve ortak yönleri bakımından incelenmiştir. İnceleme sonucunda çalışmalar üç ana başlık altında toplanmıştır: matematik öğretmeni ve öğrencisinin kimlik gelişimi ile duygusal durumlar; sosyal adalet, çeşitlilik ve kapsayıcılık; yeni öğretim yöntemleri. İlk gruptaki çalışmalar korku, yetersizlik ve başarısızlık gibi deneyimlerin kimlik gelişimi ve mesleki bakış açılarıyla ilişkisini ortaya koymaktadır (Garcia, 2025; Lutovac & Kaasila, 2020; Oslund, 2023; Wamsted, 2013). İkinci gruptaki çalışmalar, matematik eğitimindeki toplumsal ve kültürel eşitsizlikler ile dezavantajlı grupların deneyimlerine odaklanmaktadır (Dacia, 2021; Lue & Turner, 2020; Marris & Christou, 2025; Roach, 2024; Ward, 2017). Üçüncü grupta sanat, hikâye anlatımı, grup çalışmaları ve yapay zekâ gibi unsurlarla matematik öğretimini çeşitlendiren yaklaşımlar öne çıkmaktadır (Alvarado, 2026; Dhungana, 2023; Jóhannesdóttir vd., 2024; Opesemowo & Ndloyu, 2024). Otoetnografik araştırmalar dönüştürücü ve insanı merkeze alan bir doğaya sahiptir. Bireysel hikayeleri merkeze alan ve bu hikayelerin yine bireyler tarafından oluşturulmasına ve sunulmasına odaklanan bu araştırmaların matematik eğitimindeki yerini, önemini ve olası rollerini incelemek önemli görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Matematik, matematik eğitimi, nitel yöntem, otoetnografi, literatür özeti.

Fonksiyon Öğretiminde Alternatif Değerlendirme Araçlarının Karşılaştırılması

Engül Şişko

Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
engul.galo@uni-prizren.com

Özet

Bu çalışmanın amacı, lise matematik derslerinde fonksiyonlar konusunun öğretiminde kullanılan farklı alternatif ölçme–değerlendirme araçlarının etkililiğini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Kosova'da Gjon Buzuku fen lisesinde öğrenim gören 54 onuncu sınıf öğrencisiyle yürütülmüş ve yarı deneysel karşılaştırmalı araştırma deseni kullanılmıştır. Deney grubunda aktif öğrenme yaklaşımı kapsamında çalışma yaprakları, kavram haritaları, yapılandırılmış gridler ve poster sunumları gibi alternatif ölçme araçları uygulanırken, kontrol grubunda geleneksel öğretim ve değerlendirme yöntemleri kullanılmıştır. Öğrenci performansları; kavramsal doğruluk, temsil, akıl yürütme ve bütünlük ölçütlerini içeren analitik rubrikler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve eta kare (η^2) etki büyüklüğü değerleri kullanılmıştır. Bulgular, farklı alternatif ölçme araçlarına göre elde edilen başarı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Bununla birlikte, rubrik temelli analizler ve etki büyüklüğü sonuçları; çalışma yaprakları ve yapılandırılmış gridlerin işlemsel ve kavramsal doğruluğu daha güçlü biçimde yansıttığını, kavram haritalarının ise öğrencilerin kavramsal ve ilişkisel anlayışlarını ortaya koymada daha duyarlı olduğunu göstermiştir. Poster sunumlarının ise rubrik ölçütlerinin çoğunda görece daha düşük başarı puanları ürettiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, matematiksel öğrenmenin çok boyutlu yapısını geçerli ve kapsamlı biçimde değerlendirebilmek için farklı alternatif ölçme araçlarının birbirini tamamlayacak biçimde birlikte kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alternatif ölçme - değerlendirme, matematik eğitimi , fonksiyonlar,rubrik temelli değerlendirme, alternatif öğrenme , kavramsal anlama

Matematik Eğitiminde Kültür Temelli Kuramsal Yaklaşımların Sentezi

Fatih Taş [1] & Şeyma Karalıoğlu [2,*]

[1] Matematik ve Fen Bilimleri Bartın Üniversitesi
[2] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
seyma-74-@hotmail.com

Özet

Matematiksel bilgi, farklı toplumsal yapılarda çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Bu durum, matematik ile kültür arasındaki ilişkinin matematik eğitimi açısından farklı kuramsal yaklaşımlarda ele alınmasını beraberinde getirmiştir. Etnomatematik, etnocomputing, ethnomodelling, kültüre duyarlı ve sürdürülebilir kültürel sürdürücü yaklaşımlar matematiksel bilginin öğrenme ve öğretim süreçlerindeki rolünü farklı boyutlarıyla açıklamaktadır. Bununla birlikte, söz konusu yaklaşımlar çoğunlukla kendi kavramsal çerçeveleri içerisinde ele alınmaktayken aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar bütüncül biçimde ortaya konmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, matematik eğitiminde kültürün rolünü açıklayan farklı kuramsal yaklaşımları incelemek, bu yaklaşımlar arasındaki kavramsal ilişkileri ortaya koyarak bir kuramsal çerçeve önermektir. Bu doğrultuda çalışma, matematik ve kültür ilişkisini ele alan kuramsal literatüre dayalı bir kavramsal sentez araştırması olarak tasarlanmıştır. İncelenen yaklaşımlar, kültürün kavramsallaştırılması, matematiksel bilginin doğası, bilgi üretimi ve aktarımı, öğrenme, öğretim ve epistemolojik yaklaşımlar açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. Çalışma sonucunda, matematik eğitiminde kültürün rolünü yalnızca kültürel unsurların öğretime dâhil edilmesiyle sınırlamayan; kültür, matematiksel bilgi, bilgi üretimi, öğrenme ve öğretim arasındaki ilişkileri birlikte ele alan bütünleştirici bir kuramsal çerçeve sunulmaktadır. Bu çerçevede etnomatematiğin kültür ile matematiksel bilgi arasındaki ilişkiye, etnocomputing yaklaşımının kültür ile hesaplamalı bilgi ve teknolojik pratikler arasındaki ilişkiye, kültüre duyarlı ve sürdürülebilir kültür pedagojik yaklaşımların ise kültür ile öğrenme, öğretim ve öğrenci kimliği arasındaki ilişkiye yaptığı katkılar birlikte ele alınmıştır. Yerel bilgi ve belirli toplumlara has yaklaşımlar ise matematiksel bilginin üretimi, geçerliliği ve epistemolojik çeşitliliği açısından çerçevenin eleştirel boyutunu oluşturmaktadır. Böylece çalışma, kültürü matematik öğretimine sonradan eklenen bir unsur olarak değil, matematiksel bilginin üretimi, anlamlandırılması, öğrenilmesi ve öğretilmesi süreçleriyle ilişkili çok boyutlu bir yapı olarak ele alan bir kuramsal sentez ortaya koymaktadır. Bu çerçevenin, kültür temelli matematik eğitimi araştırmalarındaki farklı yaklaşımların ortak bir kavramsal zemin üzerinde değerlendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Matematik ve kültür, matematik eğitimi, kuramsal sentez

Artificial Intelligence in Mathematics Instruction for Students with Intellectual Disabilities and the Teacher's Role as Mediator: A Theoretical Review

Fatma Erdoğan

Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Fırat Üniversitesi
f.erdogan@firat.edu.tr

Özet

This theoretical study aims to examine the use of artificial intelligence in mathematics instruction for students with intellectual disabilities through teacher mediation and to propose a conceptual framework for this role. Its theoretical foundations draw on research on mathematics instruction for students with intellectual disabilities, instructional scaffolding, and teacher–AI complementarity. Accordingly, systematic and explicit instruction, feedback, manipulatives, and individualisation are linked to pedagogical decisions in AI-supported instruction. The proposed framework addresses five dimensions of teacher mediation: evaluating instructional appropriateness, verifying mathematical accuracy, regulating support, interpreting learning, and supporting transfer to everyday life. Instructional appropriateness involves aligning content with students' prior knowledge and support needs, whereas mathematical accuracy entails reviewing generated explanations, problems, and representations. Regulating support concerns providing prompts and feedback that promote independence. Interpreting learning and supporting transfer extend beyond correct answers to consider mathematical understanding and skill use across contexts. The study also distinguishes intelligent tutoring systems from generative AI, discussing the limitations of transferring findings between technologies. It makes no claim about AI's effectiveness for this student population; instead, it offers a framework centred on teachers' pedagogical decisions for future empirical examination. In doing so, it provides a basis for dialogue between mathematics education and special education.

Anahtar Kelimeler: Intellectual disability, mathematics education, artificial intelligence, teacher mediation, instructional scaffolding

Ürün Ağırlıklı Değerlendirmeden Süreç Kanıtına: Görsel Programlama Dersinin Kalite Güvencesi Döngüsüyle Yeniden Tasarımı

Barış Çukurbaşı

Bilgisayar Teknolojileri Manisa Celâl Bayar Üniversitesi
bariscukurbasi@gmail.com

Özet

Ürün ağırlıklı proje değerlendirmelerinde, öğrencinin ürünü nasıl geliştirdiği ve bireysel olarak ne yapabildiği yeterince görünür olmayabilir. Üretken yapay zeka bağlamında bu durum, değerlendirmede kullanılan kanıtların yeniden ele alınmasını gerektirmektedir. Bu çalışmanın amacı, bir devlet üniversitesinin Bilgisayar Programcılığı önlisans programındaki Görsel Programlama 2 dersinin, kalite güvencesi döngüsünde üretilen kanıtlara dayalı yeniden tasarımını incelemek ve sınanabilir tasarım ilkeleri geliştirmektir. Çalışma, eğitsel tasarım araştırmasının analiz ve tasarım evrelerini kapsamaktadır. Veri kaynakları, 2025–2026 güz dönemine ait izlence, ders değerlendirme raporları, haftalık proje takip çizelgesi, not kayıtları ve öğrenci anketi (n=33; yanıt oranı %66), mezun izleme anketi (n=31), 2026 yılı kurul tutanakları ve 2026–2027 dönem başı tasarım belgeleridir. Belgeler tümdengelimli ve tümevarımlı kodlamayla incelenmiş, nicel veriler betimsel olarak çözümlenmiş ve problem–kanıt–karar–tasarım bileşeni–gösterge ilişkileri bir matriste eşleştirilmiştir. Analiz dört iyileştirme alanına işaret etmiştir: puanların üst sınırda yoğunlaşması; süreç ve bireysel katkı kanıtlarının sınırlılığı; öğretim elemanının konu seçiminde yapay zekaya aşırı güvenildiğine ilişkin gözlemi ve kullanımın belgelenmemesi; mezunların kariyere hazırlık algısının diğer memnuniyet alanlarına göre düşük olması (3,42/5) ile paydaşların portfolyo ve istihdam kanıtı beklentileri. 2025–2026 döneminde yeni öğretim planına tabi grupta proje önerisi ortalaması 98,51'dir. İki ders kodunu içeren final tutanağında sayısal puanı bulunan 49 kaydın ortancası 93, tam puan oranı %36,7'dir (18/49); buna karşın dönem içi haftalık takip notlarında 11 kez çalışmayan koda ilişkin ifade yer almaktadır. Projeye girmeyen dokuz kayıt puan dağılımı hesaplamasından ayrı tutulmuştur. Belirlenen alanlara yanıt olarak sektör kaynaklı konu kartları, GitHub sürüm geçmişi ve haftalık kod incelemesi, kurulum paketli ara prototip, yapay zeka kullanım beyanı, bireysel sözlü kod savunması ve çok kaynaklı bireysel katkı katsayısını içeren bir tasarım oluşturulmuştur. Dönem başı formundaki iyileştirmeler için izleme göstergeleri tanımlanmıştır. Bulgular, incelenen ürün ağırlıklı değerlendirme yaklaşımının farklı yeterlik düzeylerini ayırt etme kapasitesinin sınırlı olabileceğini düşündürmektedir. Yapay zeka bağlamında değerlendirme kanıtlarını süreç ve bireysel performansı kapsayacak biçimde çeşitlendirmek, alanyazına dayanarak gerekçelendirilen ve sonraki evrede sınanacak bir tasarım tercihi olarak benimsenmiştir. Çalışma, kurumsal kanıtlardan türetilen yedi sınanacak tasarım ilkesi ve dönem sonu değerlendirme planı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: süreç odaklı değerlendirme, programlama eğitimi, üretken yapay zeka, kalite güvencesi, eğitsel tasarım araştırması

Müzik Kullanımının Olumlu ve Olumsuz Yönleri: PDR Hizmetleri Açısından Bir Literatür İncelemesi

Kübra Yolcu [1,*] & Berkan Demir [1]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
kubrayolcu340@gmail.com

Özet

Müzik, bireylerin günlük yaşamlarında duygu, düşünce ve sosyal deneyimleriyle birlikte kullandıkları yaygın bir araçtır. Literatürde müzik kullanımının psikolojik yaşantılar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz sonuçlarla ilişkili olabileceği görülmektedir. Müziğin kendini ifade etme, sosyal bağlantı kurma ve psikolojik iyi oluşu destekleme gibi olumlu yönlerinin yanı sıra, bazı kullanım biçimlerinin depresyon, anksiyete, ruminasyon ve olumsuz duygulanımla ilişkilendirilebildiği bildirilmektedir. Bu nedenle müziğin psikolojik etkilerinin yalnızca müzik türü üzerinden değil, bireyin müziği hangi amaçla, nasıl ve hangi bağlamda kullandığı dikkate alınarak ele alınması önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, müzik kullanımının olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin literatürdeki bulguları incelemek ve bu bulguları PDR hizmetleri açısından değerlendirmektir. Çalışma literatür incelemesi olarak gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilişkili ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiş, müzik kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri, kullanım biçimi ve bağlamı PDR uygulamalarındaki yeri açısından değerlendirilmiştir. İncelenen çalışmalar, müzik kullanımının psikolojik sonuçlarının kullanım biçimi ve bağlamına göre farklılaşabildiğini göstermektedir. Müziğin hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurabildiği ve bunda kullanım amacı, kullanım biçimi, bireysel özellikler ve sosyal bağlam gibi etkenlerin belirleyici olabildiği görülmektedir. Müzik, bireylerin duygusal yaşantılarını, kendini ifade etme süreçlerini, psikolojik iyi oluşlarını ve kişilerarası deneyimlerini destekleyebildiği gibi, bazı kullanım biçimleriyle psikolojik uyumlarını olumsuz yönde de etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda, müziğin psikolojik etkilerinin yalnızca müziğin türü üzerinden değil, bireyin müziği nasıl, neden ve hangi bağlamda kullandığı üzerinden ele alınması gerektiği söylenebilir. Bu doğrultuda, müziğin kullanım biçimi ve bağlamı dikkate alınarak PDR hizmetlerinde yaratıcı bir araç olarak kullanılabileceği düşünülmektedir. Müzik dinleme ve paylaşma, şarkı sözlerini yeniden yapılandırma, doğaçlama ve sınıf rehberliği gibi uygulamalar öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini ve danışma sürecine katılımlarını destekleyebilecek niteliktedir. Bu açıdan müzik, okul psikolojik danışmanlığında öğrencilerin kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırmak, iletişimlerini desteklemek ve rehberlik çalışmalarına aktif katılımlarını sağlamak amacıyla kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Müzik kullanımı, psikolojik iyi oluş, kendini ifade etme, okul psikolojik danışmanlığı, PDR

Dijitalleşen Eğitim Ortamlarında Okul Psikolojik Danışmanının Değişen Rolü

Şule Gücenmez [1,*], Servan Can Tanrıkulu [1] & Eyup Zorlu [1]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
25619030007@ogrenci.bartin.edu.tr

Özet

Eğitim ortamlarının dijitalleşmesiyle okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin işlenişi ve okul psikolojik danışmanlarının mesleki rolleri yeni bir şekillenme içerisine girmiştir. Okul psikolojik danışmanlığında teknoloji kullanımı her geçen gün giderek yaygınlaşmaktayken özellikle dijital araçlar, rehberlik hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Psikolojik danışmanlık uygulamalarında çevrim içi hizmetlerin yanında hibrit danışmanlık uygulamaları, yapay zekâ destekli araçlar ve öğrencilerin dijital yaşamlarından kaynaklanan yeni psikososyal gereksinimler özellikle okul psikolojik danışmanlığının çalışma alanında daha fazla yer kaplamaya başlamıştır. Bu çalışma, dijitalleşen eğitim ortamlarında okul psikolojik danışmanının değişen rolünü, güncel araştırmalar doğrultusunda inceleyerek dijitalleşmenin hizmet sunumu, mesleki yeterlikler ve yeni sorumluluk alanları üzerindeki yansımalarını incelemeyi amaçlanmaktadır. Bu çalışma, anlatı derlemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Bu doğrultuda, okul psikolojik danışmanlığı ve dijitalleşme konularındaki ulusal ve uluslararası literatür taranarak konuyla doğrudan ilişkili çalışmalar incelemeye alınmıştır. İncelenen çalışmalarda dijital teknolojilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kullanım biçimleri, okul psikolojik danışmanlarının ihtiyaç duyduğu dijital yeterlikler ve dijitalleşmeyle beraber ortaya çıkan yeni mesleki sorumluluklar ele alınmıştır. Yapılan araştırmaların sonucunda çevrim içi ve hibrit uygulamaların, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine erişilebilirliği ve bu hizmetlerin uygulanış esnekliğini artırabildiği gözlenmiştir. Bununla birlikte dijital öz-yeterlik, çevrim içi iletişim becerileri ve teknoloji kullanımına dair mesleki yeterliklere duyulan ihtiyacın arttığı sonucuna ulaşılabilir. Yapay zekâ uygulamalarının bilgiye erişimi kolaylaştırdığı, materyal hazırlama, veri kullanımı ve mesleki rehberlik gibi süreçlerde de destekleyici bir araç olarak öne çıktığı görülmekle beraber gizlilik, veri güvenliği, etik kullanım ve danışma ilişkisinin insani boyutunun korunması açılarından yeni sorumluluklar doğurduğu görülmektedir. Ayrıca siber zorbalık, problemli teknoloji kullanımı, sosyal izolasyon ve dijital güvenliğin korunması gibi sorunların okul psikolojik danışmanlarının müdahale alanlarını genişlettiği görülmektedir. Sonuç olarak geleneksel okul psikolojik danışmanlığı rollerinin ortadan kalktığı gözlenmemiş ve bu rollerin üzerine dijital yeterlik, etik farkındalık ve teknolojiyle iç içe geçmiş hizmet anlayışının güncel okul psikolojik danışmanlığının önemli bileşenleri haline geldiği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul psikolojik danışmanlığı, dijitalleşme, dijital yeterlik, yapay zekâ, çevrim içi psikolojik danışma

Dangal Filminin Adleryen Bakış Açısıyla İncelenmesi

Kübra Nur Devrik

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
kubranrchan@gmail.com

Özet

Bireyin duygu ve düşüncelerini, aile içi ilişkilerini ve yaşadığı kültürel bağlamı anlamak, psikolojik danışmanlar için önemli bir mesleki yetkinliktir. Bu noktada sinema filmleri, kuramsal kavramları, karakterlerin yaşantıları ve ilişkileri üzerinden somutlaştıran ve mesleki becerileri destekleyen etkili bir öğretim aracıdır. Bu çalışmanın temel amacı, yönetmenliğini Nitesh Tiwari'nin üstlendiği 2016 yapımı Dangal filminin ana karakterleri olan baba Mahavir Singh Phogat ile güreşçi kızları Geeta ve Babita'nın deneyimlerini Bireysel Psikoloji kuramı çerçevesinde incelemektir. Mevcut araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Bu bağlamda, filmdeki karakterlerin yaşantıları ve ilişkileri, yetersizlik duygusu ve üstünlük çabası, amaçlı ve hedefe yönelik davranış, yaşam tarzı, psikolojik doğum sırası ve sosyal ilgi kavramları çerçevesinde olarak incelenmiştir. Bulgular, baba Mahavir'in gerçekleştiremediği altın madalya hedefini kızlarının başarıları üzerinden sürdürmesi, Adleryen açıdan yetersizlik duygusunu telafi etme ve üstünlük çabası bağlamında yorumlanabilir. Babanın kızlarını güreşçi olarak yetiştirirken aldığı kararlar ve uyguladığı katı disiplin, altın madalya hedefine ulaşmaya yönelik amaçlı davranışlar olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, ailedeki en büyük çocuk olan Geeta'nın toplumsal cinsiyet rollerinin getirdiği sınırlamalar karşısında güreşte kendini kanıtlama çabası, Adleryen açıdan aşağılık duygusunu aşma ve yeterlilik kazanma yönündeki üstünlük çabası olarak yorumlanabilir. Bunun yanında Geeta'nın, babasının yüksek başarı beklentileri karşısında sorumluluk üstlenmesi, kusursuz olma ve onay kazanma çabası, psikolojik doğum sırası kavramı çerçevesinde ailedeki büyük çocuk konumuna yüklediği anlamla ilişkilendirilebilir. Karakterlerin yaşam tarzı incelendiğinde, Geeta'nın çocuklukta babasının beklentileri doğrultusunda geliştirdiği, başarı ve sorumluluğu merkeze alan yaşam tarzının, özerklik kazanma sürecinde kendi istekleriyle çatışmaya başladığı görülmektedir. Elde edilen bulgular, karakterlerin davranışlarının; yetersizlik duyguları, ulaşmak istedikleri hedefler, yaşam tarzları ve aile içindeki konumlarına yükledikleri anlamların kültürel bağlamla birlikte ele alınmasıyla daha bütüncül biçimde anlaşılabileceğine işaret etmektedir. Sonuç olarak, Dangal filminin Bireysel Psikoloji kuramı çerçevesinde incelenmesi, kuramsal kavramların somut örneklerle anlaşılmasına ve psikolojik danışmanların vaka kavramsallaştırma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek bir öğretim materyali sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Psikoloji, film analizi, Dangal, yaşam stili, vaka kavramsallaştırması.

Okul Öncesi Döneme Yönelik Tekerlemelerde Matematiksel Öğeler: Bir Doküman Analizi

Zehra Bilgen

Temel Eğitim Bölümü/okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
zehragunduz@comu.edu.tr

Özet

Okul öncesi dönem, çocukların matematiksel düşünme, problem çözme ve mantıksal ilişki kurma becerilerinin temellerinin atıldığı kritik bir gelişim dönemidir. Bu dönemde çocukların çevreleriyle etkileşimleri, matematiksel kavramları ve ilişkileri sezgisel olarak fark etmelerine olanak sağlamaktadır. Dilsel ritim, tekrar ve ölçü gibi özellikleri barındıran tekerlemeler, çocukların dil gelişimini desteklemenin yanı sıra matematiksel kavram ve becerilerle karşılaşmalarına olanak sağlayabilecek doğal öğrenme kaynakları arasında yer almaktadır. Kültürel mirasın önemli bir unsuru olan tekerlemeler; sayı, örüntü, sıralama, karşılaştırma ve ölçme gibi temel matematiksel kavramların çocukların günlük öğrenme deneyimleriyle ilişkilendirilmesine katkı sağlayabilir. Bu araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okul öncesi çocuklara yönelik yayımlanan Tekerlemeler Kitabı'nda yer alan tekerlemelerdeki matematiksel kavram ve becerileri belirlemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın veri kaynağını söz konusu kitapta yer alan tekerlemeler oluşturmuştur. Tekerlemeler; sayı ve işlemler, ölçme, karşılaştırma, sınıflama, örüntü, sıralama, uzamsal ilişkiler ve geometri, eşleştirme, veri toplama ile problem çözme ve akıl yürütme olmak üzere on matematiksel kategori çerçevesinde incelenmiştir. Veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş ve tekerlemelerde yer alan matematiksel ifadeler ilgili kategoriler altında kodlanmıştır. Bulgular, tekerlemelerde en fazla sayı ve işlemler, örüntü, sınıflama ve sıralama kategorilerine ilişkin matematiksel öğelerin yer aldığını; eşleştirme ve veri toplama öğelerinin ise sınırlı düzeyde temsil edildiğini göstermiştir. Sonuç olarak, tekerlemelerin okul öncesi dönemde çocukların matematiksel farkındalıklarının desteklenmesinde kullanılabilecek kültürel ve doğal öğrenme kaynakları olma potansiyeli taşıdığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tekerlemeler, okul öncesi dönem, matematik eğitimi, matematiksel farkındalık, doküman analizi.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Parmak Oyunları: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Üzerine Bir İnceleme

Zehra Bilgen

Temel Eğitim Bölümü/okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
zehragunduz@comu.edu.tr

Özet

Değerlerin temelleri bireyin yaşamının erken yıllarında atılmakta ve bu dönemde edinilen tutum ve davranış örüntüleri bireyin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Okul öncesi eğitim, çocukların bilişsel gelişimlerinin yanı sıra sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimlerini destekleyen bütüncül bir öğrenme süreci sunmaktadır. Bu süreçte kullanılan oyun temelli etkinlikler, çocukların öğrenme deneyimlerini zenginleştirirken çeşitli değerleri fark etmelerine ve günlük yaşam deneyimleriyle ilişkilendirmelerine olanak sağlayabilmektedir. Parmak oyunları; ritim, tekrar, söz ve hareket unsurlarını bir arada barındıran, okul öncesi eğitimde kullanılan sözlü kültür ürünlerinden biridir. Bu özellikleriyle parmak oyunları, çocukların dil ve sosyal iletişim becerilerini desteklemenin yanı sıra çeşitli değerlerin aktarılmasına yönelik içerikler barındırabilmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında geliştirilen Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, değerleri bireyin karakter gelişimi ve eylemleriyle ilişkilendiren bütüncül bir yapı sunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitimde kullanılabilecek parmak oyunlarını Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın veri kaynağını, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan okul öncesi öğretmen etkinlik kitapları ve eğitim materyallerinde yer alan 30 parmak oyunu metni oluşturmuştur. Veriler, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde yer alan değerler doğrultusunda oluşturulan bir analiz formu aracılığıyla incelenmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmış; parmak oyunlarında yer alan değer içerikleri ilgili kategoriler altında kodlanarak frekans ve tematik dağılımları belirlenmiştir. Bulgular, parmak oyunlarında Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde yer alan bazı değerlerin diğerlerine göre daha yoğun biçimde temsil edildiğini göstermiştir. Özellikle sorumluluk, sevgi ve saygı değerlerinin parmak oyunlarında daha belirgin biçimde yer aldığı; dürüstlük ve vatanseverlik gibi bazı değerlerin ise daha sınırlı düzeyde temsil edildiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, parmak oyunlarının Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde yer alan değerlerin çocuklara sunulmasında kullanılabilecek kültürel ve oyun temelli içerikler barındırdığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Parmak oyunları, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, değerler eğitimi, doküman analizi.

Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar Bağlamında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının İncelenmesi

Latife Öztoklu [1,*] & Burcu Duman [2]

[1] Eğitim Programları ve Öğretim Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
latife.gulcin@hotmail.com

Özet

Bu araştırma, 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (SBDÖP) yer alan öğrenme çıktılarını, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın (SKA) 11. hedefi olan "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar" bağlamında kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. 21. yüzyılın küresel sorunları arasında hızla büyüyen kentleşme ve beraberindeki çevresel, sosyal ve ekonomik zorluklar, sürdürülebilir kalkınma felsefesini merkezi bir konuma taşımıştır. Bu bağlamda, nitelikli eğitimin, özellikle de Sosyal Bilgiler dersinin, bireylerin sürdürülebilir yaşam biçimlerini benimsemesinde ve aktif vatandaşlık rollerini üstlenmesinde kilit bir rol oynadığı kabul edilmektedir. Çalışma kapsamında, SBDÖP'ün 4., 5., 6. ve 7. sınıf düzeylerindeki öğrenme çıktıları; sürdürülebilir şehirler ve topluluklar bağlamında bulunan sürdürülebilirlik boyutları (sosyal, çevresel, ekonomik), Bloom'un Bilişsel Alan Taksonomisi düzeyleri ve programda tanımlanan alan ve kavramsal beceriler açısından analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, Sosyal Bilgiler programının "Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar" hedefini çok boyutlu bir yaklaşımla ele aldığını göstermektedir. Sürdürülebilirlik boyutları arasında sosyal boyutun en baskın şekilde temsil edildiği, çevresel ve ekonomik boyutların ise belirli sınıf düzeylerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bilişsel alan basamakları incelendiğinde, öğrenme çıktılarının ağırlıklı olarak "Anlama" düzeyinde yoğunlaştığı, ancak üst düzey bilişsel becerilere (Yaratma, Çözümleme, Değerlendirme) yönelik çıktıların da özellikle üst sınıflarda önemli bir yer tuttuğu ortaya konulmuştur. Beceriler bağlamında ise "toplumsal katılım", "kanıt temelli sorgulama ve araştırma" ve "yorumlama" becerilerinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, SBDÖP'ün öğrencilere sürdürülebilirlik konularında bilgi ve farkındalık kazandırmanın yanı sıra, bu sorunlara yönelik çözüm üretebilme ve aktif rol alabilme yeterlikleri geliştirmeyi hedeflediğini göstermektedir. Araştırma sonuçları, programın mevcut güçlü yönlerini ortaya koyarken, gelecekteki program geliştirme süreçleri için uygulama odaklı kazanımların artırılması gibi potansiyel gelişim alanlarına da işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Türkiye'deki Öğretmenlerde Dijital Yorgunluk ve Mesleki Tükenmişlik: İş-Yaşam Dengesinin Aracı Rolü

Murat Akbıyık [1,*] & Sevda Katıtaş [2]

[1] Yabancı Diller Bölümü Biruni Üniversitesi
[2] Eğitim Yönetimi Yıldız Teknik Üniversitesi
murat_akbiyik@yahoo.com

Özet

Dijital teknolojilerin eğitim süreçlerine giderek daha fazla entegre edilmesi, öğretmenlerin öğretim, iletişim ve idari görevlerini dijital araçlar üzerinden yürütmesini yaygınlaştırırken yeni mesleki talepleri de beraberinde getirmektedir. Bu araştırmada, Türkiye'deki öğretmenlerde dijital yorgunluk ile mesleki tükenmişlik arasındaki ilişki ve bu ilişkide iş-yaşam dengesinin aracı rolü incelenmiştir. Araştırma, İş Talepleri-Kaynakları (Job Demands-Resources; JD-R) Modeli temelinde yapılandırılmıştır. Bu çerçevede dijital yorgunluk, öğretmenlerin mesleki iyi oluşunu tehdit eden bir iş talebi; iş-yaşam dengesi ise mesleki tükenmişliğe karşı koruyucu bir kişisel kaynak olarak ele alınmıştır. Kesitsel ilişkisel tarama deseninde yürütülen araştırmaya, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerindeki 8 ilindeki kamu ve özel okullarda görev yapan 536 öğretmen katılmıştır. Veriler çevrim içi anket aracılığıyla toplanmış; değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analiziyle, iş-yaşam dengesinin aracılık rolü ise 5.000 bootstrap örneklemesi ve %95 güven aralığı kullanılarak incelenmiştir. Bulgular, dijital yorgunluğun mesleki tükenmişlikle pozitif, iş-yaşam dengesiyle ise negatif ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. İş-yaşam dengesi ile mesleki tükenmişlik arasında da negatif ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Aracılık analizi sonucunda, dijital yorgunluğun mesleki tükenmişliği doğrudan yordadığı ve iş-yaşam dengesi üzerinden dolaylı bir ilişki gösterdiği saptanmıştır. Doğrudan ve dolaylı etkilerin anlamlı olması, iş-yaşam dengesinin bu ilişkide kısmi aracı rol üstlendiğini ortaya koymuştur. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin mesleki iyi oluşunu desteklemek için yalnızca bireysel başa çıkma becerilerinin geliştirilmesinin yeterli olmadığını; dijital iş yükünün yönetilmesi ve iş-yaşam dengesini koruyan kurumsal düzenlemelerin de gerekli olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda çalışma saatleri dışındaki dijital iletişimin sınırlandırılması, gereksiz dijital görevlerin azaltılması ve okul yönetimlerinin öğretmenlerin iş-yaşam dengesini destekleyen uygulamalar geliştirmesi önerilmektedir. Araştırma, üç değişkeni bütünleşik bir modelde ele alarak öğretmenlerin mesleki tükenmişliğinin anlaşılmasına ve sürdürülebilir çalışma koşullarının oluşturulmasına katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital yorgunluk, mesleki tükenmişlik, iş-yaşam dengesi

Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Engellerinin İncelenmesi

Nuriye Semerci [1], Ceyda Özçelik [2,*] & Mert Sağ [3]

[1] Eğitim Bb Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Programları ve Öğretim Meb
[3] Arge Milli Eğitim Bakanlığı
ceydakara1@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin eleştirel düşünme engellerini belirlemek ve bu engellerin çeşitli demografik ve mesleki değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Bartın ilinde görev yapan öğretmenler, örneklemini ise araştırmaya katılan 383 öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 26 madde ve dört alt boyuttan oluşan Eleştirel Düşünme Engelleri (ELDEN) Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin alt boyutları Mantık Yürütememe, Ben Merkezlilik, Otoriteye Koşulsuz İtaat ve Kendine Aşırı Güven'dir. Verilerin analizinden önce normallik ve varyansların homojenliği varsayımları incelenmiş; verilerin parametrik testlerin varsayımlarını karşıladığı belirlenmiştir. İki kategorili değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız örneklemler t testi, ikiden fazla kategori içeren değişkenlerin karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Bulgular, öğretmenlerin eleştirel düşünme engellerinin bazı bireysel değişkenlere göre farklılaştığını, ancak mesleki değişkenler açısından büyük ölçüde benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur. Cinsiyete göre yalnızca Otoriteye Koşulsuz İtaat alt boyutunda anlamlı farklılık belirlenmiş ve erkek öğretmenlerin puanlarının kadın öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrenim düzeyi açısından Mantık Yürütememe, Ben Merkezlilik, Otoriteye Koşulsuz İtaat ve ELDEN genel puanında anlamlı farklılıklar bulunmuş; lisansüstü mezunu öğretmenlerin puanlarının lisans mezunu öğretmenlerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Kendine Aşırı Güven boyutunda ise öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Branş, görev yapılan okul düzeyi ve mesleki kıdem değişkenlerine göre ölçeğin alt boyutlarında ve genel puanında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Sonuç olarak cinsiyetin belirli bir eleştirel düşünme engeli, öğrenim düzeyinin ise birden fazla engel ve genel eleştirel düşünme engelleri açısından ayırt edici olabildiği görülmüştür. Bu doğrultuda öğretmenlerin mantık yürütme, farklı bakış açılarını değerlendirme ve otorite karşısında sorgulayıcı düşünme becerilerini destekleyen mesleki gelişim çalışmalarının planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel düşünme, eleştirel düşünme engelleri, düşünme

Türkiye'de Etkili Öğretmenliğin Kritik Bilişsel Olmayan Nitelikleri: Dört Eğitim Kademesinden Öğretmen Görüşleri ve Uluslararası Bir Karşılaştırma

Özge Gün [1], Cemal Tosun [2,*], Ebubekir Eroğlu [3], Ayşe Kara [4], Erdal Şenocak [5] & Esra Sözer Boz [6]

[1] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[2] Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bartın Üniversitesi
[3] Türkçe Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[4] Fen Bilgisi Öğretmenliği Inönü Üniversitesi
[5] Fen Bilgisi Öğretmenliği Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
[6] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
ctosun@bartin.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, etkili öğretim için kritik öneme sahip bilişsel olmayan öğretmen niteliklerini Türkiye bağlamında öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlemek, Türkiye'de belirlenen bu nitelikleri uluslararası literatürde etkili öğretmenlikle ilişkilendirilen bilişsel olmayan niteliklerle karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır. Araştırma, okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerle yürütülmüştür. Araştırmada 15 farklı branştan toplam 55 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler nitel betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde MAXQDA 24 programı kullanılmıştır. Görüşmeler sonucunda öğretmenlerin okul ortamında karşılaşılan problem durumlarının ideal çözümü için gerekli bilişsel olmayan öğretmen nitelikleri 11 kategori altında toplanmıştır. Bulgular, Türkiye'de öğretmenlerin bilişsel olmayan nitelikler arasında özellikle empati ve iletişim, mesleki etik, dayanıklılık ve uyum, mesleki bağlılık, gelişim odaklı zihniyet ve organizasyon ve planlama kategorilerini öne çıkardıklarını göstermiştir. Kod düzeyinde ise empati ve iletişim en fazla vurgulanan nitelik olurken, mesleki etik, vicdan, planlama, adalet, veliyle iletişim, coşku, motivasyon, duygu düzenlemesi, dayanıklılık ve sabır da öne çıkan nitelikler arasında yer almıştır. Ayrıca katılımcıların %90,9'u bilişsel olmayan niteliklerin öğretmenlerde aranması gereken özellikler olduğunu, %83,6'sı öğretmen seçim sürecinde kullanılmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Dört eğitim kademesine ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, empati ve iletişim, mesleki etik ve dayanıklılık ve uyum gibi bazı niteliklerin kademeler arasında ortaklaştığı, mesleki bağlılık, gelişim odaklı zihniyet, organizasyon ve planlama, önemseme, duygu düzenlemesi ve topluluk ilişkileri gibi niteliklerin ise kademelerin özelliklerine bağlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Türkiye bulguları, İngiltere, Finlandiya, Malavi ve Umman'da yürütülen karşılaştırmalı çalışmanın sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, empati, organizasyon ve dayanıklılık gibi bazı bilişsel olmayan niteliklerin farklı ulusal bağlamlarda ortak biçimde öne çıktığı görülmektedir. Bu durum, öğretmenlerin bilişsel olmayan niteliklerinin belirlenmesinde ulusal, kültürel ve eğitim kademesine özgü bağlamların dikkate alınması gerektiğini ortaya koymakla birlikte, farklı bağlamlarda ortaklaşan bazı niteliklerin de bulunduğuna

işaret etmektedir. Araştırma, bu bağlamsal farklılıklar ve ortaklıklar çerçevesinde Türkiye bağlamında belirlenen nitelikleri uluslararası literatürdeki bulgularla ilişkilendirmesi bakımından Durumsal Yargı Testi (DYT) geliştirme sürecine temel oluşturduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Betimsel Analiz, Bilişsel Olmayan Öğretmen Nitelikleri, Durumsal Yargı Testi, İçerik Analizi, Uluslararası Karşılaştırma

Lise Öğretmenlerine Yönelik Durumsal Yargı Testi Senaryolarının Uzman Değerlendirmesi: İki Turlu Delphi Çalışması

Özge Gün [1], Cemal Tosun [2,*], Ayşe Kara [3], Erdal Şenocak [4] & Esra Sözer Boz [5]

[1] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[2] Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bartın Üniversitesi
[3] Fen Bilgisi Öğretmenliği Inönü Üniversitesi
[4] Fen Bilgisi Öğretmenliği Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
[5] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
ctosun@bartin.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise öğretmenlerinin bilişsel olmayan öğretmen niteliklerini okul ortamında karşılaşabilecekleri problem durumlarına verdikleri tepkiler aracılığıyla değerlendirmeye yönelik bir Durumsal Yargı Testi (DYT) geliştirmektir. Bu kapsamda, araştırmacılar tarafından daha önce yürütülen öğretmen görüşmeleri ve çalıştaylar sonucunda belirlenen bilişsel olmayan öğretmen nitelikleri temel alınarak lise öğretmenlerine yönelik senaryo ve tepki maddeleri hazırlanmıştır. Araştırmada 19 senaryo ve her bir senaryo için ideal öğretmen davranışını temsil etme düzeyleri bakımından "hiç uygun olmayan", "uygun olmayan", "kısmen uygun olmayan", "kısmen uygun", "uygun" ve "en uygun" olmak üzere altı tepki seçeneği oluşturulmuş ve iki turlu Delphi süreciyle uzman görüşlerine sunulmuştur. DYT senaryolarını ve tepki maddelerini değerlendiren uzman grubu, birinci turda 18, ikinci turda 17 kişiden oluşmuştur. Uzmanlar Matematik Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Coğrafya Eğitimi, Fen Bilimleri Eğitimi, Kimya Eğitimi, Fizik Eğitimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Teknolojileri gibi farklı alanlardan Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki devlet üniversitelerinde görev yapan araştırma görevlisi, doktor öğretim üyesi, doçent ve profesör unvanına sahip akademisyenlerden ve MEB'de görevli öğretmenlerden oluşmuştur. Delphi sürecinde senaryoların gerçeklik ve anlaşılırlığı ve tepki seçeneklerinin geçerlik, anlaşılırlık, uygunluk ve ideal davranışı temsil etme düzeyi değerlendirilmiştir. Her iki turda gerçekleşen uzman değerlendirmeleri sonucunda senaryoların gerçeklik ve anlaşılırlık düzeylerinde genel olarak yüksek düzeyde uzlaşma sağlanmıştır. İlk turda yeterli bulunmayan bazı senaryoların yapılan düzenlemeler sonrasında ikinci turda uygun bulunduğu görülmüştür. Tepki seçeneklerine yönelik yapılan değerlendirmelerin sonucunda ise birinci turda geçerlik puanlarının 3,0'ün, anlaşılırlık puanlarının 4,3'ün ve uygunluk puanlarının 1,9'un üzerinde olduğu belirlenmiştir. İkinci turda ise sırasıyla geçerlik puanlarının 2,8'in, anlaşılırlık puanlarının 4,7'nin ve uygunluk puanlarının 1,7'nin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra tepki puanlarının her iki turda da 0–5 aralığında farklılaşması, seçeneklerin ideal öğretmen davranışını temsil etme düzeyleri bakımından ayırt edici olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar tarafından uzman görüşleri doğrultusunda yapılan revizyonlarda senaryoların gerçekçi ve güncel okul ortamlarını yansıtmasına, ifadelerin daha açık ve nesnel hâle getirilmesine ve tepki seçeneklerinin bilişsel olmayan nitelikleri daha belirgin biçimde yansıtmasına odaklanılmıştır. Sonuç olarak, Delphi süreci sonunda lise

öğretmenlerinin bilişsel olmayan niteliklerini durum temelli değerlendirmeye yönelik DYT'nin ilk uygulama öncesi formuna ulaşıldığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilişsel Olmayan Öğretmen Nitelikleri, Delphi Çalışması, Durumsal Yargı Testi, Test Geliştirme, Lise Öğretmenleri

Okul Öncesi Öğretmenlerine Yönelik Geliştirilen Durumsal Yargı Testinin İlk Uygulama Bulguları

Özge Gün [1], Cemal Tosun [2,*], Ayşe Kara [3], Selda Topal [4], Erdal Şenocak [5] & Esra Sözer Boz [6]

[1] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[2] Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bartın Üniversitesi
[3] Fen Bilgisi Öğretmenliği Inönü Üniversitesi
[4] Fen Bilgisi Öğretmenliği Meb
[5] Fen Bilgisi Öğretmenliği Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
[6] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
ctosun@bartin.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin okul ortamında karşılaşabilecekleri problem durumlarına verdikleri tepkiler aracılığıyla bilişsel olmayan öğretmen niteliklerini değerlendirmeye yönelik bir Durumsal Yargı Testi (DYT) geliştirmektir. Testin geliştirilme sürecinde araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen öğretmen görüşmeleri ve çalıştaylar sonucunda belirlenen bilişsel olmayan öğretmen nitelikleri temel alınarak senaryo ve tepki maddeleri hazırlanmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilen iki turlu Delphi süreciyle kapsam ve görünüş geçerliğine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. İki turda gerçekleşen uzman değerlendirmeleri sonucunda senaryolar ve tepki seçenekleri gerçeklik, anlaşılırlık, uygunluk ve ideal davranışı temsil etme düzeyleri açısından gözden geçirilerek ilk uygulamaya hazır hâle getirilmiştir. İlk uygulama, okul öncesi kademesinde görev yapan 140 öğretmen, 70 öğretmen adayı ve 187 aday öğretmen/akademi öğrencisi olmak üzere toplam 397 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların %85,3'ü kadın, %14,4'ü erkek olup %60,7'si 21–30 yaş aralığındadır. Test A ve B olmak üzere iki bölümden oluşmakta olup analizler iki bölüm için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. A bölümü, katılımcıların problem durumlarında belirli tepkileri gösterme eğilimlerini, B bölümü ise bu tepkilerin ideallik düzeylerini değerlendirmeye yöneliktir. A Bölümüne ilişkin açımlayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörlü yapı benimsenmiş, faktörün özdeğeri 7,745 ve açıkladığı toplam varyans %43,02 olarak bulunmuştur. KMO değeri .945, faktör yükleri .438–.781, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .383–.754 ve Cronbach alfa katsayısı .919 olarak hesaplanmıştır. Alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılmasında tüm senaryolar için anlamlı farklılıklar bulunmuş ve etki büyüklüklerinin yüksek olduğu görülmüştür (p B Bölümünde ise tek faktörlü yapı toplam varyansın %73,47'sini açıklamış, KMO değeri .979, faktör yükleri .805–.885, madde-toplam korelasyonları .781–.869 ve Cronbach alfa katsayısı .979 olarak belirlenmiştir. Tüm senaryoların alt ve üst grupları anlamlı biçimde ayırt ettiği görülmüştür (p

Anahtar Kelimeler: Bilişsel Olmayan Öğretmen Nitelikleri, Durumsal Yargı Testi, Okul Öncesi Öğretmenleri, Test Geliştirme

Defining the Digitally Sustainable European Teacher: Insights from DigiSET Teacher Academies Project

Filiz Keser Aschenberger [1,*], Sezin Eşfer Öndünç [2], Sabiha Dulay [3], Dila Süzan [4] & Jasmina Dzanic [5]

[1] Center For Transdisciplinary Continuing Education Research Danube University Krems
[2] Department of Eduational Sciences Bahçeşehir Üniversitesi
[3] Department of Educational Sciences Bahçeşehir Üniversitesi
[4] Department of Educational Technology Bahçeşehir Üniversitesi
[5] Continuing Education Research and Educational Technologies University For Continuing Education Krems
Filiz.Keser-Aschenberger@donau-uni.ac.at

Özet

The digital and green transitions are often discussed together, yet their relationship in teachers' everyday practice remains unclear. This study employs case study design to examine how educators and education stakeholders define a "digitally sustainable European teacher and what that definition means for teacher education. Data were collected through 14 focus group interviews conducted with the teachers, teacher candidates, teacher trainers, academicians, union representatives, and policymakers within the DigiSET project across Austria, Ireland, Italy, Norway, Romania, Spain, and Türkiye. The thematic analysis focused on participants' accounts of sustainability, digital technology, artificial intelligence (AI), and professional practice interpreted in relation to DigCompEdu and GreenComp. The analysis showed that participants did not offer a single definition. Across the interviews, they described a teacher who can exercise informed judgement about whether, when, and how a digital tool serves learning. This includes understanding AI's capabilities and limitations, checking the quality of its outputs, designing assessment that reflects students' own learning rather than AI-generated outputs, and protecting opportunities for independent thinking. Participants also connected sustainability to resource use: considering energy consumption, extending device lifespans, reusing educational materials, and weighing a tool's benefits against its costs. Others emphasised inclusion, accessibility, student well-being, data protection, digital citizenship, and teachers' professional autonomy. One Norwegian discussion additionally raised the European dimension through concerns about dependence on AI systems developed outside Europe. The interviews also reveal tensions within the concept. Some participants considered"sustainability" as too broad or politically fashionable to guide practice without a clearer operationalisation. while others questioned whether existing competence frameworks translate readily into classroom decisions or warned against adopting digital innovation without sufficient attention to usefulness, equity, and environmental consequences. Taken together, the findings suggest that digitally sustainable teaching is best understood as context-sensitive professional judgement, combining pedagogical purpose with ecological, social, and ethical responsibility. For teacher education, the findings suggest engaging teachers in concrete decision-making around selecting or declining AI tools, designing inclusive learning and assessment, evaluating resource demands, and discussing trade-offs with colleagues. This

interview-grounded definition offers a starting point for developing teacher competences relevant to the digitalisation and sustainability challenges education systems have been facing.

Anahtar Kelimeler: Digitally sustainable teaching; teacher competences; professional judgement; artificial intelligence, teacher education

Öğretmenlik Kariyer Basamakları Eğitiminin MEB Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberine Uygunluğunun İncelenmesi

Talip Eren [1,*] & Tuncay Sarıtaş [1]

[1] Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Balıkesir Üniversitesi
taliperen1990@hotmail.com

Özet

Türkiye'de görev yapan öğretmenlerin mesleki kariyerlerini düzenlemek amacıyla yürürlüğe giren Öğretmenlik Meslek Kanunu (Öğretmenlik Meslek Kanunu, 2022) çerçevesinde, uzman öğretmen ve başöğretmen kariyer basamaklarına yükselebilmek için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumların edindirmek üzere Uzman Öğretmenlik Eğitimi ve Başöğretmenlik Eğitimi uygulanmaktadır. Bu eğitimlerin 2022 yaz tatilinde gerçekleştirilen ilk uygulaması mesleki kıdem, disiplin, mesleki gelişim gibi alanlarda kanunda sayılı gerek yeter şartları sağlayan yaklaşık 680 bin öğretmene yönelik olarak yapılmıştır. T.C. Millî Eğitim Bakanlığınca, elektronik eğitim içeriklerinin sistematik bir şekilde tasarlanması sürecinde geliştiricilere rehberlik etmek üzere 2022 yılında yayımlanan Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi (EEİR) hazırlanarak yayımlanmıştır. Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun yayınlanıp, uygulanmasının başlayacağı dönemde yayınlanan EEİR, elektronik eğitim içeriklerine yönelik standartları ve kuralları belirlemiştir. Kariyer Basamakları Eğitimlerinin (KBE) uzaktan eğitim yöntemiyle verilecek olması, yani bir elektronik eğitim içeriği haline gelmesi bakımından önemlidir. Bakanlıkça düzenlenen bu eğitimlerin yine Bakanlıkça rehberde belirlenen ilkelere uygunluğu değerlendirilmek üzere bu çalışma hazırlanmıştır. 22 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu eşliğinde, KBE'ye katılmış 18 uzman öğretmenin görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve rehberde yer alan maddelere uygunluğuna yönelik yorumlanmıştır. Çalışmanın sonucunda Kariyer Basamakları Eğitiminin içerik, hedef kitleye uygunluk, açıklık, yeniden kullanılabilirlik, kolaylık gibi kriterleri üzerine daha olumlu görüşler paylaşılırken; etkileşim, dijital içeriklerden yararlanma, ölçme ve değerlendirme, etkili öğretimi destekleme, ekonomiklik gibi kriterlere yönelik olumsuz görüşler paylaşılmıştır. Öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler analiz edilerek Kariyer Basamakları Eğitiminin, Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberine uygunluğu incelenmiş, eğitimi daha nitelikli ve verimli hale getirmek adına Bakanlığa önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Basamakları Eğitimi, Uzman Öğretmenlik, Elektronik Eğitim İçerikleri Rehberi, Uzaktan Eğitim

Yeni Başlangıçlar, Büyük Umutlar: İlkokula Geçiş Sürecinde Özel Gereksinimli Çocukların Ebeveynlerinin Genel Eğitim Okullarından Beklentileri

Gülnur Demir [1,*], Sinem Nur Ünlü [1], Sude Nur Turp [1] & Özge Çulhaoğlu [2]

[1] Sınıf Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
[2] Özel Eğitim Öğretmenliği Bartın Üniversitesi
gulnurdemir093@gmail.com

Özet

Kaynaştırma eğitiminin etkili biçimde yürütülebilmesi, özel gereksinimli öğrencilerin yalnızca genel eğitim ortamlarına yerleştirilmesiyle sınırlı olmayıp bireysel gereksinimlerinin karşılanmasını, sosyal katılımlarının desteklenmesini ve ailelerin eğitim sürecine etkin biçimde dâhil edilmesini gerektirmektedir. Özellikle ilkokula geçiş, çocuklar ve aileleri açısından yeni akademik, sosyal ve çevresel beklentilerin ortaya çıktığı önemli bir dönemdir. Bu süreçte özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin beklentilerinin belirlenmesi, kapsayıcı ve destekleyici eğitim ortamlarının oluşturulması açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, ilkokula başlayacak ve kaynaştırma eğitimine yerleştirilmiş özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin genel eğitim okullarından beklentilerini incelemektir. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda yürütülmüştür. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş ve araştırmaya 10 kadın ve 4 erkek olmak üzere toplam 14 ebeveyn katılmıştır. Araştırmaya dâhil edilme ölçütleri; çocuğun Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından kaynaştırma eğitim ortamına yerleştirilmiş olması, ebeveynin görüşmeyi sürdürebilecek iletişim becerilerine sahip olması ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmesi olarak belirlenmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler öncesinde katılımcılardan gönüllü katılım ve ses kaydı için onay alınmış; görüşmeler uygun fiziksel koşulların sağlandığı ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler Braun ve Clarke'ın (2006) tematik analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerin beklentilerinin beş ana tema altında toplandığı belirlenmiştir: eğitim-öğretim sürecine ilişkin beklentiler, sosyalleşmeye ilişkin beklentiler, öğretmenlere ilişkin beklentiler, okul ve sınıfa ilişkin beklentiler ve geleceğe yönelik beklentiler. Eğitim-öğretim sürecine ilişkin beklentiler kapsamında ebeveynler, öğretimin çocuklarının bireysel özelliklerine göre düzenlenmesini, ek destek hizmetlerinin sunulmasını ve öğretim materyallerinin uyarlanmasını beklemektedir. Sosyalleşmeye ilişkin beklentilerde ise akran kabulü ve sosyal becerilerin geliştirilmesi ön plana çıkmıştır. Ebeveynler, çocuklarının yalnızca akademik olarak desteklenmesini değil, aynı zamanda akranları tarafından kabul görmesini ve sosyal ilişkilere aktif biçimde katılmasını da önemli görmektedir. Öğretmenlere ilişkin beklentiler; öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumlu tutum sergilemeleri, ebeveynlerle düzenli iş birliği kurmaları ve özel eğitim konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları etrafında şekillenmiştir. Okul ve sınıfa ilişkin beklentilerde erişilebilir fiziksel ortamlar ve yönetilebilir sınıf mevcutları vurgulanırken, geleceğe yönelik beklentiler çocukların bağımsız yaşam becerileri kazanmaları, kendi potansiyelleri doğrultusunda akademik ilerleme göstermeleri ve eğitimlerini kesintisiz biçimde sürdürmeleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Sonuç olarak bulgular, ebeveynlerin ilkokula geçiş sürecindeki beklentilerinin yalnızca akademik başarıyla sınırlı olmadığını; öğretimsel uyarlamalar, sosyal kabul, öğretmen yeterliliği, aile-okul iş birliği, erişilebilir okul ortamı ve çocukların uzun vadeli bağımsızlığı gibi çok boyutlu bir yapı sergilediğini göstermektedir. Bu doğrultuda, kaynaştırma uygulamalarının planlanmasında ebeveyn görüşlerinin sürece sistematik biçimde dâhil edilmesi, öğretmenlerin özel eğitim alanındaki yeterliliklerinin desteklenmesi ve okulların hem fiziksel hem de öğretimsel açıdan bireysel farklılıklara yanıt verebilecek biçimde düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli çocuklar, ebeveyn beklentileri, geçiş

Özel Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Psikolojik Danışmanların Yaşadığı Mesleki ve Kurumsal Sorunlar: Bir Alanyazın Derlemesi.

Feyza Bayrak [1,*] & Bilge Sulak Akyüz [1]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
feyza.74.bayrak@gmail.com

Özet

Özel eğitim kurumları, özel gereksinimli bireylerin eğitim ve rehabilitasyon süreçlerinde önemli bir işlev üstlenmektedir. Özel eğitim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanlar, özel gereksinimli bireylerin gelişimsel, sosyo-duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını desteklemenin yanı sıra aileler, öğretmenler ve diğer uzmanlarla işbirliği içerisinde çalışmaktadırlar. Bu çok yönlü çalışma alanı, psikolojik danışmanların mesleki rollerine ilişkin çeşitli sorumluluklar üstlenmelerine ve kurum içerisinde farklı beklentilerle karşılaşmalarına neden olabilmektedir. Bu sorumluluklar doğrultusunda psikolojik danışmanların mesleki ve kurumsal düzeyde çeşitli sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, özel eğitim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanların yaşadığı mesleki ve kurumsal sorunları alanyazın doğrultusunda incelemektir. Çalışma derleme niteliğinde olup konuyla ilgili ulusal ve uluslararası nitel ve nicel araştırmalar, kuramsal çalışmalar ve ilgili mevzuat taranarak sentezlenmiştir. Alan yazında özellikle özel eğitim alanına ilişkin bilgi ve uygulama eksiklikleri, mesleki yeterlik ve öz yeterlik, görev ve sorumlulukların belirlenmesi, kurum yönetiminin beklentileri, diğer meslek elemanlarıyla iş birliği, ailelerle iletişim, çalışma koşulları ve mesleki gelişim gereksinimleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Özel eğitim kurumlarında çalışan psikolojik danışmanların özel eğitim alanında bilgi ve uygulama açısından kendilerini yetersiz hissettiklerine ve destek kaynaklarına ihtiyaç duyduklarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Ayrıca bazı çalışmalarda psikolojik danışmanların görev tanımlarının yöneticiler tarafından yeterince bilinmediği, bazı kurumlarda özel eğitim öğretmeni gibi çalıştırıldıkları ve kurum yöneticilerinin psikolojik danışmanlardan farklı görev ve sorumluluklar beklemesi de önemli bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Alanyazın bulgularının mesleki sorunlar ve kurumsal sorunlar çerçevesinde bütüncül biçimde değerlendirilmesi ve özel eğitim kurumlarında sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik öneriler ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, psikolojik danışman, mesleki sorunlar, kurumsal sorunlar, rehberlik ve psikolojik danışma

Okulda Olmak Yetiyor Mu? Özel Gereksinimli Çocukların Ailelerinin Kaynaştırma Deneyimleri

Ayşenur Nazik [1,*] & Seyhan Soğancı [2]

[1] Özel Eğitim Bartın Üniversitesi
[2] Özel Eğitim Öğretmenliği Ondokuz Mayıs Üniversitesi
anazik@bartin.edu.tr

Özet

Kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, özel gereksinimli çocukların genel eğitim ortamlarında akranlarıyla birlikte öğrenmesini amaçlasa da çocuğun sınıfta bulunması, anlamlı katılım ve aidiyet için tek başına yeterli olmayabilir. Ailelerin yaşantıları, kaynaştırmanın niteliğine ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin çocuklarının kaynaştırma eğitimindeki deneyimlerini, karşılaştıkları güçlükleri, öğretmen ve okulla etkileşimlerini ve çocuklarının eğitime katılımına ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Araştırma, Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz (YFA) yaklaşımıyla yürütülmüştür. Çalışma grubunu, ölçüt örnekleme ile belirlenen ve çocukları okul öncesinden liseye farklı kademelerde kaynaştırma yoluyla eğitim gören altı ebeveyn (beş anne, bir baba) oluşturmaktadır. Çocukların ikisi otizm spektrum bozukluğu, ikisi işitme yetersizliği, biri görme yetersizliği ve biri zihinsel yetersizlik tanısına sahiptir. Veriler, demografik bilgi formu ve araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla, 40–60 dakika süren ve ses kaydına alınan bireysel görüşmelerle toplanmıştır. Analizde her görüşme idiografik yaklaşımla ayrı ayrı incelenmiş; ardından katılımcılar arasındaki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırılarak üst ve alt temalar oluşturulmuştur. Araştırmanın bulguları, ailelerin kaynaştırmaya ilişkin deneyimlerinin; (1) bulunmak ile ait olmak arasında: Katılım deneyimi, (2) Kaynaştırmayı şekillendiren destek yapıları", (3) Ebeveynin değişen rolü: iş birliği ve savunuculuk ve (4) Beklentiler ve dönüşüm gereksinimleri adı altında dört ana tema ve bu temalara bağlı on alt temada toplandığını ortaya koymaktadır. Ebeveynler kaynaştırmayı yalnızca çocuğun genel eğitim sınıfında bulunması üzerinden değil; katılım, sosyal ilişkiler, destek, sürece dahil olma ve aidiyet üzerinden anlamlandırmıştır. Deneyimlerde ortak noktaların yanı sıra çocuğun yetersizlik türüne, yaşına ve eğitim kademesine bağlı farklılıklar da belirlenmiştir. Bulguların, kaynaştırma eğitime ilişkin literatüre; çocuğun okulda fiziksel olarak bulunmasının ötesinde katılım ve aidiyet boyutunu ailelerin bakış açısından ele alarak ve farklı yetersizlik gruplarını ile eğitim kademelerini kapsayan deneyimleri derinlemesine ortaya koyarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bulguların, öğretmen ve okul desteğinin geliştirilmesi, aile-okul iş birliğinin güçlendirilmesi ve kapsayıcı eğitim uygulamalarının planlanmasına yönelik çalışmalara dayanak oluşturacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: kaynaştırma eğitimi; aile deneyimleri; yorumlayıcı fenomenolojik analiz; özel gereksinimli çocuk

Türkiye'de Özel Eğitim Perspektifinde Eğitsel Değerlendirme ve Tanılamaya İlişkin Lisansüstü Tezlerin Sistematik Derlemesi

Ayşenur Nazik [1,*] & Ayşe Bilicioğlu Güneş [2]

[1] Özel Eğitim Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri/ Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bartın Üniversitesi
anazik@bartin.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, Türkiye'de özel eğitim ve özel eğitimle ilişkili alanlarda eğitsel değerlendirme ve tanılamaya ilişkin yapılmış olan lisansüstü tezlerin sistematik derleme yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama, özel gereksinimli bireylerin eğitim hizmetlerine yönlendirilmesi ve yerleştirilmesi sürecinin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle alanda yapılan araştırmaların genel görünümünün ortaya konulması, gelecekteki çalışmalara yön vermesi bakımından önem taşıdığı varsayılmaktadır. Veriler, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 30.09.2026 tarihinde "eğitsel değerlendirme" ve "eğitsel tanılama" anahtar kelimeleri kullanılarak herhangi bir, tez türü ve yıl sınırlaması getirilmeden yapılan tarama ile elde edilmiştir. Tarama sonucunda 129 teze ulaşılmış; özel eğitim ve özel gereksinimli bireylerle doğrudan ilgili olmayan tezler araştırmadan çıkarılmış, dahil etme ölçütleri uygulandıktan sonra 36 tez çalışmaya dahil edilmiştir. Tezler, araştırmacılar tarafından geliştirilen bir kodlama formu ile yayın yılı, üniversite, ana bilim dalı, özel gereksinim türü, katılımcı grubu, yöntem, veri toplama aracı, bulgular ve öneriler yönünden çözümlenmiştir. Bulgulara göre incelenen tezlerin tamamı yüksek lisans düzeyinde olup 2011-2026 yılları arasında hazırlanmıştır; konuya ilişkin doktora tezine rastlanmamıştır. Tezlerin 14'ünün son üç yılda (2024-2026) gerçekleştirildiği buna bağlı olarak eğitsel değerlendirme ve tanılamaya ilişkin çalışmaların son yıllarda yoğunlaştığı görülmektedir. Yine tezlerin en çok Necmettin Erbakan Üniversitesi (n=7) ve Gazi Üniversitesi (n=5) bünyesinde yürütüldüğü belirlenmiştir. Tezlerin 11'i belirli bir özel gereksinim grubu belirtmeden özel gereksinimli bireyleri genel olarak ele alırken, belirli bir özel gereksinim grubuna odaklanan çalışmalar arasında ise otizm spektrum bozukluğu (n=5) ve özel öğrenme güçlüğü (n=5) en sık çalışılan gruplar olduğu belirlenmiştir. Görme yetersizliği ve zihin yetersizliğinin ikişer, diğer grupların ise birer tezle temsil edildiği ortaya koyulan bir diğer bulgudur. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazın doğrultusunda tartışılmış gelecekte planlanacak araştırmalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel değerlendirme; eğitsel tanılama; özel eğitim; lisansüstü tez; sistematik derleme

Down Sendromlu Öğrencilerin Kapsayıcı Eğitim Sürecinde Akademik ve Sosyal Katılımının Desteklenmesi

Günay Badalzade

Özel Eğitim Öğretmenliği Azerbaycan Devlet Pedagoji Universitesi
gn.badalzade@adpu.edu.az

Özet

Kapsayıcı eğitim, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde ve tüm öğrencilerin bireysel farklılıklarına saygı gösteren eğitim ortamlarının oluşturulmasında temel yaklaşımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, özel gereksinimli öğrencilerin yalnızca genel eğitim sınıflarına fiziksel olarak yerleştirilmesini değil, aynı zamanda öğrenme süreçlerine aktif katılımlarının sağlanmasını, akranlarıyla anlamlı sosyal ilişkiler geliştirmelerini ve bireysel potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirebilmelerini amaçlamaktadır. Down sendromlu öğrenciler açısından kapsayıcı eğitimin niteliği; öğrencilerin bilişsel, dilsel, sosyal ve duygusal gelişim özelliklerinin dikkate alınması ve öğretim sürecinin bu özelliklere göre yapılandırılmasıyla yakından ilişkilidir. Bu çalışmanın amacı, Down sendromlu öğrencilerin kapsayıcı eğitim ortamlarında karşılaştıkları temel eğitsel gereksinimleri incelemek ve akademik öğrenme ile sosyal katılımlarını destekleyebilecek pedagojik yaklaşımları kuramsal bir perspektiften değerlendirmektir. Çalışma, özel eğitim ve kapsayıcı eğitim alanındaki bilimsel çalışmaların incelenmesine dayanan kuramsal bir araştırma olarak yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda Down sendromlu öğrencilerin öğrenme özellikleri, dil ve iletişim becerileri, öğretimin bireyselleştirilmesi ve farklılaştırılması, görsel desteklerin kullanılması, akran destekli öğrenme, öğretmen yeterlikleri ve aile-okul iş birliği kapsayıcı eğitimin temel bileşenleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Down sendromlu öğrencilerin gelişim özelliklerinin bireyden bireye farklılık gösterebileceği dikkate alındığında, eğitim sürecinin tanıya dayalı genellemeler yerine öğrencinin bireysel güçlü yönleri, gereksinimleri, öğrenme hızı ve mevcut performansı temelinde planlanması önem taşımaktadır. Bu nedenle bireyselleştirilmiş eğitim hedeflerinin belirlenmesi ve öğretim yöntemlerinin öğrencinin öğrenme özelliklerine göre uyarlanması kapsayıcı eğitimin işlevselliğini artıran önemli unsurlar arasında değerlendirilmektedir. Alan yazındaki çalışmalar, yapılandırılmış öğretim, açık ve anlaşılır yönergeler, görsel materyaller, model olma, tekrar, aşamalı öğretim ve somut öğrenme yaşantılarının Down sendromlu öğrencilerin öğrenme süreçlerinin desteklenmesinde kullanılabilecek yaklaşımlar arasında olduğunu göstermektedir. Özellikle görsel desteklerin sözel yönergelerle birlikte kullanılması, karmaşık görevlerin daha küçük ve yönetilebilir aşamalara ayrılması ve öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımının sağlanması akademik becerilerin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Öğretim materyallerinin öğrencinin bilişsel özellikleri ve günlük yaşam deneyimleriyle ilişkilendirilmesi de öğrenilen bilgilerin anlamlandırılmasını ve farklı durumlarda kullanılmasını kolaylaştırabilir. Bununla birlikte kapsayıcı eğitimin başarısı yalnızca akademik kazanımlarla sınırlandırılmamalıdır. Akranlarla kurulan etkileşim, sınıf içi etkinliklere katılım, iletişim becerilerinin geliştirilmesi, aidiyet duygusunun desteklenmesi ve bağımsızlık becerilerinin güçlendirilmesi de kapsayıcı eğitimin temel çıktıları arasında yer almaktadır. Down

sendromlu öğrencilerin sosyal katılımlarının desteklenmesinde akran ilişkileri özel bir öneme sahiptir. İş birlikli öğrenme etkinlikleri, küçük grup çalışmaları ve akran destekli uygulamalar, öğrencilerin doğal sınıf ortamında iletişim kurmaları ve ortak etkinliklere katılmaları için fırsatlar oluşturabilmektedir. Ancak öğrencinin sınıfta bulunması tek başına sosyal kapsayıcılığı garanti etmemektedir. Öğretmenin sınıf içindeki etkileşimleri bilinçli biçimde planlaması, tüm öğrencilerin katılımını teşvik etmesi ve bireysel farklılıklara saygıya dayalı olumlu bir sınıf kültürü oluşturması gerekmektedir. Bu noktada öğretmenlerin özel eğitim ve kapsayıcı eğitim konusundaki bilgi, tutum ve mesleki yeterlikleri belirleyici bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Öğretmenin öğrencinin gereksinimlerini tanıması, uygun öğretimsel uyarlamalar yapabilmesi ve öğrencinin güçlü yönlerinden yararlanarak öğrenme fırsatları oluşturabilmesi kapsayıcı uygulamaların niteliğini artırabilir. Aynı zamanda sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, rehberlik uzmanı ve diğer ilgili uzmanlar arasında disiplinler arası iş birliğinin kurulması öğrencinin gereksinimlerinin bütüncül biçimde ele alınmasına katkı sağlayabilir. Aile-okul iş birliği de Down sendromlu öğrencilerin eğitim sürecinin sürekliliği açısından önem taşımaktadır. Öğretmenler, özel eğitim uzmanları ve aileler arasında düzenli bilgi paylaşımının sağlanması, öğrencinin gelişiminin farklı ortamlarda izlenmesine ve eğitim hedeflerinin tutarlı biçimde desteklenmesine katkıda bulunabilir. Ailelerin eğitimsel karar alma süreçlerine aktif katılımının desteklenmesi, öğrencinin bireysel gereksinimlerinin doğru belirlenmesine yardımcı olabilir. Sonuç olarak Down sendromlu öğrenciler için nitelikli kapsayıcı eğitim, öğrencinin sınıfa fiziksel olarak yerleştirilmesinin ötesinde akademik erişim, aktif katılım, sosyal etkileşim, aidiyet ve bağımsızlık boyutlarını kapsayan çok yönlü bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Eğitim ortamlarının öğrencinin bireysel özelliklerine göre düzenlenmesi, farklılaştırılmış ve bireyselleştirilmiş öğretim uygulamalarının kullanılması, akran etkileşimlerinin desteklenmesi, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin geliştirilmesi ve aile-okul iş birliğinin güçlendirilmesi bu sürecin temel bileşenleri olarak görülmektedir. Bu çerçevede kapsayıcı eğitim uygulamalarının öğrencinin yetersizliklerine odaklanan bir anlayış yerine güçlü yönlerini, gelişim potansiyelini ve eğitim ortamına aktif katılımını merkeze alması önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Down sendromu, kapsayıcı eğitim, özel eğitim, akademik katılım, sosyal katılım

Özel Eğitim Öğretmenleri İçin Yapay Zeka Yetkinlikleri: Alan Temelli Bir Kavramsal Çerçeve Önerisi

Çiğdem Nilüfer Umar

Özel Öğretim Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
nildemsu@gmail.com

Özet

Bu çalışma, özel eğitim öğretmenlerinin yapay zekâ kullanımına ilişkin yetkinliklerini mesleki karar süreçleri üzerinden yapılandıran bir kavramsal çerçeve önermektedir. Çıkış noktası, yapay zekâ ile materyal üretme becerisinin; materyalin doğruluğunu, erişilebilirliğini ve bireysel öğrenme hedeflerine uygunluğunu değerlendirme becerisiyle birlikte ele alınması gerekliliğidir. Amaç, genel öğretmen yapay zekâ yetkinliklerini özel eğitimin bireyselleştirme, öğrenci katılımı ve ilerlemeyi izleme gereksinimleriyle ilişkilendirmektir. İlk aşamada, öğretmen yapay zekâ yetkinlikleri ve üretken yapay zekâ kullanımına ilişkin iki UNESCO kaynağının resmî açıklamaları, CAST'ın UDL 3.0 çevrim içi rehberi ve CEC'nin özel eğitim öğretmenliği standartları amaçlı kaynak seçimiyle incelenmiştir. Bu seçilmiş doküman incelemesi, sistematik literatür taraması niteliğinde değildir. Kaynakların katkıları karşılaştırılarak başlangıç taslağının boyutları ve düzey göstergeleri yeniden düzenlenmiştir. Öneri; yapay zekâ ve veri okuryazarlığı, eleştirel değerlendirme ve mesleki muhakeme, etik ve sorumlu kullanım, insan merkezlilik ve erişilebilirlik, pedagojik bütünleştirme ve izleme olmak üzere beş boyuttan oluşmaktadır. Her boyutta yetkinliğin henüz gösterilememesi, temel farkındalık, gerekçeli uygulama ve sistematik iyileştirme şeklinde dört betimleyici düzey önerilmiştir. Düzeyler gözlenebilir davranış göstergeleriyle açıklanmış; öğretmenin boyutlara göre farklı bir yetkinlik profili gösterebileceği kabul edilmiştir. Çerçeve, öğretmen eğitimi ve mesleki öğrenme gereksinimlerini tartışmak için başlangıç zemini sunmaktadır. Bununla birlikte, göstergelerin kapsam geçerliği, düzeylerin ayrımı ve uygulamadaki kullanılabilirliği henüz sınanmamıştır. Sonraki aşamada daha kapsamlı kaynak incelemesi, uzman değerlendirmesi ve görev temelli uygulamalarla önerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: özel eğitim, yapay zeka yetkinlikleri, öğretmen eğitimi, erişilebilirilik, kavramsal çerçeve

Where Does Türkiye Stand in Developing Athletes with Disabilities?

Tuğçe Örsoğlu [1], Sibel Nalbant [2], Fatma Erdoğan [3], Sinan Kalkan [4,*], Ferman Konukman [5], Aysel Kızılkaya [6], Büşra Süngü [7], Gülsüm Hatipoğlu Özcan [8], Mustafa Yunus Eryaman [9], Dilara Fatoş Özer [10] & Durmuş Özbaşı [11]

[1] Spor Bilimleri Ankara Üniversitesi
[2] Spor Bilimleri Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
[3] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Fırat Üniversitesi
[4] Özel Eğitim Bölümü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
[5] Spor Bilimleri Katar University
[6] Spor Bilimleri Fırat Üniversitesi
[7] Spor Bilimleri Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
[8] Spor Bilimleri Istanbul University
[9] Sınıf Eğitimi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
[10] Spor Bi Istanbul Bilgi Üniversitesi
[11] Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
snnklkn35@gmail.com

Özet

Abstract

Assessing Türkiye's capacity to develop athletes with disabilities requires examining the facilities, equipment, training programmes, and institutional support mechanisms underpinning athletes' achievements in international competitions. Evaluating the conditions affecting access to sport, athletic development, and career continuity together is essential for identifying the strengths of the current system and areas requiring improvement. This study aims to assess the current state of athlete development for people with disabilities in Türkiye and identify priority areas for improvement by examining the challenges Paralympic athletes encounter in sport participation and competition preparation. The study draws on the available findings of a TÜBİTAK-funded research project led by Çanakkale Onsekiz Mart University. As the research focuses on Paralympic athletes, its findings are not intended to represent all disability sport groups in Türkiye. Qualitative needs assessment and quantitative measurement instrument development were conducted within the research. Separate demographic questionnaires and semi-structured interview guides were prepared for athletes, coaches, technical personnel, families, and federation representatives. Data from completed interviews were examined through content analysis to identify challenges and support needs in athlete development. In the quantitative component, three scales addressing sports facilities, equipment, and training programmes were developed. Their factor structures and reliability were examined using pilot data from 128 Paralympic athletes. A methodological framework was also established for the integrated use of these instruments within the Paralympic Sport Standards Measurement System and the Paralympic Sport Standards Index. These activities provided a measurement infrastructure for systematically assessing athlete development conditions.

Preliminary findings indicated that challenges limiting participants' athletic development and competition preparation centred on transport to training facilities and competition venues, access to sport-specific equipment, the costs of prostheses and assistive devices, access to specialist support, and funding. Limited availability of suitable accommodation and insufficient competition travel allowances also hindered participation. Difficulties in balancing employment with sporting careers emerged as an important concern for sustained athletic development. Interviews with coaches and technical personnel highlighted insufficient practical training in disability sport, difficulties in designing individualised training programmes, and limited access to classification specialists. Pilot scale analyses yielded supportive evidence of internal consistency, while indicating the need to reassess factor structures in larger, independent samples. Taken together, the findings identify areas requiring improvement in accessibility, equipment suitability, specialist workforce capacity, and sustainable support within Türkiye's athlete development system. Participants' experiences indicated that athletic development cannot be explained solely by individual effort; the quality of training environments and continuity of support services also require consideration. Accordingly, priority areas included expanding accessible and safe facilities, strengthening equipment provision and maintenance support, improving coach education, and coordinating training, healthcare, and rehabilitation services. Incorporating athletes' perspectives into decision-making and strengthening collaboration among federations, clubs, families, and relevant public institutions were also identified as important components of this process. The study addresses the question "Where does Türkiye stand in developing athletes with disabilities?" through a preliminary assessment based on participating stakeholders' experiences and pilot measurement studies. The findings suggest a need to assess athlete development conditions against common standards and improve them in response to identified needs. However, representative studies covering different regions, sports, and athlete groups are required to establish a definitive national assessment. The proposed assessment framework is expected to provide a foundation for such research and support evidence-based practices and policies for developing athletes with disabilities.

Keywords: Athletes with disabilities, Paralympic sport, athlete development, current status, sport standards.

Funding statement: This study was supported by TÜBİTAK under project number 224K878.

Anahtar Kelimeler: Athletes with disabilities, Paralympic sport, athlete development, current status, sport standards.

İlkokul Düzeyinde Özel Gereksinimli ve Tipik Gelişim Gösteren Öğrencilerin Yaptıkları Resimlerin Karşılaştırmalı Analizi

Cansu Akgün [1,*] & Gökçenur Semerci [2]

[1] Eğitim Programları ve Öğretim Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Eğitim Programları ve Öğretim Abd Bartın Üniversitesi
cansu.akbag97@gmail.com

Özet

Resim, çocuğun iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini yansıttığı önemli bir sanatsal ifade aracıdır. Çocuk için resim yapmak, zihinsel algıların ve duygusal yaşantıların doğal ve içten bir biçimde dışa vurmasını sağlayan etkili bir iletişim yoludur. Bu araştırmada, ilkokul düzeyinde özel gereksinimli ve tipik gelişim gösteren öğrencilerin, yaptıkları resimlerin içeriksel özelliklerini fenomenoloji deseni kapsamında karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, resimlerinin karşılaştırmalı analizini amaçlayan nitel bir çalışmayı benimsemiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu kapsamda, özel gereksinimli ve tipik gelişim gösteren öğrenciler tarafından oluşturulan resimler doküman olarak değerlendirilmiş ve elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmaya devlet okullarında öğrenim gören ilköğretim seviyesinde 7-10 yaş aralığında 20 öğrenci katılmıştır. Bu araştırmada çalışma grubunun belirlenmesi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 20 öğrenciden elde edilen resimler incelemeye alınmıştır. Araştırma sonucunda, özel gereksinimli ve tipik gelişim gösteren öğrencilerin yaptıkları resimler arasında renk kullanımı, biçimsel özellikler ve mekân algısı açısından sade ve zengin kullanım farklılıkları olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın, özel eğitim ve sanat eğitimi alanında gerçekleştirilecek çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinim, tipik gelişim, Resim

Algılanan Ebeveyn Akademik Başarı Baskısından Akademik Ertelemeye: Öz Kontrol ve Kısa Video Bağımlılığının Aracı Rolü

Aybüke Koçer [1,*] & Mustafa Fidan [2]

[1] Eğitim Programları ve Öğretim Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
aybukekocer@hotmail.com

Özet

Akademik erteleme, ergenlik döneminde öğrencilerin ders, ödev ve sınav gibi akademik sorumluluklarını zamanında yerine getirmelerini güçleştiren önemli davranışlardan biridir. Bu davranışın ortaya çıkmasında yalnızca bireysel özelliklerin değil, aileden algılanan akademik beklentilerin ve dijital medya kullanım alışkanlıklarının da etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmada, lise öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn akademik başarı baskısının akademik erteleme üzerindeki etkisi; öz kontrol ve kısa video bağımlılığının aracı rolleri kapsamında incelenmiştir. Ayrıca cinsiyet ve internet kullanım süresi analizlerde kontrol değişkenleri olarak ele alınmıştır. Araştırma, kesitsel ve ilişkisel tarama modeline dayalı nicel bir çalışma olarak yürütülmüştür. Çalışma grubunu, 2025–2026 eğitim öğretim yılında Bartın ilinde farklı liselerde öğrenim gören 600 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların 307'si kız, 293'ü erkek olup yaşları 14 ile 17 arasında değişmektedir. Veriler, Algılanan Ebeveyn Başarı Baskısı Ölçeği, Kısa Öz Kontrol Ölçeği, Kısa Video Bağımlılığı Ölçeği ve Akademik Erteleme Ölçeği kullanılarak yüz yüze toplanmıştır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon analizi ve gözlenen değişkenli yol analizi kullanılmış; dolaylı etkilerin anlamlılığı bootstrap güven aralıklarıyla değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, ebeveyn akademik başarı baskısı arttıkça öğrencilerin öz kontrol düzeyleri azalmakta; kısa video bağımlılığı ve akademik erteleme düzeyleri ise artmaktadır. Öz kontrolün hem kısa video bağımlılığı hem de akademik erteleme üzerinde negatif yönde etkili olduğu, kısa video bağımlılığının ise akademik ertelemeyi pozitif yönde yordadığı belirlenmiştir. Bulgular, ebeveyn akademik başarı baskısının akademik erteleme üzerindeki etkisinin yalnızca doğrudan olmadığını; öz kontrol ve kısa video bağımlılığı üzerinden de ortaya çıktığını göstermektedir. Bu doğrultuda, ebeveynlerin destekleyici akademik tutumlar konusunda bilgilendirilmesi ve öğrencilerin öz kontrol becerileri ile dijital medya kullanım farkındalıklarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akademik erteleme, ebeveyn akademik başarı baskısı, öz kontrol, kısa video bağımlılığı

Ortaöğretim Matematik Dersi Öğretim Programının Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Açısından İncelenmesi

Emine Nur Ekinci [1], Elif Baysal [2,*] & Burcu Duman [3]

[1] Matematik Öğretmenliği Ulus Şehit Mustafa Kemal Açıkgöz Anadolu Imam Hatip Lisesi
[2] Türk Dili ve Edebiyatı Bartın Ulus Şehit Mustafa Kemal Anadolu Imam Hatip Lisesi
[3] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
elifbaysal.1992@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, Ortaöğretim Matematik Dersi Öğretim Programında sürdürülebilirlik unsurlarının farklı program bileşenlerinde ve öğrenme alanlarında nasıl yapılandırıldığını incelemektir. Araştırmada sürdürülebilirlik; çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik olmak üzere üç temel boyutta ele alınmıştır. Bu doğrultuda sürdürülebilirliğin programda yalnızca doğrudan ifade edilme durumu değil; öğrenme çıktıları, matematik alan becerileri, içerik çerçevesi, değerler, eğilimler, okuryazarlık becerileri ve öğrenme-öğretme yaşantıları aracılığıyla nasıl yapılandırıldığı incelenmiştir. Sürdürülebilirlik, günümüzde eğitim programlarının önemli bileşenlerinden biri hâline gelmiş ve bireylerin çevresel, ekonomik ve sosyal sorunları fark etmeleri, bu sorunlara yönelik çözüm üretebilmeleri ve sürdürülebilir yaşam biçimleri geliştirmeleri eğitim süreçlerinin amaçları arasında yer almaya başlamıştır. Öğretim programlarında sürdürülebilirlik okuryazarlığı programlar arası bir bileşen olarak ele alınmaktadır. Matematik dersi ise su tüketimi, enerji kullanımı, iklim değişikliği, nüfus, ekonomik kaynakların kullanımı, tüketim ve çevresel veriler gibi sürdürülebilirlik problemlerinin nicel veriler, matematiksel modeller ve problem çözme süreçleri aracılığıyla analiz edilmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle matematik öğretim programının sürdürülebilirlik açısından incelenmesi önem taşımaktadır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı kapsamında doküman incelemesi yöntemi kullanılacaktır. İnceleme kapsamında 9, 10, 11 ve 12. sınıf Ortaöğretim Matematik Dersi Öğretim Programında yer alan amaçlar, öğrenme çıktıları, içerik çerçevesi ve öğrenme-öğretme uygulamaları sürdürülebilirlik açısından analiz edilmiştir. Elde edilen veriler çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarına göre kategorize edilmiş; ayrıca sürdürülebilirlikle ilişkili unsurlar Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile ilişkilendirilmiştir. Böylece sürdürülebilirliğin programın farklı bileşenlerine ve sınıf düzeylerine göre dağılımı ortaya konulmuştur. Program incelemesinde sürdürülebilirlikle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkilendirilebilecek çeşitli gerçek yaşam bağlamlarının bulunduğu görülmüştür. Örneğin 10. sınıfta güneş enerjisi sistemlerinin kullanımı ile elektrik faturası arasındaki ilişkinin incelenmesi; matematiksel düşünmeyi yenilenebilir enerji, enerji tüketimi ve tasarruf bağlamıyla ilişkilendirmektedir. Benzer şekilde 12. sınıfta su tüketiminin fonksiyonlarla modellenmesi ve türev yardımıyla belirli zamanlarda tüketimin incelenmesi, matematiksel kavramların su kaynaklarının kullanımına ilişkin problemlerin analizinde kullanılabileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra motorlu taşıt kullanımının azaltılması ve bisiklet kullanımının artırılması, dairesel sulama sistemleriyle sudan tasarruf edilmesi ve ambalajların yüzey alanlarının matematiksel olarak incelenmesi gibi bağlamların da sürdürülebilirlik ile

ilişkilendirilebildiği görülmüştür. Bazı uygulamalarda sürdürülebilirlik okuryazarlığının doğrudan kodlanmış olması matematik dersinin sürdürülebilirlik eğitim açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda, sürdürülebilirliğin matematik öğretim programında tek bir tema ile sınırlandırılmadığı; farklı öğrenme alanları, matematiksel beceriler ve gerçek yaşam bağlamları aracılığıyla programın çeşitli bileşenlerine dağıldığıgörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma, ortaöğretim matematik öğretim programı.

Yeşil Dönüşümde Dönüştürücü Pedagoji: Mesleki Eğitimde Sürdürülebilirlik ve "Yeşil Yaka" Bilincinin Eleştirel Barış Pedagojisi ile İnşası

Kardelen Yaman

English Language Education Yıldız Technical University
kardelenyaman66@gmail.com

Özet

Küresel iklim krizi, ekolojik bozulma ve derinleşen çevresel adaletsizlikler, insanlık tarihi ve ekonomik yapılar için eşi benzeri görülmemiş bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Bu kriz karşısında ulusal ve küresel düzeyde ilan edilen "yeşil dönüşüm" politikaları; enerji sistemlerinden üretim hatlarına kadar geniş bir yelpazede yapısal değişimleri zorunlu kılmakta ve iş gücü piyasasında "yeşil yaka" olarak nitelendirilen yeni bir profesyonel profilin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ancak mevcut mesleki ve teknik eğitim (VET) sistemleri, ekolojik krizlerin tarihsel, sosyo-politik ve ekonomik köklerini sorgulamaktan uzak, dar bir araçsalcılık tuzağına sıkışmış durumdadır. Bu programlar genellikle sürdürülebilirliği yalnızca enerji verimliliği, atık yönetimi veya yeşil teknolojileri kullanma gibi teknik beceriler seti olarak ele almakta; ekosistemlerin sömürülmesini sağlayan hegemonik yapıları, neoliberal çalışma rejimlerini ve yapısal adaletsizlikleri görünmez kılmaktadır. Bu teorik ve pratik açmazdan hareketle bu çalışma; mesleki eğitim müfredatına eleştirel pedagoji ve barış eğitimi ilkelerinin, özellikle de "doğa ile barış" ve "ekolojik adalet" kavramlarının bütüncül bir yaklaşımla entegre edilmesini savunan "Dönüştürücü Yeşil Pedagoji" modelini önermektedir. Paulo Freire'nin bilinçlenme (conscientização) ve ezberci/nakliyeci eğitim modeline karşı geliştirdiği eleştirel duruş ile Johan Galtung ve ekolojik barış kuramcılarının yapısal şiddet ve doğa-insan ikiliği üzerine inşa ettiği barış eğitimi ilkeleri bu çalışmanın epistemolojik temelini oluşturur. Araştırma, meslek eğitim alan öğrencilerin yalnızca piyasa taleplerine boyun eğen teknik uygulayıcılar (teknisyenler/operatörler) değil; ekolojik krizleri toplumsal eşitsizlikler ve etik krizlerle bağdaştırabilen, doğa ile hiyerarşik ve sömürüye dayalı ilişkiler yerine barışçıl ve karşılıklı bağımlılığa dayanan bir varoluş biçimi geliştiren bilinçli, eleştirel özneler haline gelmesini amaçlamaktadır. Nitel bir araştırma geleneği içinde kurgulanan bu çalışma, teorik bir çerçeve sunmanın ötesine geçerek sahada uygulanabilir bir dönüşüm modelini test etmeyi hedefler. Eylem araştırması deseniyle tasarlanan süreçte; mevcut mesleki eğitim müfredatının eleştirel söylem analizi gerçekleştirilmekte, öğretmenler ve öğrencilerle iş birliği içinde dönüştürücü ders modülleri tasarlanmakta ve uygulamanın öğrenci bilinci üzerindeki nitel dönüşümleri çok boyutlu veri toplama araçlarıyla izlenmektedir. Çalışma sonucunda elde edilecek bulguların; mesleki eğitimin yalnızca ekonomik büyümenin ve sermayenin insan kaynağı ihtiyacını karşılayan teknik bir mekanizma olmadığını, aksine toplumsal barışı, ekolojik adaleti ve sürdürülebilir bir yaşam kültürünü inşa eden politik ve etik bir pratik olduğunu ampirik ve kuramsal düzeyde temellendirmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: yeşil dönüşüm, barış pedagojisi

İlkokul Türkçe Derslerinde Web 2.0 Destekli Yaratıcı Yazma Uygulamalarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri

Elanur Avci [1,*] & Ihsan Seyit Ertem [1]

[1] Sınıf Öğretmenliği Gazi Üniversitesi
avcielanur05@gmail.com

Özet

İlkokul Türkçe derslerinde yaratıcı yazma becerisi; öğrencilerin özgün fikirlerini, hayal güçlerini ve estetik duyarlılıklarını taklit ve ezberden uzak bir biçimde somutlaştırmalarını sağlayan temel bir anlatım alanıdır. Geleneksel yazma öğretimi ortamlarında karşılaşılan tekdüzelik, öğrencilerin yaratıcı potansiyellerini ve derse yönelik ilgilerini sınırlayabilmektedir. Sürecin etkileşimli, görsel ve dinamik nitelik taşıyan Web 2.0 araçlarıyla zenginleştirilmesi ise öğrencilerin zihinlerindeki kurguları özgürce metne dönüştürebilecekleri yaratıcı öğrenme ortamlarının oluşturulmasına zemin hazırlamaktadır. Bu araştırmanın amacı, ilkokul Türkçe derslerinde yürütülen Web 2.0 destekli yaratıcı yazma uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemektir. Nitel araştırma modellerinden olgubilim deseniyle yürütülen çalışmanın katılımcı grubunu, sınıflarında teknoloji destekli yazma etkinliklerine yer veren 12 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Araştırma verileri, uzman görüşü alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve tümevarımsal tematik içerik analizi yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgular; Web 2.0 araçlarının öğrencilerin yaratıcı yazma sürecine yönelik ilgilerini ve motivasyonlarını artırdığını, özgün fikir üretme ve olay kurgulama aşamalarını kolaylaştırdığını ortaya koymuştur. Katılımcılar, dijital ortamda somut bir ürün ortaya koymanın öğrencilerin yazma özgüvenini ve akran etkileşimini güçlendirdiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte teknik donanım eksiklikleri ve öğretmenlerin dijital araç kullanımına yönelik eğitim gereksinimleri sürecin sınırlılıkları olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonuçları doğrultusunda, öğretim programlarının dijital yaratıcı yazma etkinlikleriyle desteklenmesi ve sınıf öğretmenlerine yönelik uygulamalı hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Web 2.0 araçları, yaratıcı yazma becerisi, sınıf öğretmenliği, ilkokul, öğretmen görüşleri

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan B1, B2 ve C1 Düzeyi Maarif Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Okunabilirlik*

Khloud Khaled Mohamed Abdallah Hussein [1] & Funda Örge Yaşar [2,*]

[1] Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
[2] Türkçe Öğretmenliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi
fundaorge@comu.edu.tr

Özet

Yabancı dil öğretiminde ders kitaplarına seçilen metinlerin öğrenenlerin dil yeterlik düzeyine uygun olması, okuma becerisinin gelişimi açısından önem taşımaktadır. Metinlerin bu uygunluğunu belirlemede başvurulan ölçütlerden biri de okunabilirliktir. Buradan hareketle bu çalışmada, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı esas alınarak lise öğrencileri ve yetişkinler için hazırlanan Maarif Türkçe kitap setindeki B1, B2 ve C1 düzeyi okuma metinlerinin Ateşman, Çetinkaya-Uzun ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye Maarif Vakfı tarafından yayımlanan kitap setinin B1, B2 ve C1 düzeylerinden yirmişer olmak üzere toplam 60 okuma metni incelenmiştir. Nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülen çalışmada veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Her metin için toplam hece, kelime ve cümle sayısı belirlenmiştir. Bezirci-Yılmaz formülünde kullanılmak üzere ayrıca üç, dört, beş ve altı ya da daha fazla heceli kelime sayıları tespit edilmiştir. Elde edilen veriler formüllere uygulanarak metinlerin okunabilirlik puanları ve düzeyleri belirlenmiştir. Bulgulara göre ortalama kelime uzunluğu B1, B2 ve C1 düzeylerinde sırasıyla 2,70, 2,74 ve 2,77 hece olarak sınırlı bir artış göstermiştir. Ortalama cümle uzunluğu ise sırasıyla 9,19, 11,98 ve 13,16 kelime olarak belirgin biçimde artmıştır. Ateşman puan ortalamaları sırasıyla 65,29, 57,44 ve 53,51; Çetinkaya-Uzun puan ortalamaları 38,90, 35,88 ve 34,18; Bezirci-Yılmaz puan ortalamaları ise 5,74, 6,79 ve 7,45'tir. Buna göre metinlerin ortalama okunabilirlik düzeyi üç kitapta da Ateşman formülüne göre "orta güçlükte", Bezirci-Yılmaz formülüne göre "ilköğretim" düzeyindedir. Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise B1 ve B2 düzeyi metinler "eğitsel okuma", C1 düzeyi metinler "engelli okuma" düzeyindedir. Üç formülün sonuçları, metinlerin B1'den C1'e doğru kademeli olarak zorlaştığını göstermektedir. Bununla birlikte düzey içi dağılımın dengeli olmadığı görülmüştür. B1 düzeyinde Ateşman formülüne göre "çok zor" düzeyde bir metin bulunurken C1 düzeyinde "kolay" düzeyde iki metne yer verilmiştir. Ayrıca düzeyler arasındaki zorluk farkının büyük ölçüde cümle uzunluğundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Metinlerin dil düzeylerine göre daha dengeli bir dağılımla seçilmesi ve düzeyle uyumsuz metinlerin gözden geçirilmesi önerilmektedir.

*Bu çalışma, ikinci yazarın danışmanlığında hazırlanmakta olan yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okunabilirlik, Yabancı Dil Olarak Türkçe, Maarif Türkçe Ders Kitabı, Okunabilirlik Formülleri

Bilingual Language Processing in Developmental Language Disorder: Code-Switching Behaviors and Cross-Linguistic Influences in English–Azerbaijani Child Speech Corpora

Sariyya Allazova

Foreign Language Teaching in English Khazar University
allazovasariyya@gmail.com

Özet

Code-switching in bilingual children is often misinterpreted as a sign of linguistic confusion, yet research shows it to be a systematic and purposeful linguistic process. This study examines code-switching behaviors among English–Azerbaijani bilingual children with Developmental Language Disorder (DLD) in comparison to typically developing (TD) peers, focusing on switch frequency, typology, and contextual triggers. Given the structural divergence between English (analytic, fixed word order) and Azerbaijani (agglutinative, suffix-rich, vowel harmony), this language pair offers a distinctive lens for examining how bilingual children navigate typologically dissimilar systems—an area that remains largely unaddressed in the DLD literature. Publicly available child-language corpora and transcribed speech samples were analyzed for two groups of six children each: one diagnosed with DLD and one typically developing, matched by age. Transcripts were coded for switch type, direction, and probable linguistic trigger, combining quantitative frequency analysis with qualitative contextual interpretation. Results revealed marked group differences. Children with DLD switched languages at nearly twice the rate of TD peers (18 vs. 10 switches per 100 utterances) and showed a strong tendency toward intra-sentential switching, suggesting difficulty maintaining language boundaries within clauses. TD children more often produced inter-sentential switches, consistent with intentional, pragmatically motivated alternation. Directionally, DLD children switched from English to Azerbaijani more frequently, particularly during lexical retrieval difficulties, while TD children showed more balanced directional patterns. Common triggers for the DLD group included lexical retrieval breakdowns, avoidance of complex Azerbaijani morphology, and difficulties with English tense/aspect marking. These findings suggest that code-switching functions as a compensatory and communicative strategy for bilingual children with DLD rather than a marker of disorder or confusion. The results support reframing bilingualism as a linguistic resource in DLD populations and underscore the need for clinicians and educators to integrate an understanding of bilingual dynamics into assessment and intervention practices. Future research with larger samples and diverse bilingual contexts is needed to further clarify these patterns.

Anahtar Kelimeler: Developmental Language Disorder, code-switching, bilingualism, cross-linguistic influence, child language corpora

Personalizing Foreign Language Learning with Generative AI: Middle School Students' Experiences and Perspectives

Hatice Tunçkol [1,*], Hatice Cura Yeleğen [1] & Mustafa Fidan [2]

[1] Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
haticetunckol@gmail.com

Özet

Recent developments in Generative Artificial Intelligence (GenAI) have expanded the possibilities for tailoring language learning experiences to individual learners. However, although AI-driven personalization has attracted increasing attention, relatively little is known about how such practices can be implemented within conventional face-to-face language classrooms. This study investigated the use of GenAI-supported personalized learning activities with middle school students, focusing on changes in vocabulary knowledge, self-efficacy related to language use, and attitudes toward foreign language learning. The study employed a mixed-methods approach with 30 seventh-grade students attending a public middle school. Participants were assigned to an experimental group (n = 15) and a control group (n = 15). Prior to the implementation, information about students' interests, learning preferences, and language proficiency was gathered and used to design personalized activities with ChatGPT. These activities were subsequently incorporated into classroom instruction for the experimental group. Quantitative findings indicated that students who engaged in the GenAI-supported personalized activities demonstrated significant improvements in vocabulary knowledge, greater self-efficacy in using language skills, and more positive attitudes toward the foreign language course. The qualitative findings further showed that students generally perceived the personalized activities as engaging and enjoyable. Activities connected to their own interests, particularly music and creative tasks, were especially well received. The findings suggest that integrating GenAI-based personalization into face-to-face language instruction can support both linguistic and affective learning outcomes. The study also highlights the importance of considering learners' individual characteristics when designing GenAI-enhanced activities and offers practical insights for developing more personalized and learner-centered foreign language learning experiences.

Anahtar Kelimeler: Generative artificial intelligence, personalized learning, foreign language, middle school, vocabulary learning

Dil Portresiyle Çokdilliliği Görünür Kılmak: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kapsayıcı Bir Yaklaşım

Gamze Istemihan [1,*] & Fatma Gümüşok [2]

[1] Yabancılara Türkçe Öğretimi Bartın Üniversitesi
[2] Yabancı Diller Eğitimi Bartın Üniversitesi
gmzrn16@gmail.com

Özet

Küreselleşme, göç hareketleri ve uluslararası öğrenci hareketliliğindeki artış, günümüz yükseköğretim kurumlarını heterojen ve çokdilli öğrenme ortamlarına dönüştürmektedir. Türkiye'de 2025-2026 akademik yılı itibarıyla yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci sayısının 333.328'e ulaşması, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sınıflarında tekdilli yaklaşım ve ideolojilerin ötesine geçen, kapsayıcı pedagojilere olan gereksinimi her zamankinden daha belirgin hale getirmektedir. Bu araştırma, ICER 2026'nın *"Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Eğitim"* vizyonu ve *"Kapsayıcı Eğitim ve Toplumsal Adalet"* ana teması doğrultusunda uluslararası öğrencilerin sahip oldukları tüm dilsel kaynakları, duygusal bağları ve yaşantısal deneyimleri kapsayan dilsel repertuarlarını(dağarcıklarını) ve çokdilli kimliklerini görünür kılmayı amaçlamaktadır. Çokdillilik terimi, bir topluluk veya toplumda iki veya daha fazla dilin varlığını ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Günümüzde çokdilliliğin giderek daha görünür hâle gelmesi, eğitim ortamlarının farklı dilsel, kültürel ve toplumsal geçmişlere sahip bireyleri kapsayacak biçimde yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda kapsayıcı eğitim, öğrencilerin sahip oldukları dilsel ve kültürel farklılıkları bir dezavantaj olarak değerlendirmek yerine öğrenme sürecini zenginleştiren bir kaynak olarak kabul etmeyi gerektirir. Çokdilli öğrencilerin ana dillerinin, kültürel deneyimlerinin ve mevcut dilsel repertuarlarının eğitim ortamında görünür kılınması, öğrencilerin aidiyet ve kimlik gelişimlerini desteklerken eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına da katkıda bulunmaktadır. Bu yönüyle çokdillilik yalnızca dil öğretimi bağlamında ele alınabilecek bir olgu değil aynı zamanda toplumsal adalet ve eşit katılım açısından değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu sebepten çokdilli bireylerin dilsel repertuarlarını görünür kılan dil portresi gibi araçlar, öğrencilerin farklılıklarının tanınması, seslerinin duyulması ve eğitim ortamında kendilerini değerli hissetmeleri açısından kapsayıcı eğitim ile toplumsal adalet arasında işlevsel bir köprü oluşturmaktadır. Başlangıçta bir eğitim materyali olan dil portresi, kapsamlı bir nitel araştırma metodolojisine dönüşmüştür. Bu çalışmanın amacı, yabancı dil öğretimi bağlamında kullanılan dil portresi yaklaşımını kavramsal ve tarihsel açıdan ele almaktır. Bu doğrultuda öncelikle dil portresinin ortaya çıkışı, gelişim süreci ve eğitim alanında kullanılmaya başlanması incelenecek ve dil portresinin farklı dil ve kültürlerdeki bireylerin dil repertuarındaki yerini ortaya koymadaki işlevi üzerinde durulacaktır. Dil portrelerinin yabancı dil öğretimi ortamlarındaki kullanımına yönelik araştırmalardan bahsedilecek ve bu çalışmaların amaçları, uygulama biçimlerine değinilecektir. Bu çalışmada alan taraması ve kavramsal çerçeve boyutunda dil portresinin özellikle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanındaki sınıf içi uygulamaları ve kapsayıcı eğitimdeki yeri ve öneminin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kapsayıcı Eğitim, Toplumsal Adalet, Çokdillilik, Dilsel Repertuar, Dil Portresi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Uluslararası Öğrenciler

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Sürdürülebilirlik ve Çevre Odaklı Sanat Eğitimi: 6. ve 8. Sınıf Düzeylerinde Tema Temelli Bir İnceleme

Hüseyin Ulus

Department of Fine Arts Education Çanakkale Onsekiz Mart University
huseyin.ulus@comu.edu.tr

Özet

Bu araştırmada, 2025 yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, sürdürülebilirlik ve çevre odaklı sanat eğitimi bağlamında incelenmiştir. Araştırmanın amacı, sürdürülebilirlik ve çevreye ilişkin içeriklerin 6. sınıf "Sanatın Görsel Dili" ve 8. sınıf "Hayat ve Sanat" temalarında nasıl yapılandırıldığını ortaya koymak ve söz konusu sınıf düzeylerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Veri kaynağını, ilgili sınıf düzeylerine ait öğrenme çıktıları, açıklamalar ve sanatsal uygulama süreçlerini içeren öğretim programı metinleri oluşturmuştur. Veriler, sürdürülebilirlik ve çevreyle ilişkili ifadeler temelinde incelenmiş; ifadeler kodlanarak içerik, sanatsal üretim, kullanılan malzemeler, sanat yaklaşımları ve sürdürülebilirlik okuryazarlığına ilişkin kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler, 6. ve 8. sınıf düzeyleri arasında karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bulgular, 6. sınıf "Sanatın Görsel Dili" temasında sürdürülebilirlikle ilişkili 10 farklı ifadenin, 8. sınıf "Hayat ve Sanat" temasında ise 6 farklı ifadenin yer aldığını göstermiştir. Sürdürülebilirlik ve çevre kavramlarının sanatsal üretim süreçlerine yansıması açısından yapılan incelemede, 6. sınıf düzeyinde 3 ifadeye ulaşılırken 8. sınıf düzeyinde bu kapsamda doğrudan ilişkili herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Bulgular doğrultusunda, sürdürülebilirlik ve çevreye ilişkin içeriklerin 6. sınıf düzeyinde daha belirgin biçimde yapılandırıldığı ve sürdürülebilir sanatsal üretimle ilişkilendirildiği görülmüştür. Buna karşılık, 8. sınıf düzeyinde sürdürülebilirlikle ilişkili içeriklere yer verilmesine rağmen bu içeriklerin sanatsal üretim aşamasına yansımasının sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın çevre bilinci, sürdürülebilir malzeme kullanımı ve sanatsal üretim yoluyla çevresel farkındalığın geliştirilmesine yönelik unsurlar içerdiği; ancak bu unsurların sınıf düzeyleri ve sanatsal üretim süreçleri bakımından farklı biçimlerde yapılandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Maarif Öğretim Programı, Sürdürülebilirlik, Görsel Sanatlar Eğitimi

Geçmişten Geleceğe Estetik Bir Köprü; Rumi Motifinin Dijital Dönüşümü

Ünzile Kargıdan [1,*] & Anıl Ertok [2]

[1] Resim Fethi Toker Gsft
[2] Resim Karabük Üniversitesi
unzilekargidan@gmail.com

Özet

Sanat, insanlık tarihi boyunca bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlayan ve toplumların ortak hafızasını kuşaktan kuşağa aktaran en temel araçlardan biri olmuştur. Bu köklü mirasın en somut ve değerli örnekleri arasında yer alan geleneksel motifler; toplumların tarihsel gelişimini, kültürel kimliğini, inanç biçimlerini ve estetik değerlerini yansıtan önemli birer simgedir. Geleneksel el sanatlarında sıklıkla kullanılan ve kıvrımlı hatlarıyla evrensel düzeni temsil eden Rumi motifi, yalnızca görsel bir zenginlik sunmakla kalmayıp, üretildiği dönemin felsefi yapısını ve estetik anlayışını da günümüze taşımaktadır. Ancak 21. yüzyılda yaşanan hızlı dijitalleşme süreci, bu geleneksel formların üretim biçimlerini ve sunum alanlarını dönüştürerek onlara yeni bir boyut kazandırmıştır. Teknolojik gelişmeler sayesinde Rumi motifi artık yalnızca geleneksel yüzeylerle sınırlı kalmayıp, dijital mecralarda ve yeni medya platformlarında da yeniden şekillenme fırsatı bulmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, Rumi motifinin dijital ortamlarda nasıl yeniden üretilip yorumlandığını incelemek ve bu teknolojik dönüşümün estetik olarak nasıl şekillendiğini ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemi benimsenerek kurgulanan bu araştırmada geniş bir veri toplama süreci yürütülmüştür. Geleneksel ve Rumi motifinin dijital araçlarla birlikte kullanılarak üretim yapan sanatçıların yaptıkları eserler araştırılmış ve analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular, dijitalleşme sürecinin Rumi motifi kullanımını doğrudan etkilediğini göstermektedir. Rumi motifinin dijital ortamlarda ve yeni medya çalışmalarında yeniden üretilmesi, sadece teknik bir araç değişimi olarak değil, aynı zamanda bu geleneksel formun modern dünyada yeniden hayat bulması ve kültürel olarak sürdürülebilir kılınması şeklinde değerlendirilmektedir. Dijital araçlar, Rumi motifinin çağdaş estetik anlayışla harmanlanmasını sağlayarak geçmişin estetik mirasını bugünün teknolojisiyle geleceğe taşıyan güçlü bir köprü görevi üstlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rumi Motifi, Dijital Sanat, Yeni Medya, Yeniden Yorumlama, Çağdaş Estetik.

Güncel Sanat Pratiklerinde Sanat, İnanç Ve Yapay Zeka Kombinasyonu

Şüheda Gülem [1,*] & Anıl Ertok [2]

[1] Makine, Resim ve Konstrüksiyon Karabük Üniversitesi
[2] Resim Karabük Üniversitesi
suhedayilmaz8451@gmail.com

Özet

Günümüz dünyasında, yapay zekanın çalışma ve eğitim alanındaki işlevleri üstlenmesi, insan ile makine arasındaki ayrımı her zamankinden daha değerli kılmaktadır. İnsan zihni yaratıcı zeka ve özgün fikirler üretebilme kapasitesine doğal olarak erişebilirken, bu yeti yapay zeka sistemleri için sınırları aşılması güç bir alan olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda, hayatın her alanında kolaylık sağlayan ve iş yükünü hafifleten yapay zeka teknolojisi, yüzyıllardır çözülemeyen insan bilinci ve felsefesi meselesine yeni bir perspektif kazandırmaktadır. Aristoteles'in tanımıyla insan, düşünebilen bir varlıktır. İnsanı diğer canlılardan ayıran temel husus, yaratıcı zeka kapasitesi, muhakeme yeteneği ve irade sahibi olabilmesidir. Yapay zekada bu gerçeği günümüzde yeniden hatırlatmaktadır, her ne kadar sanat alanında çeşitli üretimler sergilese de, insan ile makine arasındaki nihai çizgiyi belirleyen unsur insanın yaratıcı düşüncesinin sınırsızlığıdır. Bununla birlikte, süreci şekillendiren bir diğer kritik ise inanç sistemidir. İnsanlar, yalnızca verilerle sınırlı kalmayıp, yaratıcılarına karşı derin ve sarsılmaz bir aidiyetle konumlanmaktadırlar. Bu inanç, yapay bir gösterge veya sahte bir aidiyet olmaksızın,tamamen bireysel irade ve duygu dünyasının bir yansımasıdır. Yapay zeka ise bu noktada insandan keskin bir biçimde ayrılmaktadır. Yapay zekayı var eden insandır ve bu sistemler yalnızca insana destek olmak amacıyla tasarlanmıştır. Dolayısıyla bu bağlamda insanı yapay zekadan ayıran bir diğer özellik sahip olduğumuz inançlardır ve bu iki alan tarih boyunca birbirini destekleyen ve birbirinden güç alan kavramlardır. Bilgiye erişimde üst düzey bir araç olan yapay zeka, ontolojik olarak bir inanç sistemine sahip olamaz. Bu teorik çerçeveden hareketle, güzel sanatlar ve mesleki sanat eğitimi, öğrencilere yalnızca teknik zanaat becerileri kazandırmanın ötesine geçerek soyut kavramları somut formlara dönüştürme yetisi aşılamaktadır. Bu çalışmada, tarih boyunca sanatsal üretimin en güçlü motivasyon kaynaklarından biri olan dini inançların, resim eğitimi alan öğrencilerin yaratıcı düşünme ve özgün sembol üretme süreçlerine etkisi incelenmiştir. İnanç dünyasının barındırdığı metafizik, mitolojik ve sembolik imgeler, sanatçı adayları için hazır şablonlar değil, aksine sınırları zorlayan birer yaratıcı eylem tetikleyicisidir. Bu bağlamda ,günümüz teknolojisi ve yapay zeka araçları, insan bilincini ve yaratıcılığını körelten bir unsur değil, aksine insanı estetik ve zihinsel düzlemde bir üst seviyeye taşıyan bir araç olarak konumlandırılmalıdır. Çalışma kapsamında, yüksek lisans düzeyindeki resim eğitimi pratiklerinden yola çıkılarak yaratım kavramının oluşumu ve tuvale aktarılma süreçleri ve bu süreçlerin yapay zekanın bir yardımcı olarak düşünme becerisine katkısı nitel analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Elde edilen bilgilere göre yapay zekanın çoklu veri kaynakları ve erişim kolaylığı ile sanatçıların taklit edilemez, özgün ve yaratıcı sanatsal diller geliştirerek bu iki alanın entegre edilmesi sanat eseri yaratma aşamasını doğrudan desteklediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Güncel sanat, inanç, yapay zeka, yaratıcılık, resim eğitimi, sanatsal üretim

Sanatsal Bağlamda Akış Ve Doruk Deneyim: Mary Cassatt'ın ''Playing With Child''eserinin Analizi

Anıl Ertok [1] & Hülya Yıldız [1,*]

[1] Resim Karabük Üniversitesi
kalaycihulya25@gmail.com

Özet

Bu araştırmada, İzlenimci dönemin en önemli kadın temsilcilerinden Mary Cassatt'ın 1897 yılında pastel boya tekniğiyle ürettiği ve günümüzde New York'taki The Metropolitan Museum of Art koleksiyonunda saklanan '' Mother Playing With Child''(Çocuğuyla Oynayan Anne) adlı eseri, pozitif psikolojinin ve estetik kuramların temel kavramlarından olan ''akış deneyimi''(flow) ve ''doruk deneyim'' (peak experience) teorileri bağlamında disiplinlerarası bir bakış açısıyla analiz edilmektedir.Çalışmanın teorik bakış açısı kurgulanırken, Nuran Turan'ın (2019)''Akış Deneyimi Üzerine Genel Bir Literatür Taraması''başlıklı yayında sunulan kavramsal ve metodolojik bulgulardan alınmıştır.Eserin kompozisyonel yapısında arka planın isteyerek sade, belirsiz ve soyut bir anlayışla kurgulanması, mekânsal derinliği ikincil plana atarken izleyicinin tüm dikkatini ve odak noktasını anne ile çocuk arasında gerçekleşen samimi, sevgi dolu ve mahrem etkileşime yönlendirmektedir. Bu doğrultuda tercih, sanat tarihi bakış açısından değerlendirildiğinde, Rönesans ve sonrasındaki Hristiyan sanatında sıklıkla işlenen Meryem Ana ve Çocuk İsa ikonografisinin (özellikle Meryem'in çocuğa meyve veya üzüm uzatması temasının) modern ve gündelik yaşam boyutuna aktarılmış nitelikli bir dönüşümü olarak yorumlanmaktadır. Bununla birlikte kompozisyon, Cassat'ın kendi çocukluğunun yaşadığı topraklara ve ailevi aidiyet bağlarına duyduğu geçmiş özleme de göndermede bulunmaktadır. Araştırma kapsamında, figürlerin birbiriyle kurduğu doğal ilişki, bakış yönleri üzerinden şekillenen duygusal ve zihinsel odaklanma düzeyleri ile mimiksel ifadeler nitel analiz teknikleriyle çözümlenmiştir.Yapılan çözümlemeler, annenin çocuğa sevgiyle eğilmesi ve çocuğun coşkuyla oyuna dalması arasındaki bütünleşmenin; sadece figüratif bir anlatım aktarmakla kalmaz, öznenin zaman ve mekan algısından sıyrılarak yaşadığı ''akış'' anını ve bu anın yarattığı ''doruk deneyim'' hissini görselleştirdiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, görsel sanatlar ile psikolojik süreçlerin ortak noktasında durarak Cassat'ın eserinin yalnızca bir dönem üslubunu yansıtmakla kalmayıp, anne-çocuk arasındaki duygusal bağı varoluşsal ve dorum deneyim süreçlerinin etkin bir görsel tezahürü olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akış Deneyimi,Doruk Deneyim,Mary Cassatt,Anne-Çocuk İkonografisi.

Görsel Sanatlar Eğitiminde Dijital İkizler Ve Yapay Zeka Destekli Simülasyon Sistemleri

Kerem Gülem [1,*] & Anıl Ertok [2]

[1] Resim Marmara Üniversitesi
[2] Resim Karabük Üniversitesi
keremgulem@marun.edu.tr

Özet

Görsel sanatlar ve uygulamalı tasarım eğitimi veren kurumlar, günümüzde yüksek malzeme maliyetleri, toksik kimyasallara maruz kalma riskleri ve atölye sarf malzemelerinin israfı gibi yapısal engellerle karşılaşmaktadır. Bu zorluklar, net sıfır emisyonlu bir geleceğe doğru küresel yönelim ve yapay zekanın yaratıcı endüstrilere entegrasyonu ile ortaya çıkan ikiz dönüşüm sürecinde daha da belirgin bir hal almaktadır. Bu çalışma, geleneksel sanat atölyesi süreçlerinin yapay zeka destekli sanal ortamlara aktarılmasını ifade eden dijital ikiz teknolojisinin sanat eğitimine ve müfredatlarına entegrasyonunu incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel problemi, boya, pigment ve kimyasal reaksiyon merkezli, tüketime dayalı geleneksel yaratım alışkanlıklarının yeni yaratıcı ekonomiler çağında çevre dostu ve sürdürülebilir pratiklerle nasıl hibrit bir modele dönüştürülebileceğidir. Kavramsal analiz ve alanyazın taraması yöntemiyle yürütülen bu araştırmada, fiziksel donanımların ve stüdyo üretim süreçlerinin eşzamanlı sayısal temsillerinin sanat eğitimindeki dönüştürücü etkisi derinlemesine incelenmiştir. Fiziksel bir sanat stüdyosunun güncel veri akışıyla modellenmesi, öğrencilere risksiz, karbon ayak izini sıfıra indiren ve limitsiz bir deneme alanı sunmaktadır. Geleneksel atölye pratiklerinin modernizasyonu yalnızca dijital çizim tabletleriyle sınırlı kalmamaktadır. Günümüzde üç boyutlu akışkan dinamiği simülasyonları, gelişmiş parçacık sistemleri, algoritmik veri boyama teknikleri ve karmaşık kimyasal yüzey reaksiyonlarının dijital ortamda modellenmesi sayesinde, geleneksel tuval ve pigment pratikleri devasa dijital ikizlere dönüşmektedir. Öğrenciler, gerçek dünyada yapılması riskli, yüksek maliyetli veya çok uzun zaman alıcı olan deneysel üretim süreçlerini, örneğin sentetik pigment reaksiyonlarını veya kristalize yüzey tepkimelerini sanal stüdyolarında saniyeler içinde defalarca test edebilmektedir. Bu limitsiz deney ortamı, hata yapma korkusunu tamamen ortadan kaldırarak sanatsal üretimde yaratıcı problem çözme becerilerini üst seviyeye taşımaktadır. Ayrıca, estetik süreçlerin yapay zeka tarafından algılanarak anlık simüle edilmesi, öğrencinin algılama kapasitesine göre şekillenen tamamen kişiselleştirilmiş yaratım yollarının açılmasını sağlamaktadır. Kurulan bu sistemde çok modlu öğrenme analitikleri devreye girmekte, öğrencinin sanal atölyedeki her sanatsal kararı arka planda işlenerek anında pedagojik bir geri bildirime dönüştürülmektedir. Böylece sanat eğitiminin kalbinde yer alan geleneksel usta-çırak ilişkisi, dijital çağda veri güdümlü ve sürekli etkileşimli bir mentorluk modeline evrilmektedir. Bu yenilikçi entegrasyon, fiziksel ortamlarda genellikle uzun yıllara yayılan teknik estetik kazanım sürelerini belirgin oranda kısaltma potansiyeli taşımaktadır. Sürdürülebilirlik bağlamında incelendiğinde ise, çevreye duyarlı sanatsal iş gücünün yetiştirilmesini destekleyen bu yaklaşım, geri dönüştürülemez kimyasal atıkların önüne geçmektedir. Döngüsel ekonomi prensiplerini sanat eğitiminin merkezine yerleştiren bu model, doğaya zarar vermeden üretmeyi mümkün kılmaktadır.

Sonuç olarak, sanatçının değişen ontolojisi bağlamında, öğrenciyi sadece malzeme tüketen bir zanaatkar olmaktan çıkarıp algoritmik araçlarla iş birliği yapan hibrit bir yaratıcıya dönüştüren dijital ikiz odaklı müfredatların hızla geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Görsel Sanatlar Eğitimi, Dijital İkiz, Yapay Zeka Destekli Üretim, Yaratıcı Ekonomiler, Veri Boyama, Hibrit Yaratım

Tükenmişlikten Kaçış Sessiz İstifa: Öğretmenlerin Öğrenme Motivasyonları Üzerine Nitel Bir İnceleme

Melek Açan [1], Sümeyye Korkmaz [2,*], Beyza Kılıç [2] & Seçil Eda Özkayran [3]

[1] Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bartın University
[2] Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Bartın Üniversitesi
[3] Eğitim Bilimleri Bölümü Bartın Üniversitesi
sumeyye.korkmaz67@gmail.com

Özet

Öğretmenlik mesleği yogun iş yükü, artan sorumluluklar, mesleki beklentiler gibi sebepler nedeniyle tükenmişlik açısından risk taşıyan meslek gruplarından biridir. Öğretmenlerde yaşanan tükenmişlik, mesleki bağlılık ve motivasyonun yanısıra mesleki gelişim ve öğrenmeye yönelik isteği de etkileyebilmektedir. Son yıllarda çalışma hayatında giderek daha fazla tartışılan "sessiz istifa" olgusu ise çalışanların işlerini tamamen bırakmadan, görev tanımlarıyla sınırlı bir çalışma biçimini benimsemeleri, işe yönelik çaba ve bağlılıklarını azaltmaları şeklinde ele alınmaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerin tükenmişlik deneyimleri ve sessiz istifa eğilimlerinin öğrenme motivasyonları ile yaşam boyu öğrenme süreçleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen doğrultusunda yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcılarını Bartın ve Zonguldak illerinde görev yapan toplam 30 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik tekniğinden yararlanılmış; görev yeri ve mesleki deneyim açısından çeşitlilik sağlanmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yüzyüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşme sırasında katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınarak ses kayıtları yapılmıştır. Toplanan görüşme kayıtları yazıya aktarılmıştır. Elde edilen veriler tematik analizle çözümlenmeye başlanmış ancak nihai sonuca ulaşılamamıştır. Bulgular, sonuç ve tartışma bölümü elde edilen veriler ışığında hazırlanacaktır.

- Mesleki olarak motivasyon kaybı yaşayan öğretmenlerde ortaya çıkan tutum ve davranış biçimleri nasıldır?
- Öğretmenlerin mesleki çabalarını kaybetmelerine neden olabilecek faktörler nelerdir?
- Tükenmişlik ve sessiz istifa durumları bireyin öğrenme motivasyonunu nasıl etkilemektedir?
- Öğretmenlerin tükenmişlik duygusu ile başa çıkma yolları nelerdir?
- Katılımcılar yaşam boyu öğrenme kavramını nasıl yorumlamaktadır?
- Mesleki olarak tükenmişlik duygusunun aşılmasında öğrenme nasıl bir rol oynamaktadır?

Anahtar Kelimeler: Tükenmişlik, sessiz istifa, öğrenme motivasyonu, yaşam boyu öğrenme.

Üretken Yapay Zekâ Çağında Yükseköğretimde Öğretim Programı ve Ölçme-Değerlendirmenin Yeniden Tasarımı

Nuray Zan [1,*] & Burcu Umut Zan [2]

[1] Eğitim Bilimleri Bölümü Çankırı Karatekin Üniversitesi
[2] Bilgi ve Belge Yönetimi Çankırı Karatekin Üniversitesi
nurayyoruk@gmail.com

Özet

Üretken yapay zekâ (ÜYZ), yükseköğretimde öğretim programlarının yeniden değerlendirilmesini gerektiren yapısal bir dönüşüm yaratmaktadır. Bu çalışmada, ÜYZ'nin temel etkisini öğretim uygulamalarının otomasyonunda değil; öğrenme çıktılarının, öğretim süreçlerinin ve ölçme-değerlendirme yöntemlerinin alan bilgisine dayalı muhakeme, eleştirel doğrulama, düşünsel bağımsızlık ve etik kullanım ekseninde yeniden tasarlanması gereğinde konumlandırmaktadır. Çalışmanın özgün katkısı, ÜYZ'yi araç benimseme veya akademik dürüstlük sorunuyla sınırlı tutmayıp öğretim programı ve ölçme-değerlendirme geçerliği açısından ele almasıdır. ÜYZ sistemlerinin kod, nicel çözüm, alanyazın özeti ve bilimsel metin üretebilmesi, öğrencilerin teslim ettiği ürünlerin bireysel akıl yürütme ve yetkinliği ne ölçüde yansıttığı sorusunu gündeme getirmektedir. Çalışmada mezun yeterliklerinin tanımlanmasından ders ve uygulama tasarımına, ölçme-değerlendirme, geri bildirim, öğretim elemanı yeterlikleri ve döngüsel iyileştirmeye uzanan süreç; bilişsel yük kuramı, yapılandırmacı uyum, yapılandırmacı yaklaşımlar ve teknoloji benimseme çerçeveleriyle birlikte incelenmektedir. ADDIE modeline göre yapılandırılan bir örnek ile önerilen yaklaşım somutlaştırılmıştır. Sonuç olarak program, ders ve kurum düzeyindeki öneriler, beş aşamalı bir öğretim programı tasarım şablonunda birleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: üretken yapay zeka; STEM müfredat tasarımı; yapılandırmacı uyum; ADDIE öğretim tasarımı; kimya eğitimi

Akademik Yaşamda Zaman Yönetimi Ve Etik İhlaller Arasındaki İlişki: Literatür Temelli Bir Değerlendirme

Gülnur Şengül Gültekin [1,*] & Necati Cerrahoğlu [2]

[1] Spor Yöneticiliği Çanakkale Lapseki Gençlik Merkezi
[2] Spor Yöneticiliği Bölümü Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
gulnursengul56@gmail.com

Özet

Zaman yönetimi, akademik yaşamda bireylerin sorumluluklarını planlamaları ve çalışmalarını belirlenen süre içerisinde tamamlamaları açısından önemli bir beceridir. Zamanın iyi yönetilememesi akademik görevlerin ertelenmesine, işlerin belirli dönemlerde yoğunlaşmasına ve zaman baskısının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu durum yalnızca akademik çalışmaların zamanında tamamlanması açısından değil, bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından da önem taşımaktadır. Bu çalışmada zaman yönetimi ile bilimsel araştırma ve yayın etiği arasındaki ilişkinin mevcut literatür doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda zaman yönetimi, akademik erteleme, zaman baskısı ve etik dışı akademik davranışlar arasındaki ilişkileri ele alan ulusal ve uluslararası çalışmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmalarda akademik erteleme ve zaman baskısının intihal, kopya çekme, veri uydurma ve verileri çarpıtma gibi farklı etik dışı davranışlarla ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte zaman yönetiminin tek başına etik dışı davranışların nedeni olduğunu söylemek mümkün değildir. Etik dışı davranışların ortaya çıkmasında farklı bireysel, akademik ve çevresel faktörlerin de etkili olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle yetersiz zaman yönetiminin, akademik erteleme ve zaman baskısını artırarak etik ihlaller açısından risk oluşturabilecek faktörlerden biri olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Zaman yönetimi, akademik erteleme, bilimsel araştırma etiği, yayın etiği, etik ihlal

İşbirlikli Öğrenme Temelli Matematik Öğretiminin Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okul İçi Aidiyetine Etkisinde Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü

Esra Demir [1,*] & Hilal Yılmaz [2]

[1] Psikoloji Ankara Medipol Üniversitesi
[2] Ilköğretim Matematik Öğretmenliği Fırat Üniversitesi
esrademir2611@gmail.com

Özet

Ortaokula geçişin ilk basamağı olan beşinci sınıf, öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştığı güçlüklerin yanı sıra sosyal uyum süreçlerinin yoğun olarak yaşandığı kritik bir dönemdir. Bu kritik dönemde öğrencilerin okula aidiyet hissiyatı, psikolojik iyi oluşlarını ve bu doğrultuda öğrenme başarılarını olumlu yönde etkilemektedir. Bununla birlikte matematik eğitiminde geleneksel yaklaşımın ötesinde öğrencilerin farklı stratejiler geliştirerek esnek düşünmesiyle eş zamanlı olarak sosyal etkileşim kurmasını sağlayan yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Söz konusu düşünme sürecinin üst düzeye taşınmasında ise işbirlikli öğrenme yönteminin uygulanması kritik bir rol oynamaktadır. Bu yöntem, sunduğu nitelikli sosyal etkileşim ve aidiyet ortamı sayesinde öğrencilerin bilişsel esnekliklerini desteklemektedir. Bu bağlamda planlanan bu çalışmanın temel amacı; beşinci sınıf matematik öğretiminde uygulanacak işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin okul aidiyeti üzerindeki etkisinde bilişsel esnekliğin aracı rolünü incelemek ve bu nicel ilişkileri öğrenci ile öğretmen görüşleri aracılığıyla derinlemesine açıklamaktır. İşbirlikli öğrenme yönteminin birlikte öğrenme tekniği araştırma sürecinde kullanılacak olup eğitim sürecinin dört hafta sürmesi öngörülmektedir. Araştırmada nicel ve nitel verilerin birleştirildiği açımlayıcı ardışık karma desen benimsenecektir. Araştırmanın nicel boyutunu ön test-son test eşit olmayan kontrol gruplu yarı deneysel desen oluşturacak olup çalışma grubunu olasılıksız amaçsal örnekleme yöntemiyle belirlenecek olan beşinci sınıf öğrencileri oluşturacaktır. Deney grubunda dersler işbirlikli öğrenme yöntemiyle işlenirken kontrol grubunda mevcut öğretim yöntemi takip edilecektir. Verilerin ön ölçümlerinin "Okula Aidiyet Ölçeği" ve "Bilişsel Esneklik Ölçeği" ile toplanması planlanmakta olup analiz aşamasında kovaryans analizi ve regresyon tabanlı aracılık analizi kullanılacaktır. Nitel aşamada ise nicel bulguları derinleştirmek amacıyla maksimum çeşitlilik örneklemiyle seçilecek öğrenciler ve dersi yürüten öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecek ve veriler içerik analizine tabi tutulacaktır. Araştırma sonucunda, işbirlikli öğrenme uygulamalarının öğrencilerin okul içi aidiyetini ve bilişsel esnekliklerini anlamlı düzeyde artırması; bilişsel esnekliğin ise bu ilişkide aracı rol üstlenmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşbirlikli Öğrenme, Okul İçi Aidiyet, Bilişsel Esneklik

Lise Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık ve Akademik Motivasyonları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Esen Spahi Kovaç [1,*] & Candan Kovaç [2]

[1] Eğitim Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
[2] Eğitim Programları ve Öğretim Prizren Ukshiin Hoti Üniversitesi
esen.spahi@uni-prizren.com

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, lise öğrencilerinin dijital bağımlılık ile akademik motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada bu değişkenlerin yanı sıra demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin akademik motivasyonu yordama gücü analiz edilmiştir. Bu araştırma için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel taram modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi lisede öğrenim gören 402 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplayabilmek için Dijital Bağımlılık Ölçeği ile Akademik Motivasyon Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklemler t-testi, ANOVA, Perason Momentler Çarpımı Korelasyon ile basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu, akademik motivasyon düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Dijital bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumu, dijital platformları kullanım süresi, amacı ve en çok kullanılan dijital platformlar gibi demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık görülmüştür. Yaş, algılanan gelir düzeyi ile algılanan başarı düzeyi değişkenlerinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Akademik motivasyon düzeylerinde cinsiyet, algılanan akademik başarı düzeyi, dijital platformları kullanım süresi, amacı ve en çok kullanılan dijital platformlar gibi demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık görülmüştür. Yaş, sınıf düzeyi algılanan gelir düzey, anne – baba eğitim durumuna göre akademik motivasyon düzeylerinde ise anlamlı farklılık görülmemiştir. Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ile akademik motivasyon düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Lise öğrencilerinde dijital platformların öğrencilerin akademik yaşamları üzerinde hem destekleyici yönde hemde risk oluşturabilecek yönde olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital bağımlılık, akademik motivasyon, lise öğrencileri, dijital platform kullanımı

Türkiye' de Yapılmış Sosyal Bilgiler Eğitimine Yönelik Harita Okuryazarlık Becerisi Çalışmalarının İncelenmesi (2015-2026)

Ahmet Doymuş [1,*] & Belma Barak [2]

[1] Sosyal Bilgiler Öğretmenliği -
[2] Sosyal Bilgiler Eğitimi Bartın Üniversitesi
ahmetdoymus268@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de 2015-2026 yılları arasında Sosyal Bilgiler eğitimi alanında harita okuryazarlığı becerisine yönelik tez ve makale çalışmalarının incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analizi deseni kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, DergiPark ve ULAKBİM veri tabanlarında yer alan ve belirlenen ölçütleri karşılayan toplam 39 çalışma incelenmiştir. İncelenen çalışmaların 17'si makale, 18'i yüksek lisans tezi ve 4'ü doktora tezidir. Araştırmada çalışmaların yayın türü, yayın yılı, yayımlandığı üniversite, örneklem grubu, örneklem büyüklüğü, örneklem yöntemi, araştırma yöntemi ve deseni, veri toplama araçları ve veri analizleri açısından incelenilmiştir. Elde edilen veriler betimsel içerik analizi yoluyla kategorize edilerek sınıflandırılmış ve frekans değerleri bulunarak yorumlanmıştır. İncelenen araştırmalar sonucunda en fazla çalışmanın yüksek lisans tezlerinde olduğu bulgusuna varılırken, çalışmaların yıllara göre dağılımında 2021 ve 2022 yıllarında daha fazla çalışma yapıldığı görülmektedir. Harita okuryazarlık becerisi tez çalışmalarının en fazla Gazi Üniversitesi' nde yayımlandığı saptanmıştır. Araştırmalarda en sık tercih edilen örneklem grubunun ortaokul öğrencileri olduğu, araştırma yöntemleri açısından nitel çalışmaların nicel ve karma çalışmalardan daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Örneklem seçiminde çoğunlukla amaçlı örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemlerinin tercih edildiği, bazı çalışmalarda ise örnekleme yönteminin belirtilmediği görülmüştür. Veri toplama araçları arasında görüşme formları, başarı testleri ve ölçeklerin ön plana çıktığı saptanmıştır. Veri analizinde ise makalelerde betimsel analiz ve içerik analizinin, tezlerde ise SPSS programı, t-testi, betimsel analiz ve içerik analizinin sıklıkla kullanıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Harita, Harita Okuryazarlık Becerisi, Sosyal Bilgiler

Yoğun Annelikten Verileştirilmiş Ebeveynlik'e: Dijital Çağda "İyi Anne" Olmanın Dönüşümü

Gülay Karakaş [1,*], Havvanur Yangın Yat [1] & Sinem Tarhan [2]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
25619030012@ogrenci.bartin.edu.tr

Özet

Sosyal medyanın yaygınlaşması ve yapay zekâ araçlarının hayatımıza girmesiyle birlikte ebeveynlik anlayışı da hızla değişmektedir. Yoğun annelik; uzman rehberliğine dayanan, çocuğun duygusal ve zihinsel gelişiminin her aşamasını takip ederek çocuğun ihtiyaçlarını merkeze koyan ve çocuk yetiştirmede anneden zaman, emek ve maddi kaynaklarının tümünü çocuğuna adamasını bekleyen duygusal açıdan yoğun bir ideolojidir. Kadınlar bu baskın annelik norm ve değerlerinin yükünü yaşamlarının her adımında hissederek günümüz iyi annelik anlayışına uygun davranmak için çabalamaktadır. Bu ideoloji, anneler tarafından pratikte her zaman uygulanamasa da anneliğin nasıl olması gerektiğine dair güçlü beklentiler oluşturmaktadır. Günümüzde annelik, fiziksel bakımın yanında dijital ortamda çocuk gelişimini destekleme, sosyal medyada iyi annelik performansı sergileme ve dijital güvenlik sağlamaya kadar uzanmıştır. Bu süreçte annelik hem daha görünür olmuş hem de sorgulanmaya daha açık hale gelmiştir. Çocuğa ilişkin verilerin sürekli kaydedilip takip edilmesi annelerde güven ve kontrol duygusu sağlamakla birlikte, uygulamaların aşırı kullanımının annelik görevlerini yerine getirmeye ilişkin kaygı, bunalmışlık ve suçluluk duygularına yol açabileceği görülmektedir. Bu çoklu roller kadınların duygusal emek düzeyini artırırken ruh sağlığı açısından ciddi bir risk profili oluşturmakta; mükemmel bir ebeveyn olma baskısı, yetersizlik hissi ve ebeveyn tükenmişliği yaşamalarına yol açabilmektedir. Yapay zeka araçlarının en uygun çözümleri sunduğunun düşünülmesi, ailenin duygusal boyutunu dahi teknik bir problem yönetimine çevirerek ebeveynlik rollerini araçsal bir görev bilincine dönüştürmektedir. Bu bağlamda verileştirilmiş ebeveynlik pratikleri; bebeğin uykusundan beslenmesine kadar her veriyi sayısallaştırarak takip etmesi ebeveynliği sevgi ve empati temelli doğal bir bağ olmaktan çıkarmakta, yönetilmesi ve optimize edilmesi gereken teknik bir işe dönüştürmektedir. Bu dönüşümün getirdiği bilişsel ve duygusal maliyetler göz önünde bulundurulduğunda bu çalışma; teknolojinin ve yapay zekânın "iyi anne" algısını nasıl değiştirdiğini ve çocuk bakımının verileşmesinin anneler üzerinde yarattığı görünmeyen zihinsel baskıyı literatür taraması yöntemiyle kuramsal bir çerçevede ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoğun Annelik, Verileştirilmiş Ebeveynlik, Yapay Zeka, Dijital Ebeveynlik

İlkokul Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri Ve Akran İlişkilerinin İncelenmesi

Münevver Muyo Yıldırım [1,*] & Alaydin Çeko [2]

[1] İlköğretim Matematik Öğretmenliği Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
[2] Sınıf Öğretmenliği Prizren Üniversitesi
munevver.muyo@uni-prizren.com

Özet

Bu araştırmada, ilkokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nicel araştırma yöntemi çerçevesinde yürütülmüş olup tarama modeli esas alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Kosova'nın Prizren şehrinde Türkçe eğitim veren okularda öğrenim gören 90 öğrenci oluşturmaktadır. 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Prizren' deki 52 Erkek öğrenci, 38 kız öğrenci eğtimi devam eden 90 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri, öğrenciler tarafından doldurulan Kişisel Bilgi Formu, Empatik Eğilimi Ölçeği ve Akran ilişkileri Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın analizi SPSS 28.0 programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, ilkokul öğrencilerinin empati düzeylerinin yüksek, arkadaşlık ilişkilerinin ise güven, sevgi ve saygı temelli güçlü bağlara dayandığını göstermektedir. Katılımcıların farklılıklara hoşgörülü yaklaştıkları, kültürel çeşitliliği kabul ettikleri ve akranlarına yönelik duyarlılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ailevi sorunların paylaşımı konusunda daha çekingen oldukları, ancak olumsuz duygular karşısında arkadaşlarından destek gördükleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Empatik eğilimi, akran ilişkileri

Anomi Bağlamında Şiddet,Yağma ve İntihar:3 Çarpıcı Olay Analizi

Ceren Eroğlu [1,*] & Sinem Tarhan [2]

[1] Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Bilimleri Bartın Üniversitesi
ceren6eroglu@gmail.com

Özet

Anomi kavramı, bireylerle toplum arasındaki bağlantıların kopması ve normların yokluğu durumunu açıklama bakımından günümüzde halen büyük bir öneme sahiptir. Bu kavramla birlikte; Kahramanmaraş'ta yaşanan okul saldırısı, deprem sonrası gerçekleşen yağmalama olayları ve Adem Yarıcı olayı gibi güncel durumlar yorumlanarak, bu meseleler bireysel değil sosyal bir sorun olarak ele alınıp anomi kavramı çerçevesinde incelenecektir. Böylece toplumsal çözülme, umutsuzluk ve norm kaybı gibi olguların sosyal psikoloji boyutu açığa çıkarılacaktır. Anomi kavramı sosyoloji literatürüne Durkheim tarafından eklenmiştir. Durkheim'a göre bu kavram toplumda zamanla oluşmuş ve toplumu bir arada tutan bağların çözülmesi anlamında kullanılmaktadır. Durkheim, anomiyi düzensizlik, dizginlenemeyen davranış bozuklukların sosyal kontroller tarafından engellenemeyen eylem şekilleri olarak da ifade etmektedir. Özellikle yasaların, hukukun, toplumsal değerlerin yaptırım etkisini yitirmesi, yeni bir yapının inşa edilmesinin gecikmesi kısaca geçiş dönemlerinin uzaması, güncel ifadeyle söylersek "toplumsal çürümeye" neden olur. Merton'a göre anomi ise, bir kültür tarafından belirlenen hedefler ile bu hedeflere ulaşmayı sağlayacak meşru ve kurumsallaşmış araçlar arasındaki kopukluktur. Bu kavram çerçevesinde analiz edilecek haberler sırasıyla:

- Kahramanmaraş Okul Saldırısı
- Adem Yarıcı İntiharı
- Deprem Sonrası Yağmalama

Kahramanmaraş'ta bir okulda yaşanan ve öğrencilerin yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan silahlı saldırı, toplumsal denetim ve bütünleşme mekanizmalarının zayıflaması bağlamında değerlendirilirken; Adem Yarıcı'nın ekonomik yoksunluk içerisinde dile getirdiği yardım çağrısının ardından yaşamını yitirmesi, ekonomik krizlerin ve toplumsal düzenlemelerdeki yetersizliklerin birey üzerindeki etkilerini Durkheim'ın anomik intihar yaklaşımı üzerinden tartışmaya açmaktadır. 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında ortaya çıkan yağma ve fırsatçı davranışlar ise olağan toplumsal düzenin sarsıldığı kriz dönemlerinde normların bağlayıcılığının nasıl zayıflayabildiğini göstermektedir. Bu üç olay, farklı görünümlerine rağmen bireysel davranışların toplumsal koşullardan bağımsız değerlendirilemeyeceğini ortaya koymakta; anomiyi yalnızca normların yokluğu değil, toplumsal düzenleme ve bütünleşmenin zayıflaması üzerinden ele alarak modern toplumlarda birey ve toplum arasındaki ilişkinin yeniden değerlendirilmesine zemin hazırlamaktadır. Özetle modern toplumlarda artan ekonomik krizler, şiddet ve güvensizlik, anomi kavramının günümüzde de ne kadar geçerli ve açıklayıcı olduğunu

kanıtlamaktadır. İncelediğimiz bu vakalar basit bireysel cinnetler değil; toplumsal değerlerin çöktüğü ve kurumların işlevini yitirdiği bu güncel anomi tablosunun bireyleri sürüklediği kaçınılmaz öz-yıkımın acı sonuçlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Anomi, Toplumsal Çürüme, Durkheim, Merton

Spor Yöneticiliği Lisans Programlarının Dijitalleşmeye Hazırlık Düzeyi

Remzi Mustafa Gençer [1,*] & Necati Cerrahoğlu [2]

[1] Rektörlük Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
[2] Spor Yöneticiliği Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
mustagencer@gmail.com

Özet

Bu çalışma, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında aktif olan spor yöneticiliği lisans programlarının dijitalleşmeye hazırlık düzeyini müfredat belgeleri üzerinden bütüncül bir yaklaşımla belirlemeyi amaçlamaktadır. Günümüz spor endüstrisinde veri analitiği, dijital taraftar ilişkileri, performans izleme, e-spor, yapay zekâ destekli karar süreçleri, siber güvenlik, veri etiği ve dijital liderlik, spor yöneticisinden beklenen temel mesleki yeterliklerin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Buna karşılık ulusal alan yazın, dijitalleşmeyi ağırlıklı olarak kulüp, federasyon ve organizasyon yönetimi bağlamında ele almakta; spor yöneticiliği lisans programlarının bu dönüşüme ne ölçüde hazırlandığını program ve müfredat düzeyinde sistematik olarak incelememektedir. Müfredatta dijital içerikli bir ders adının bulunması, bu içeriğin zorunlu statüde sunulduğunu, program öğrenme çıktılarıyla eşleştirildiğini veya doğrudan bir ölçme-değerlendirme aracına bağlandığını tek başına garanti etmemektedir. Nitel doküman analizi deseninde ve betimsel tarama yaklaşımıyla tasarlanan araştırmanın veri kaynağını, Yükseköğretim Kurulu Atlas veritabanında yer alan ve öğrenci alımına devam eden devlet ile vakıf üniversitelerindeki aktif spor yöneticiliği lisans programlarının amaçları, program öğrenme çıktıları, ders izlenceleri ve staj tanımları oluşturmaktadır. Belgeler; program stratejisi, müfredat yapısı, yetkinlik derinliği, pedagojik işleme, ölçme ve değerlendirme ile sektör hizası olmak üzere altı analitik boyutta, yok, örtük ve açık biçiminde yapılandırılmış üçlü bir değerlendirme rubriği aracılığıyla içerik analizine tabi tutulacaktır. Veri kodlama süreci, alan uzmanı bağımsız iki araştırmacı tarafından yürütülecek; kodlayıcılar arası güvenirlik, uyuşma yüzdesi ve Cohen kappa katsayısıyla raporlanacaktır. Çalışma, dijitalleşmeye hazırlığı yalnızca ders sayısına veya ders adına indirgemeyerek içeriğin zorunluluk durumunu, yeterlik derinliğini ve ölçülebilir öğrenme çıktılarına yansıma düzeyini birlikte değerlendirmeyi hedeflemektedir. Elde edilecek profilin, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi 6. düzey yeterlikleriyle ilişkilendirilebilir bir çekirdek dijital yeterlik seti ve müfredat düzenlemesine yönelik öneriler sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor Yönetimi, Eğitim Programı, Dijitalleşme

'Transcendence' Filminin Değişim Yönetimi Bağlamında Analizi

Dilek Demır Yazıcı [1] & Ahmet Yirmibeş [2,*]

[1] Hayatboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Yönetimi Bartın Üniversitesi
ayirmibes@bartin.edu.tr

Özet

Amaç: Bu çalışmada, değişim kavramını "Transcendence" filmi üzerinden analiz edilerek teknolojik değişimlerin toplumsal ve bireysel düzeydeki etkileri kavramsal bir çerçevede değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çalışma, filmin teknolojik değişim ve dönüşüm konusundaki düşünsel katkılarını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Gerekçe: Değişim, bireylerin, toplumların ve örgütlerin sürekli olarak deneyimlediği ve uyum sağlaması gereken dinamik bir süreçtir. Genel anlamda değişim, bir şeyi bir düzeyden başka bir düzeye taşımayı ifade eder ve bu, kişisel bilgi, beceri ve yeteneklerin mevcut durumdan farklı bir konuma getirilmesini içerir (Taşlıyan ve Karayılan, 2011). Değişim, mevcut durumun çevre koşullarının ihtiyaçlarına artık yeterince yanıt verememesi durumunda, bu ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde bireysel veya örgütsel düzeyde yeni fikirler üretmeye ve bu fikirleri uygulamaya karar verme ve yeniden yapılanma sürecidir (Erdoğan, 2002). Toplumsal değişim, bireyler ve gruplar arasındaki karşılıklı etkileşim örüntülerinde gözlemlenen değişiklikleri belirler (Çelebioğlu, 1998). Her teknolojik ilerleme, toplumda değer yargılarının değişmesinden refah düzeyine, ilişkilerin ve anlayışların dönüşmesine kadar birçok değişime yol açmaktadır (Yeniçeri, 2002). Değişim yönetimi, yalnızca yeni stratejilerin ve süreçlerin işleme alınmasını değil, aynı zamanda çalışanların bu değişime uyum sağlamasını ve benimsemesini de kapsar. Örgütlerde değişim genellikle belirsizlik ve direnç ile karşılanmaktadır. Değişime direnç; korku, belirsizlik, alışkanlıklar ve güven eksikliği gibi çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir. Transcendence filmi, değişim ve teknoloji arasındaki ilişkiyi ele alarak insanlığın geleceğine dair önemli sorular ortaya koymaktadır. Bu nedenle, bu filmin değişim bağlamında analiz edilmesi özellikle eğitim ortamlarında ve örgütlerinde değişimi yönetme konusunda bir araç olarak kullanılmasına katkı sağlayabilir.

Yöntem: Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizine uygun olarak yapılmış ve içerik analiziyle incelenmiştir. Yönetmenliğini Wally Pfister'ın yaptığı 2014 yapımı, 119 dakikalık Transcendence filminin replikleri ve sahneleri; değişim, değişim yönetimi ve değişime direnç kavramları çerçevesinde incelenmiştir. Film, ileri düzey bir yapay zekâ üzerinde çalışan Dr. Will Caster'ın, bir terörist saldırısı sonucunda ölümcül şekilde yaralanmasının ardından bilincinin dijital bir ortama aktarılması sürecini ve sonrasında yaşananları konu almaktadır.

Bulgular: Transcendence filmi değişim kavramını çok katmanlı bir şekilde işlemektedir. Teknolojik değişim açısından, Will'in bilincinin dijital forma aktarılması, teknolojinin insan bilinci üzerindeki dönüştürücü gücünü göstermektedir. "Bir dönüm noktasının eşiğindeyiz" cümlesi, insanlığın büyük bir

dönüşüm sürecine girdiğini ifade etmektedir. Ekolojik ve biyolojik değişim açısından, dijital Will nanoteknoloji kullanarak çevreyi ve insanları iyileştirme çabalarına girişmektedir. Sosyal ve etik değişim açısından ise bilincin dijitalleşmesi, kimlik ve insan hakları gibi konularda derin felsefi sorgulamalara yol açmaktadır. Film, değişime karşı direnç kavramını bireyler, gruplar ve devletler düzeyinde farklı şekillerde ele almaktadır. R.I.F.T. adlı grubun saldırıları, toplumun geniş kesimlerinde ortaya çıkan korkular ve hükümetin müdahaleleri, değişime karşı direncin farklı boyutlarını temsil etmektedir. "Bu evrim değil, bu bir iğrençlik" cümlesi, değişimin her zaman olumlu karşılanmadığını ve dirençle karşılanabileceğini göstermektedir. Evelyn ve Max'in Will'in ana bilgisayarını yok etmesi ise değişime karşı verilen en radikal tepkiyi temsil etmektedir.

Sonuç: Transcendence filmi; değişim, değişime direnç ve değişim yönetimi kavramlarını etkili bir şekilde işlemektedir. Teknolojik ilerlemelere karşı duyulan korku, endişe ve tepki, değişimin getirdiği belirsizlik ve kontrol kaybı hissi ile tetiklenmektedir. Değişim yönetiminin başarısı, sadece değişimin kendisinin değil, aynı zamanda değişimin insan üzerindeki etkilerinin de etkin bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. Film, teknolojinin geleceği, insanlık üzerindeki etkileri hakkında geniş bir perspektif kazanılmasına yardımcı olmaktadır. Bu açıdan mevcut analiz eğitimin geleceği ve eğitim örgütlerinin değişimi bağlamında bir araç olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: değişim yönetimi, eğitim, toplum, yapay zekâ, teknoloji

Otoriter Düzenden Öğrenen Örgüte: Black Mirror'ın "U.S.S. Callister" Bölümlerinde Örgütsel Değişim ve Liderliğin Dönüşümü

Seren Tokgöz [1] & Ahmet Yirmibeş [2,*]

[1] Hayatboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi Bartın Üniversitesi
[2] Eğitim Yönetimi Bartın Üniversitesi
ayirmibes@bartin.edu.tr

Özet

Dijitalleşme, örgütlerde liderliğin ve değişimin nasıl gerçekleştiğine ilişkin tartışmaları yeni bağlamlara taşımaktadır. Netflix'in antoloji türündeki Black Mirror dizisi, gelişen teknolojinin bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini sorgulayan yapısıyla bu açıdan dikkat çekicidir. Dizinin devamı çekilen ilk hikâyesi olan "U.S.S. Callister" (2017) ile "U.S.S. Callister: Into Infinity" (2025) bölümleri, sanal bir evrende kurulan örgütsel yapının baskıcı bir düzenden katılımcı bir düzene geçişini anlatmaktadır. Ancak bu iki bölüm, taşıdıkları yapısal dönüşüm potansiyeline rağmen akademik olarak derinlemesine incelenmemiştir. Bu durum, bireysel liderlik yaklaşımlarının dijital ortamlarda oluşturulan örgütsel yapıları nasıl biçimlendirdiğine ilişkin önemli bir tartışma olanağının gözden kaçmasına yol açmaktadır. Bu bildirinin amacı, söz konusu iki bölümde gözlemlenen bireysel ve örgütsel değişimi liderlik biçimleriyle birlikte çözümlemektir. Bu doğrultuda bölümlerde hangi değişim türlerinin görüldüğü, karakterlerin liderlik özelliklerinin grup dinamiklerini ve karar alma süreçlerini nasıl etkilediği, değişimin hangi aşamalardan geçtiği ve sanal bir örgütte öğrenmenin değişimi nasıl tetiklediği sorularına yanıt aranmıştır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini Lewin'in (1947) üç adımlı değişim modeli, Lewin, Lippitt ve White'ın (1939) otoriter liderlik tanımı, Burns (1978) ile Bass'ın (1990) dönüştürücü liderlik yaklaşımları, Argyris ve Schön'ün (1978) örgütsel öğrenme kuramı ve Senge'nin (1990) öğrenen örgüt modeli oluşturmaktadır. Lewin'in modeli; mevcut durumun yetersizliğinin fark edildiği çözülme, değişimin uygulamaya konulduğu değişim ve yeni durumun kurumun bir parçası hâline geldiği yeniden donma aşamalarından oluşmaktadır (Helvacı, 2015). Araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla tasarlanmış, veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İnceleme birimini Black Mirror dizisinin dördüncü sezonunun ilk bölümü ile yedinci sezonunun altıncı bölümü oluşturmaktadır. Bölümler karşılaştırmalı olarak incelenmiş; karakterlerin söylem ve davranışları ile grubun karar alma biçimleri, kuramsal çerçevedeki değişim aşamaları ve liderlik türleri temelinde değerlendirilmiştir. Çözümlemede değişimin türü, değişim ve devrim kavramlarının tanımları üzerinden belirlenmiş; karakterlerin liderlik özelliklerinin gruba ve sürece etkisi ayrıca ele alınmıştır. Bulgular, değişim sürecinin Lewin'in (1947) modelindeki üç aşamayla örtüştüğünü göstermektedir. İlk bölümde Robert Daly'nin yönettiği sanal evren; kararların tek merkezden alındığı, korku ve itaate dayalı, bireysel inisiyatife izin vermeyen otoriter bir yapıdır (Lewin vd., 1939). Bu yapıda bireyler karar süreçlerine katılamamakta, sistemsel durağanlık ve bireysel yabancılaşma öne çıkmaktadır. Nanette Cole'un bu evrene katılması ve arkadaşlarının "biz çok denedik, başaramadık" sözlerine "ama ben daha denemedim" karşılığını vermesi, mevcut düzenin sorgulandığı çözülme aşamasını başlatmıştır. Değişim aşamasında grup üyeleri arasında iletişim ve karşılıklı güven artmış; planlama, bilgi paylaşımı ve dayanışmaya dayalı

ortak bir strateji geliştirilmiştir. Bu evrede Cole'un liderliği, Burns'ün (1978) tanımladığı dönüştürücü liderlikle ve Bass'ın (1990) ilham verici motivasyon, entelektüel teşvik ve bireysel ilgi boyutlarıyla tutarlıdır. Mürettebatın deneyimlerinden anlam üretmesi, varsayımlarını sorgulaması ve alternatif davranışlar geliştirmesi ise Argyris ve Schön'ün (1978) örgütsel öğrenme sürecine karşılık gelmektedir. "Into Infinity" bölümünde yeniden donma aşaması gözlemlenmiştir: Açık iletişim, yatay liderlik ve sürekli öğrenme grubun kalıcı davranış kodlarına dönüşmüş, liderlik tek kişiden tüm gruba yayılmıştır. Senge'nin (1990) öğrenen örgüt modelindeki bireysel ustalık, paylaşılan vizyon, takım hâlinde öğrenme ve sistem düşüncesi bu yapıda kurumsallaşmıştır. Sonuç olarak, kişisel değişimlerin liderliğe, örgütsel değişimin ise devrim niteliğinde bir dönüşüme ulaştığı belirlenmiştir. Otoriter ve durağan yapılar kısa vadede düzen sağlıyor görünse de öğrenmeyi ve gelişimi bastırdığı için sürdürülebilir değildir

Anahtar Kelimeler: Değişim, Devrim, Liderlik, Örgütsel değişim, Örgütsel öğrenme, Öğrenen örgüt.